

รายงานการวิจัย

การดำเนินชีวิตตามศาสตร์พระราชานักศึกษา มหาวิทยาลัย
มหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน จังหวัดขอนแก่น

ดาวฤดี ศรีชะเกษ และคณะ

รายงานการวิจัยนี้ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยจาก
สถาบันวิจัยญาณสังวร มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
ประจำปีงบประมาณ 2563

ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

รายงานการวิจัย

การดำเนินชีวิตตามศาสตร์พระราชานักศึกษา มหาวิทยาลัย

มหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน จังหวัดขอนแก่น

THE WAY OF LIFE THROUGH THE KING'S PHILOSOPHY OF STUDENTS AT

MAHAMAKUT BUDDHIST UNIVERSITY ISAN CAMPUS

KHON KAEN PROVINCE

ดาวฤดี ศรีษะเกษ

พระมหาวิไลศักดิ์ ปญฺญาวโร

ชลีพร นาห้วนิล

ก้องพิพัฒน์ กองคำ

รายงานการวิจัยนี้ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยจาก
สถาบันวิจัยญาณสังวร มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
ประจำปีงบประมาณ 2563

ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) การดำเนินชีวิตตามศาสตร์พระราชานักศึกษา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน จังหวัดขอนแก่น และ 2) ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการดำเนินชีวิตตามศาสตร์พระราชานักศึกษา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน จังหวัดขอนแก่น ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ นักศึกษาระดับปริญญาตรี ภาคปกติ (คฤหัสถ์) มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน ชั้นปีที่ 1-4 จำนวน 583 คน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย จำนวน 237 คน โดยใช้แบบสอบถามเก็บข้อมูลและนำมาวิเคราะห์ประมวลผลด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป สถิติที่ใช้ได้แก่ ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

ผลวิจัยพบว่า

1. ผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 237 คน เป็นเพศหญิง ร้อยละ 60.80 และเป็นเพศชาย ร้อยละ 39.20 ส่วนมากมีอายุ 19 ปี ร้อยละ 33.80 และกำลังศึกษาอยู่ชั้นปีที่ 1 ร้อยละ 43.50 เป็นนักศึกษาคณะศึกษาศาสตร์ ร้อยละ 64.60 โดยส่วนมากเป็นสาขาวิชาการสอนภาษาอังกฤษ ร้อยละ 25.70

2. การดำเนินชีวิตตามศาสตร์พระราชานักศึกษา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน จังหวัดขอนแก่น โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 3.70) เมื่อพิจารณาในแต่ละด้านพบว่า 1) ด้านความพอประมาณ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 3.77) 2) ด้านความมีเหตุผล โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 3.46) 3) ด้านการมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 3.63) 4) ด้านเงื่อนไขความรู้ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 3.81) และ 5) ด้านเงื่อนไขคุณธรรม โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 3.83)

3. ข้อเสนอแนะอื่น ๆ การดำเนินชีวิตตามศาสตร์พระราชานักศึกษา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน จังหวัดขอนแก่น ดังนี้ 1) ด้านความพอประมาณ ควรปรับปรุงเรื่อง การจัดอบรมให้นักศึกษารู้จักการเก็บเงิน และปลูกฝังให้คำนึงถึงคุณค่าและราคาของสิ่งที่คิดว่าฟุ่มเฟือย 2) ด้านความมีเหตุผล ควรปรับปรุงเรื่องการตัดสินใจอย่างรอบครอบ เที่ยงตรงปราศจากอคติ และมีการวางแผนการดำเนินชีวิตอย่างเป็นขั้นตอน 3) ด้านการมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี ควรปรับปรุง

เรื่องการรับมือกับความล้มเหลวอันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงได้ ควรมีการปลูกฝังให้นักศึกษารู้จักออมเงินไว้เป็นทุนสำรองยามฉุกเฉิน และสร้างจิตสำนึกให้กับนักศึกษาให้รู้จักความพอเพียง 4) ด้านเงื่อนไขความรู้ ควรปรับปรุงเรื่องการจัดกิจกรรมเพื่อเพิ่มพูนความรู้ให้นักศึกษาสามารถรับมือกับสถานการณ์เปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ได้ ให้ความรู้เกี่ยวกับหลักเศรษฐกิจพอเพียงให้กับนักศึกษาอยู่เสมอ และควรจัดอบรมให้นักศึกษามีการวางแผน ออมเงินไว้เป็นทุนสำรองยามฉุกเฉินและเป็นหลักประกันของชีวิตในอนาคต 5) ด้านเงื่อนไขคุณธรรม ควรปรับปรุงเรื่องของการยึดหลักสายกลางในการดำเนินชีวิต ควรยึดหลักความซื่อสัตย์สุจริตในการดำเนินชีวิต และใช้สติปัญญาในการดำเนินชีวิตไม่โลภมาก

คำสำคัญ : การดำเนินชีวิต, ศาสตร์พระราชา

ABSTRACT

This research has the objectives to study: 1) the way of life through the King's Philosophy of the students at Mahamakut Buddhist University Isan Campus, Khonkaen province, and 2) the suggestion related with the way of life through the king's Philosophy of the students, Mahamakut Buddhist University Isan Campus. The research population was the regular students of Mahakut Buddhist University Isan Campus of the 1st to 4th year students. There were 583 students and the sampling populations were 237. The research was done by collated the data by questionnaires and analyzed by percentage, mean, and standard deviation statistics.

The results were as follows:

1. There were 237 respondents. Most of them, 68.80 percent, were female, and 39.20 percent were male. Most of them, 33.80 percent, were 19 years old. The respondents, 64.60 percent, were Faculty of Education students, and 25.70 percent were studying in the major of English Teaching.

2. The overall way of life through the king's science of the students, Mahamakut Buddhist University Isan Campus, KhonKaen province was at high mean level ($\bar{X}$ = 3.70). While considering in each aspect, it was found that 1) the aspect of sufficiency was at high mean level ($\bar{X}$ = 3.77), 2) the aspect of rationality was at high mean level ($\bar{X}$ = 3.46), 3) the aspect of Self-immunity was at high mean level ($\bar{X}$ = 3.63), 4) the aspect of knowledge condition was at high mean level ($\bar{X}$ = 3.81), and 5) the aspect of condition of values was at high mean level ($\bar{X}$ = 3.83).

3. There were five suggestion related with the way of life through the king's science of the students Mahamakut Buddhist University Isan Campus, KhonKaen province: 1) the aspect of sufficiency: the university should train the student to save the money and educate how to properly spend the money, 2) the aspect of rationality:

the university should train the student how to make the decision and treat all students without bias, 3) the aspect of self-immunity: the university should train the students to prepare themselves when they face with the failures and create the awareness of saving in emergency time, 4) the aspect of knowledge condition: the university should provide the activities to prepare the students to face with social dynamic situations and save the money as their social insurance, and 5) the aspect of condition of virtues: the university should train the student to apply the principle of middle way and hold the sincerity as the way of life, especially the principle of mindfulness as the way to life to get rid of greedy.

Keywords: Way of Life, King's Philosophy.

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยเรื่อง การดำเนินชีวิตตามศาสตร์พระราชาของนักศึกษา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน จังหวัดขอนแก่น สำเร็จลงได้ เพราะได้รับการสนับสนุนช่วยเหลือและความกรุณาจากหลายฝ่าย คณะผู้วิจัยจึงขอขอบคุณสถาบัน องค์กร และบุคคลที่ได้ให้ความช่วยเหลือดังต่อไปนี้ ขอกราบขอบพระคุณ พระครูสุธีจริยวัฒน์, ผศ.ดร. รองอธิการบดีวิทยาเขตอีสาน ที่ได้ให้ความอนุเคราะห์ให้หน่วยงานเป็นพื้นที่ในการทำวิจัย พระมหาวิรุฬ วิโรจน์, ผศ.ดร. ที่ปรึกษางานวิจัย พระมหาบุญนา จานวิโร, ผศ.ดร., ศ.ดร.ชัยยุทธ ชินณะราศรี ผู้เชี่ยวชาญตรวจงานวิจัย ให้คำปรึกษา คำแนะนำ จนงานวิจัยผ่านไปได้ด้วยดี

ขอขอบพระคุณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อาทิตย์ ผ่านพูล ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ทรงวุฒิศรีวิไล ดร. อภิชาติ เหม้อยโสสง ผู้เชี่ยวชาญตรวจคุณภาพเครื่องมือวิจัย แก๊ซ ปรับปรุงเครื่องมือให้มีคุณภาพมากยิ่งขึ้น

ขอขอบพระคุณ พระคณาจารย์ คณาจารย์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน ทุกรูป/คน ที่คอยให้กำลังใจและให้คำปรึกษา ชี้แนะคณะผู้วิจัยตลอดมา ขอขอบใจนักศึกษา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน ระดับปริญญาตรี ภาคปกติ (คฤหัสถ์) ชั้นปีที่ 1-4 ทุกสาขาวิชาที่ได้ให้ความร่วมมือในการตอบแบบสอบถาม จนงานวิจัยสำเร็จลงด้วยดี

วิจัยเล่มนี้ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยจากสถาบันวิจัยญาณสังวร มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ประจำปี 2563 คณะผู้วิจัยต้องกราบขอบพระคุณสถาบันวิจัยญาณสังวร และคณะกรรมการพิจารณาทุนเป็นอย่างสูง

ท้ายที่สุดขอกราบขอบพระคุณบิดามารดา ครูอาจารย์ ตลอดจนทุกท่านที่ไม่ได้เอ่ยนามไว้ในที่นี้ แต่ได้มีส่วนช่วยส่งเสริมให้งานวิจัยเรื่องนี้สำเร็จลงได้ด้วยดีทุกประการ

หัวหน้าโครงการวิจัย

ดาวฤดี ศรีชะเกษ และคณะ

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ก
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	ค
กิตติกรรมประกาศ	จ
สารบัญ	ฉ
สารบัญตาราง	ณ
สารบัญแผนภูมิ	ญ
บทที่	
1 บทนำ	1
1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
1.2 วัตถุประสงค์การวิจัย	4
1.3 ขอบเขตของการวิจัย	4
1.4 นิยามศัพท์	5
1.5 ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย	6
2 แนวคิดทฤษฎีและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	7
2.1 ความเป็นมาของศาสตร์พระราชา	8
2.1.1 ความหมายของศาสตร์พระราชา	13
2.1.2 ความหมายของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง	13
2.1.3 ความสำคัญของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง	15
2.2 กรอบแนวคิดเกี่ยวกับศาสตร์พระราชา	20
2.2.1 ความพอประมาณ	24
2.2.2 ความมีเหตุผล	24
2.2.3 มีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี	24
2.2.4 เงื่อนไขความรู้	24
2.2.5 เงื่อนไขคุณธรรม	25
2.3 การประยุกต์ใช้ศาสตร์พระราชากับการดำเนินชีวิต	25
2.3.1 ศาสตร์พระราชากับการประยุกต์ใช้ในสังคมแต่ละระดับ	26
2.3.2 การประยุกต์ใช้เพื่อคุณภาพชีวิต	30
2.3.3 ศาสตร์พระราชากับการดำเนินชีวิต	31
2.4 พื้นที่ที่ศึกษา	32

2.5 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	35
2.6 กรอบแนวคิดที่ใช้ในการวิจัย	39
3 วิธีดำเนินการวิจัย	40
3.1 ประชากร	40
3.2 กลุ่มตัวอย่าง	41
3.3 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	43
3.4 การสร้างและการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือวิจัย	44
3.5 วิธีเก็บรวบรวมข้อมูล	45
3.6 การวิเคราะห์ข้อมูล	45
3.7 การวัดค่าตัวแปร	46
3.8 สถิติที่ใช้ในการวิจัย	47
4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	48
ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม	48
ตอนที่ 2 ระดับการดำเนินชีวิตตามศาสตร์พระราชานักศึกษา มหาวิทยาลัย มหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน จังหวัดขอนแก่น	50
ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะอื่น ๆ ต่อการดำเนินชีวิตตามศาสตร์พระราชานักศึกษา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน จังหวัดขอนแก่น	55
5 สรุปอภิปรายผลและข้อเสนอแนะ	59
5.1 สรุปผลการวิจัย	59
5.2 อภิปรายผลการวิจัย	60
5.3 ข้อเสนอแนะที่ได้รับจากการวิจัย	63
5.4 ข้อเสนอแนะสำหรับการทำวิจัยครั้งต่อไป	63
บรรณานุกรม	64
ภาคผนวก	68
ภาคผนวก ก รายชื่อผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือวิจัย	68
ภาคผนวก ข หนังสือขออนุญาตแต่งตั้งผู้เชี่ยวชาญ ตรวจสอบและพิจารณาเนื้อหา ของเครื่องมือการวิจัย	71
ภาคผนวก ค หนังสือขออนุญาตแจกและเก็บแบบสอบถามเพื่อทดสอบคุณภาพ เครื่องมือการวิจัย	75

	หน้า
ภาคผนวก ง หนังสือขออนุญาตใช้หน่วยงานเป็นพื้นที่ในการทำวิจัย แจกและเก็บ แบบสอบถามเพื่อการวิจัย	78
ภาคผนวก จ แบบสอบถามที่ใช้เก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อการวิจัย	80
ภาคผนวก ฉ ผลการประเมินค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ของแบบสอบถามและ การคำนวณหาค่าความเชื่อมั่นของเครื่องมือ	87
ภาคผนวก ช เอกสารรับรองผลการพิจารณาจริยธรรมวิจัยในคน	88
ประวัตินักวิจัย	98

สารบัญตาราง

		หน้า
ตารางที่ 1	จำนวนประชากรที่ศึกษาแยกตามสาขาวิชา	40
ตารางที่ 2	จำนวนกลุ่มตัวอย่างที่ศึกษาแยกตามสาขาวิชา	42
ตารางที่ 3	แสดงจำนวน ร้อยละ เพศของผู้ตอบแบบสอบถาม	48
ตารางที่ 4	แสดงจำนวน ร้อยละ อายุของผู้ตอบแบบสอบถาม	48
ตารางที่ 5	แสดงจำนวน ร้อยละ ชั้นปีของผู้ตอบแบบสอบถาม	49
ตารางที่ 6	แสดงจำนวน ร้อยละ คณะของผู้ตอบแบบสอบถาม	49
ตารางที่ 7	แสดงจำนวน ร้อยละ สาขาวิชาของผู้ตอบแบบสอบถาม	49
ตารางที่ 8	แสดงค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) การดำเนินชีวิตตาม ศาสตร์พระราชานักศึกษา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน จังหวัดขอนแก่น	50
ตารางที่ 9	แสดงค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ด้านความพอประมาณ รายชื่อ	51
ตารางที่ 10	แสดงค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ด้านความมีเหตุผล รายชื่อ	52
ตารางที่ 11	แสดงค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ด้านการมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี รายชื่อ	53
ตารางที่ 12	แสดงค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ด้านเงื่อนไขความรู้ รายชื่อ	54
ตารางที่ 13	แสดงค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ด้านเงื่อนไขคุณธรรม รายชื่อ	55
ตารางที่ 14	แสดงจำนวน ร้อยละ ข้อเสนอแนะอื่น ๆ ด้านความพอประมาณ	56
ตารางที่ 15	แสดงจำนวน ร้อยละ ข้อเสนอแนะอื่น ๆ ด้านความมีเหตุผล	56
ตารางที่ 16	แสดงจำนวน ร้อยละ ข้อเสนอแนะอื่น ๆ ด้านการมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี	57
ตารางที่ 17	แสดงจำนวน ร้อยละ ข้อเสนอแนะอื่น ๆ ด้านเงื่อนไขความรู้	57
ตารางที่ 18	แสดงจำนวน ร้อยละ ข้อเสนอแนะอื่น ๆ ด้านเงื่อนไขคุณธรรม	58

สารบัญแผนภูมิ

		หน้า
แผนภูมิที่ 1	องค์ประกอบหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง	20
แผนภูมิที่ 2	กรอบแนวคิดที่ใช้ในการวิจัย	39

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ในสภาวะการณ์ที่เศรษฐกิจโลกมีการเปลี่ยนแปลงอย่างต่อเนื่อง และตลอดเวลาทำให้มีผลกระทบต่อเศรษฐกิจ และความเป็นอยู่ของประชาชนในสังคมไทยที่ต้องเผชิญกับการดำเนินชีวิตประจำวัน ค่าครองชีพที่สูงขึ้น และปัจจัยต่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมในการใช้จ่ายใช้สอยอย่างประหยัด และจากข้อมูล (สำนักนโยบายและแผน สำนักงานปลัดกระทรวงมหาดไทย, 2560) “ปัจจัยทางเศรษฐกิจที่มีอิทธิพลต่อคุณภาพชีวิต และหลักประกันความมั่นคงของคนในชาติต้องดำเนินไปบนทิศทางที่สมดุล คือ ต้องมีความพอเพียงไม่แสวงหาความมั่งมีอย่างไร้ขีดจำกัด” และสอดคล้องกับคำกล่าวของประธานอนุกรรมการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียงที่ว่า ประเทศไทยยังขาดภูมิคุ้มกันในการรับมือกับการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ และสังคมที่จะต้องเผชิญกับการไหลเข้ามาของกระแสโลกาภิวัตน์ และความไม่พร้อมที่จะรับมือต่อการเปลี่ยนแปลงในทุกด้านทั้ง 3 ด้าน คือ ด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม และด้านสิ่งแวดล้อมอย่างดีพอ ดังนั้นในภาวะที่เกิดการเปลี่ยนแปลงข้างต้นนี้ 3 สิ่งที่จะช่วยยึดเหนี่ยวจิตใจ และทำให้ดำรงอยู่ได้อย่างยั่งยืนคือเศรษฐกิจพอเพียง (Sufficiency Economy) ซึ่งเป็นปรัชญาที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 9 ทรงมีพระราชดำรัสชี้แนะแนวทางการดำเนินชีวิตแก่พสกนิกรชาวไทยมาโดยตลอดเวลายาวนานกว่า 25 ปี ตั้งแต่เกิดวิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจ และภายหลังได้ทรงเน้นย้ำ 3 แนวทางการแก้ไขเพื่อให้รอดพ้นและสามารถดำรงอยู่ได้อย่างมั่นคงและยั่งยืนภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์ และความเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2558)

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 9 (2545 – 2549) ได้อัญเชิญหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาเป็นปรัชญาในการพัฒนาและบริหารประเทศ โดยนำหลักทางสายกลางเพื่อให้ประเทศรอดพ้นจากวิกฤต สามารถดำรงอยู่ได้อย่างมั่นคง และนำไปสู่การพัฒนาที่สมดุลมีคุณภาพ และยั่งยืน แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10 (2550 – 2554) ได้ให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในสังคม (Collaborative Effort) ภายใต้หลักการที่สำคัญ คือ การร่วมคิดร่วมทำ และร่วมผลักดันตามบทบาทและความรับผิดชอบของแต่ละภาคส่วนมีความสัมพันธ์ซึ่งกัน

และกันอย่างบูรณาการ สำหรับทิศทางการพัฒนาในแผนนั้นวางยุทธศาสตร์ให้คนและสังคมไทยสามารถปรับตัวเพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงในมิติต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นอย่างรู้เท่าทันภายใต้หลัก “ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง” ที่สามารถพึ่งตนเอง มีภูมิคุ้มกัน และสร้างสมดุลของการพัฒนาให้เกิดขึ้นในทุกมิติ โดยอาศัยทุนทางเศรษฐกิจ ทุนทางสังคม และทุนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมมาให้เกิดประโยชน์ และเสริมสร้างให้เข้มแข็ง

การดำเนินชีวิตในมหาวิทยาลัยของนักศึกษาปัจจุบันมีรูปแบบการใช้ชีวิต ในความเป็นสังคมเมืองตามการเปลี่ยนแปลงของกระแสโลกาภิวัตน์ที่มีความเป็นบริโภคนิยมตามกระแสวัฒนธรรมตะวันตก หรือบริโภคนิยมคำฟุ่มเฟือยใช้จ่ายเกินตัวจนทำให้ขาดวินัยทางด้านการออมและการประหยัด ภัยพิบัติ ปัญหาต่าง ๆ เหล่านี้สามารถหาทางออกและแก้ไขได้ จากตัวบุคคลโดยการปลูกจิตสำนึกให้ทุกคนรู้ถึงความพอเพียง พอใจในสิ่งที่ตนมี ไม่ฟุ่มเฟือย และใช้แนวทางตามวิถีชีวิตความพอเพียงที่ถูกต้องในมหาวิทยาลัย คงจะปฏิเสธไม่ได้ว่าการศึกษาคือการลงทุนที่ต้องอาศัยปัจจัยหลาย ๆ ด้าน ประกอบกันทั้งพลังกาย พลังใจ และพลังทรัพย์ เพื่อให้บรรลุเป้าประสงค์ และประสบผลสำเร็จได้ตามต้องการ ปัจจัยทางด้านทุนทรัพย์ถือว่ามีสำคัญเป็นอย่างยิ่งต่อการศึกษาเล่าเรียนของนักศึกษาในมหาวิทยาลัย ส่วนใหญ่ได้รับทุนทรัพย์มาจากการสงเคราะห์ของพ่อแม่ผู้ปกครองที่ส่งมาให้ไปเป็นค่าศึกษาเล่าเรียน และค่าใช้จ่ายในการดำเนินชีวิตประจำวัน แต่บางคนนำเงินที่ได้ไปใช้ผิดวัตถุประสงค์โดยนำไปใช้จ่ายซื้อของที่ไม่จำเป็น ไปเดินห้างสรรพสินค้า หรือซื้อของราคาแพง ๆ ซ้ำร้ายไปกว่านั้นบางคนใช้เงินที่ได้หมดไปกับการเที่ยวกลางคืน เสพสิ่งบันเทิง ดื่มสุรา หรือติดการพนันโดยไม่ได้นึกถึงความยากลำบากของการหาเงินเลยแม้แต่น้อย สิ่งต่าง ๆ เหล่านี้ล้วนถือเป็นสิ่งยั่วย้อมเยาวชนและปัญญาชนของชาติได้เป็นอย่างดี คงจะดีไม่น้อยถ้าหากคนเหล่านี้สำนึก และเห็นคุณค่าความสำคัญของเงิน และหันกลับมาช่วยค่าใช้จ่ายของพ่อแม่ผู้ปกครองให้น้อยลงด้วยการประหยัดใช้จ่ายแต่พอตัวตามความจำเป็น เหมือนดังหลักที่ชี้แนะทางการดำรงชีวิตที่พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชมีพระราชดำรัสแก่ชาวไทยในวันที่ 4 ธันวาคม พ.ศ. 2540 เพื่อเป็นแนวทางในการแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจของประเทศไทยให้สามารถดำรงอยู่ได้อย่างมั่นคงยั่งยืน (ภัทรารุณ พิทักษ์, อินเทอร์เน็ต, 2553)

เนื่องจากในปัจจุบันยังมีความเข้าใจที่ไม่ชัดเจน และมีการตีความที่หลากหลายเกี่ยวกับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ดังนั้นเพื่อให้ทราบถึงความเข้าใจในเรื่องปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของ

นักศึกษาระดับปริญญาตรี ว่ามีความเข้าใจมากน้อยเพียงใด ควรได้มีการวิจัยและพัฒนา เพื่อให้เกิดการพัฒนาแบบบูรณาการ และสร้างความรู้สู่ประชาชนอย่างถ่องแท้ ทำให้ประเทศเกิดการพัฒนาอย่างยั่งยืนได้ โดยเฉพาะกลุ่มนิสิตนักศึกษา ซึ่งเป็นอนาคตของประเทศ และกำลังสำคัญของประเทศชาติในการพัฒนาในอนาคต จึงต้องมีความเข้าใจในปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เพื่อสานต่อความคิดและเชื่อมต่อการขยายผล แนวทางการนำเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ที่มีอยู่อย่างหลากหลายในปัจจุบัน รวมทั้งเพื่อจุดประกายให้เกิดความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้อง ซึ่งจะนำไปสู่การนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปประยุกต์ใช้ให้เกิดผลในทางปฏิบัติในทุกภาคส่วนของสังคมอย่างจริงจัง (ณัฐวุฒิ บำรุงแจ่ม, 2550, หน้า 1)

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน มีคณะที่เปิดทำการเรียนการสอน ระดับปริญญาตรี 3 คณะ ได้แก่ คณะมนุษยศาสตร์ เปิดสอนสาขาวิชาดังต่อไปนี้ สาขาวิชาภาษาอังกฤษ คณะศึกษาศาสตร์ เปิดสอนสาขาวิชาดังต่อไปนี้ สาขาวิชาการสอนภาษาอังกฤษ สาขาวิชาการสอนพระพุทธศาสนา สาขาวิชาสังคมศึกษา สาขาวิชาการศึกษาปฐมวัย สาขาวิชาการสอนภาษาไทย คณะสังคมศาสตร์ เปิดสอนสาขาวิชาดังต่อไปนี้ สาขาวิชาการปกครอง สาขาวิชาสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ ระดับปริญญาโท เปิดทำการเรียนการสอน 2 หลักสูตร ได้แก่ หลักสูตรศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนาและปรัชญา และหลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการปกครองท้องถิ่นตามแนวพุทธศาสตร์ ระดับปริญญาเอก เปิดทำการเรียนการสอน 2 หลักสูตร ได้แก่ หลักสูตรศึกษาศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา และหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาวิจัยพุทธศาสตร์และปรัชญา (มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน, 2563, หน้า 4)

นักศึกษาที่กำลังศึกษาอยู่ในสถาบันอุดมศึกษามีหน้าที่ที่ต้องศึกษาเล่าเรียนเพื่อพัฒนาตนเอง ให้เป็นคนที่มีความรู้และคุณธรรมประกอบสมดุลกัน การศึกษาจึงจะต้องศึกษาทั้งความรู้ที่เป็นวิชาชีพ รวมทั้งปฏิบัติหลักจริยธรรมอีกด้วย การพัฒนาตนเองของนักศึกษาจำเป็นต้องพัฒนาตนเองให้มีความพอประมาณในการดำรงตนอยู่ในสังคม ความมีเหตุผลอันจะเป็นการสร้างภูมิคุ้มกันตนเองในอนาคตได้ คุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียนตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ต้องมีความรู้ความเข้าใจ มีทักษะพื้นฐานของการดำเนินชีวิต ปฏิบัติตนให้มีคุณธรรม รู้จักผิดชอบชั่วดี มีวินัยและความรับผิดชอบ เศรษฐกิจพอเพียงมีแนวทางที่ชัดเจนและสามารถนำมาใช้ได้จริงในสถานการณ์ปัจจุบัน และอนาคต ดังนั้น คณะผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาการดำเนินชีวิตตามศาสตร์พระราชาของนักศึกษา

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน จังหวัดขอนแก่น ว่ามีการดำเนินชีวิตตามศาสตร์พระราชายู่ในระดับใด อีกทั้งยังสามารถที่จะให้บุคคลอื่นศึกษาแนวทางในการปฏิบัติต่อไป

1.2 วัตถุประสงค์การวิจัย

1) เพื่อศึกษาการดำเนินชีวิตตามศาสตร์พระราชานักศึกษา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน จังหวัดขอนแก่น

2) เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการดำเนินชีวิตตามศาสตร์พระราชานักศึกษา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน จังหวัดขอนแก่น

1.3 ขอบเขตของการวิจัย

ในการศึกษาวิจัยเรื่อง การดำเนินชีวิตตามศาสตร์พระราชานักศึกษา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน จังหวัดขอนแก่น คณะผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตการวิจัยไว้ดังนี้

1.3.1 ขอบเขตด้านพื้นที่ ได้แก่ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน ตำบลในเมือง อำเภอเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น

1.3.2 ขอบเขตด้านประชากร ประชากรที่ศึกษา ได้แก่ นักศึกษาระดับปริญญาตรี ภาคปกติ (คฤหัสถ์) มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน จำนวน 583 คน ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างของ ทาโร ยามาเน่ จากกลุ่มประชากร และได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 237 คน

1.3.3 ขอบเขตด้านเนื้อหาที่ศึกษาได้แก่

ตัวแปรอิสระ

1.3.3.1 ปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่

1.1 เพศ

1.2 อายุ

1.3 คณะ

1.4 ชั้นปี

1.5 สาขาวิชา

ตัวแปรตาม

1.3.3.2 การดำเนินชีวิตตามศาสตร์พระราชานักศึกษา ได้แก่

2.1 ความพอประมาณ

2.2 การมีเหตุผล

2.3 การมีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว

2.4 เงื่อนไขความรู้

2.5 เงื่อนไขคุณธรรม

1.3.4 ขอบเขตด้านระยะเวลาที่ศึกษา ได้แก่ ปีการศึกษา 2563

1.4 นิยามศัพท์

ในการศึกษา การดำเนินชีวิตตามศาสตร์พระราชานักศึกษา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน จังหวัดขอนแก่น มีคำนิยามศัพท์เฉพาะ ดังนี้

1.4.1 ศาสตร์พระราชา หมายถึง เป็นการดำเนินชีวิตหรือวิถีชีวิตของคนไทยให้อยู่อย่างพอประมาณตน เดินทางสายกลาง มีความพอดี และพอเพียงกับตนเอง ครอบครัว และชุมชน โดยไม่ต้องพึ่งพาปัจจัยภายนอกต่าง ๆ ที่เราไม่ได้เป็นเจ้าของ สิ่งสำคัญต้องรู้จักการพึ่งพาตนเอง โดยไม่ทำให้ผู้อื่นเดือดร้อน และรู้จักการนำทรัพยากรที่เรามีอยู่มาใช้ให้เกิดประโยชน์ในการดำเนินชีวิตประจำวัน เช่น การรู้จักการนำปัจจัยพื้นฐานมาใช้ในการดำเนินชีวิตอย่างมีความสุขความสบายและพอเพียงกับตนเอง

1.4.2 การดำเนินชีวิตตามศาสตร์พระราชา หมายถึง การดำรงชีวิตในความพอประมาณ มีเหตุผล และภูมิคุ้มกัน ซึ่งจะช่วยให้ชาติบ้านเมือง และตัวเราหลุดพ้นจากความทุกข์ และมีความสุขในที่สุด

1.4.3 ความพอประมาณ หมายถึง ประมาณตนทางกายหรือการบริโภคพอประมาณ ความพอใจในสิ่งที่เรามีอยู่ ความพอดีที่ไม่น้อยเกินไป และไม่มากเกินไป โดยไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น และไม่สร้างความเดือดร้อนให้แก่ผู้อื่น และตนเองไม่ใช้จ่ายจนฟุ่มเฟือยจนเกินไป ใช้จ่ายด้วยปัญญาพอเหมาะสมแก่ฐานะรายได้ เช่น การผลิต และการบริโภคที่อยู่ในระดับพอประมาณจากพระราชดำรัสด้านความประหยัด ประมาณรู้ว่าสิ่งใดควรจ่ายออกไป และสิ่งใดควรรักษาไว้โดยใช้การประมาณทั้งประมาณตน และประมาณสถานการณ์ไม่หลงใหลไปตามสื่อโฆษณาชวนเชื่อ หรือทำตามแฟชั่นจนเกินฐานะของตน เมื่อมีฐานะดีก็ไม่ถูกเหยียดหยามผู้ด้อยโอกาส การกระทำต่าง ๆ ก็รู้ที่เหมาะสมที่ควรความพอประมาณนั้นสามารถแบ่งได้เป็นการละเว้นความบริสุทธิ์หรือพรหมจรรย์และความถ่อมตัวครอบคลุมไปถึงการกิน การดื่ม การมีเพศสัมพันธ์ และการป้องกันตัวเองมิให้เกิดความหลงตัว

1.4.4 ความมีเหตุผล หมายถึง การตัดสินใจเกี่ยวกับระดับความพอเพียงนั้น จะต้องเป็นไปอย่างมีเหตุผลโดยพิจารณาจากเหตุปัจจัยที่เกี่ยวข้องตลอดจนคำนึงถึงผลที่เกิดขึ้นจากการกระทำนั้น ๆ อย่างรอบคอบ

1.4.5 การมีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว หมายถึง การมีความรู้และมีการเตรียมตัวให้พร้อมรับผลกระทบและการเปลี่ยนแปลงด้านต่าง ๆ ที่จะเกิดขึ้นโดยคำนึงถึงความเป็นไปได้ของสถานการณ์

ต่าง ๆ ที่คาดว่าจะเกิดขึ้นในอนาคตทั้งใกล้ และไกล ครอบครัวจะต้องรู้จักการเก็บออมเงิน เพื่อใช้ในยามฉุกเฉิน โดยยึดมั่นในความซื่อสัตย์ในครอบครัว มีการพูดคุยกันในครอบครัวของตนในเรื่อง ความขยัน อดทน และการอดออม ต้องหลีกเลี่ยงสิ่งเสพติด การเล่นเกมพนันทุกชนิด และสิ่งเร้าต่าง ๆ

1.4.6 เงื่อนไขความรู้ หมายถึง การตัดสินใจและการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ต้องอาศัยความรู้เกี่ยวกับวิชาการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องอย่างรอบด้าน ความรอบคอบที่จะนำความรู้เหล่านั้นมาพิจารณาให้เชื่อมโยงกัน เพื่อประกอบการวางแผนและความระมัดระวังในขั้นตอนปฏิบัติ คุณธรรมประกอบด้วยมีความตระหนักในคุณธรรม มีความซื่อสัตย์สุจริต และมีความอดทน มีความเพียร ใช้สติปัญญา ในการดำเนินชีวิต

1.4.7 เงื่อนไขคุณธรรม หมายถึง การตัดสินใจและการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ จะต้องมีความตระหนักในคุณธรรม มีความซื่อสัตย์สุจริตและมีความอดทน มีความเพียร ใช้สติปัญญาในการดำเนินชีวิต

1.4.8 นักศึกษา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน หมายถึง นักศึกษาระดับปริญญาตรี ภาคปกติ (คฤหัสถ์) ที่ลงทะเบียนเรียนในมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน ตำบลในเมือง อำเภอเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น ทุกสาขาวิชา ชั้นปีที่ 1-4

1.5 ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

1.5.1 ทราบการดำเนินชีวิตตามศาสตร์พระราชานักศึกษา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน จังหวัดขอนแก่น

1.5.2 สามารถนำผลการวิจัยไปใช้เป็นข้อมูลสารสนเทศเกี่ยวกับการดำเนินชีวิตตามศาสตร์พระราชานักศึกษา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน จังหวัดขอนแก่น

บทที่ 2

แนวคิดทฤษฎีและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการศึกษาวิจัยเรื่องการดำเนินชีวิตตามศาสตร์พระราชานักศึกษา มหาวิทยาลัยมหา
มกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน จังหวัดขอนแก่น คณะผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าแนวคิด การประยุกต์ใช้
และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

2.1 ความเป็นมาของศาสตร์พระราชา (หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง)

2.1.1 ความหมายของศาสตร์พระราชา

2.1.2 ความหมายของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

2.1.3 ความสำคัญของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

2.2 กรอบแนวคิดเกี่ยวกับหลักศาสตร์พระราชา (หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง)

2.2.1 ความพอประมาณ

2.2.2 ความมีเหตุผล

2.2.3 มีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี

2.2.4 เงื่อนไขความรู้

2.2.5 เงื่อนไขคุณธรรม

2.3 การประยุกต์ใช้ศาสตร์พระราชาในการดำเนินชีวิต

2.3.1 ศาสตร์พระราชากับการประยุกต์ใช้ในสังคมแต่ละระดับ

2.3.2 การประยุกต์ใช้เพื่อคุณภาพชีวิต

2.3.3 ศาสตร์พระราชากับการดำเนินชีวิต

2.4 พื้นที่ที่ศึกษา

2.5 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.6 กรอบแนวคิดที่ใช้ในงานวิจัย

2.1 ความเป็นมาของศาสตร์พระราชา (หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง)

นับตั้งแต่พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช เสด็จขึ้นครองราชย์สมบัติเป็น
ประมุขแห่งประเทศไทยเป็นต้นมา พระองค์ได้ทรงประกอบพระราชกรณียกิจในด้านต่าง ๆ อันเป็น
ประโยชน์แก่ชาวไทยตลอดพระชนมายุของพระองค์ โดยพระราชกรณียกิจที่สำคัญของพระองค์ คือ

การเสด็จพระราชดำเนินเยือนประชาชนในท้องถิ่นต่าง ๆ ของประเทศ ดังในปฐมพระบรมราชโองการ ในระหว่างพระราชพิธีบรมราชาภิเษกเมื่อวันที่ 5 พฤษภาคม พุทธศักราช 2493 ว่า “เราจะครองแผ่นดินโดยธรรม เพื่อประโยชน์สุขแห่งมหาชนชาวสยาม” ซึ่งในขณะนั้นสภาพเศรษฐกิจและสังคมของ ประเทศยังคงบอบช้ำจากสงครามโลกครั้งที่ 2 ประชาชนเดือดร้อน ชีวิตความเป็นอยู่แออัด ฐานะยากจน ดังนั้น เมื่อเสด็จ ฯ กลับจากการไปศึกษาที่ประเทศสวิตเซอร์แลนด์ ในปี พ.ศ. 2493 จึงได้ พระราชทานพระราชดำริในการช่วยเหลือพสกนิกรให้มีสภาพความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น การทรงงาน พระราชกรณียกิจของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 9 ในแต่ละช่วงเวลานั้น พระองค์ทรงใช้ ศาสตร์ความรู้แขนงต่าง ๆ มาบูรณาการหลักการทรงงานของพระองค์เพื่อให้ประชาชนของพระองค์ นั้นได้รับประโยชน์สูงสุด

ศาสตร์พระราชา คือ การลงไปศึกษาเรียนรู้จากชุมชน ให้ชุมชนบอกว่าปัญหาคืออะไร ความ ต้องการของประชาชนคืออะไร โดยต้องคำนึงถึงความต่อเนื่องและยั่งยืน ซึ่งแสดงให้เห็นได้ว่า เป้าหมายในการพัฒนาของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 9 คือการพัฒนาที่ยั่งยืนเพื่อ ปรับปรุงชีวิตความเป็นอยู่ของคน โดยไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม ให้คนมีความสุข โดยต้องคำนึงเรื่องสภาพ ภูมิศาสตร์ ความเชื่อทางศาสนา เชื้อชาติ และภูมิหลังทางเศรษฐกิจ สังคม แม้ว่าวิถีการพัฒนา มีหลากหลาย แต่ที่สำคัญคือการพัฒนาจะต้องมีความรัก ความห่วงใย ความรับผิดชอบ และการ เคารพในเพื่อนมนุษย์จะเห็นได้ว่าการพัฒนาเกี่ยวข้องกับมนุษยชาติ และเป็นเรื่องของจิตใจ

2.1.1 ความหมายของศาสตร์พระราชา

สุพิมล ศรศักดิ์ (2561, หน้า 136) ศาสตร์พระราชาคือ ภูมิปัญญาของพระราชา (King wisdom) รัชกาลที่ 9 ที่พระองค์ทรงทดลองนำไปปฏิบัติจนเป็นผลสำเร็จแล้วจึงนำไปบอก แนะนำให้พสกนิกรของพระองค์นำไปใช้ นอกจากบอกแล้วยังตามไปดูว่าได้ผลหรือไม่อย่างไร เป็น กระบวนการทำงานเชิงวิจัยของพระองค์ซึ่งเป็นไปตามพระประสงค์ที่พระองค์ได้ทรงตั้งปณิธานไว้ เมื่อคราวเสด็จขึ้นครองราชย์ในพระราชพิธีบรมราชาภิเษกว่า “เราจะครองแผ่นดินโดยธรรมเพื่อ ประโยชน์สุขแห่งมหาชนชาวสยาม” เป็นประโยคที่อัศจรรย์มาก (Magic Word) ไม่ใช่เพียงคำที่ผ่านเลยไปหากแต่อยู่ในดวงพระราชหฤทัยของพระองค์ท่านตลอดมา ผลงานเป็นสักขีพยานชี้ชัดในเวลา มากกว่า 70 ปี ที่ทรงครองราชย์ ที่พระองค์ได้ทรงปฏิบัติตนลงไปเยี่ยมราษฎรทุกพื้นที่ของประเทศ โดยเฉพาะถิ่นทุรกันดารที่ห่างไกลความเจริญ พระองค์เข้าถึงและเข้าไปแบบธรรมดาเพื่อให้เห็น ปัญหาอย่างแท้จริงพระองค์จึงเป็นผู้ที่ได้รวมจิตใจของชาติอย่างแท้จริงพระองค์มิใช่เป็นเพียง สัญลักษณ์ของสถาบันพระมหากษัตริย์เท่านั้น แต่ทรงเป็นสัญลักษณ์ของทั้งชาติกล่าวคือ”สัญลักษณ์ ของชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์

บุษกร วัฒนบุตร (2560, หน้า 547) ศาสตร์ของราชาเป็นสิ่งที่พระองค์ทรงแนะนำสิ่งที่ เป็นปรัชญาที่ยิ่งใหญ่เป็นองค์ความรู้สำคัญ มีหลักวิชาต่าง ๆ ทั้งสังคมวิทยาศาสตร์ปณอยู่เพราะไม่ใช่

ศาสตร์ที่ใช้สอบหรือปริญญาแต่เป็นสิ่งที่พัฒนาประเทศ หากเราได้ศึกษาศาสตร์พระราชาเป็นระบบอย่างเป็นขั้นตอนจะทำให้เกิดประโยชน์มหาศาล ในหลวงรัชกาลที่ 9 ทรงเป็นพระมหากษัตริย์ที่นอกจากจะทรงด้วยทศพิธราชธรรมแล้วทรงยังเป็นพระราชที่เป็นแบบอย่างในการดำเนินชีวิตและการทำงานแก่พสกนิกรของพระองค์และนานาประเทศอีกด้วย ผู้คนต่างประจักษ์ถึงพระอัจฉริยภาพของพระองค์และมีความสำนึกในพระมหากรุณาธิคุณเป็นล้นพ้นอันหาที่สุดมิได้ ซึ่งแนวคิดหรือหลักการทรงงานของในหลวงรัชกาลที่ 9 มีความน่าสนใจที่สมควรนำมาประยุกต์ใช้กับชีวิตการทำงานเป็นอย่างยิ่ง หากท่านใดต้องการปฏิบัติตามรอยเบื้องพระยุคลบาทท่านสามารถนำหลักการทรงงานของพระองค์ไปปรับใช้ให้เกิดประโยชน์ได้

1. จะทำอะไรต้องศึกษาข้อมูลให้เป็นระบบ ทรงศึกษาข้อมูลรายละเอียดอย่างเป็นระบบจากข้อมูลเบื้องต้นทั้งเอกสารแผนที่ สอบถามจากเจ้าหน้าที่นักวิชาการ และราษฎรในพื้นที่ให้ได้รายละเอียดที่ถูกต้องเพื่อนำข้อมูลเหล่านั้นไปใช้ประโยชน์ได้จริงอย่างถูกต้องรวดเร็วและตรงตามเป้าหมาย

2. ระเบิดจากภายใน การใด ๆ ต้องเริ่มจากคนที่เกี่ยวข้องเสียก่อนต้องสร้างความเข้มแข็งจากภายในให้เกิดความเข้าใจและอยากทำไม่ใช่การสั่งให้ทำคนไม่เข้าใจก็อาจจะไม่ทำก็เป็นได้ในการทำงานนั้นอาจจะต้องคุยหรือประชุมกับลูกน้องเพื่อนร่วมงานหรือคนในทีมเสียก่อน เพื่อให้ทราบถึงเป้าหมายและวิธีการต่อไป

3. แก้ปัญหาจากจุดเล็กการมองปัญหาภาพรวมก่อนที่จะลงมือแก้ปัญหา โดยควรมองในสิ่งที่คนมักจะมีมองข้ามแล้วเริ่มแก้ปัญหาจากจุดเล็ก ๆ โดยเมื่อสำเร็จแล้วจึงค่อย ๆ ขยับขยายแก้ไปเรื่อย ๆ ที่ละจุดและนำมาประยุกต์ใช้กับการทำงานได้โดยมองไปที่เป้าหมายใหญ่ของงานแต่ละขั้นแล้วเริ่มลงมือทำจากจุดเล็ก ๆ ค่อย ๆ แก้ไปที่ละจุดงานแต่ละขั้นก็จะลุล่วงไปได้ตามเป้าหมายที่วางไว้

4. ทำตามลำดับขั้น การเริ่มต้นจากการลงมือทำในสิ่งที่จำเป็นก่อน เมื่อสำเร็จแล้วก็เริ่มลงมือสิ่งที่จำเป็นลำดับต่อไปด้วยความรอบคอบและระมัดระวังถ้าทำตามหลักนี้ได้งานทุกสิ่งก็จะสำเร็จได้โดยง่าย ดังที่พระบรมราโชวาทของในหลวงรัชกาลที่ 9 เมื่อวันที่ 18 กรกฎาคม พ.ศ. 2517 กล่าวว่า “การพัฒนาประเทศจำเป็นต้องทำตามลำดับขั้น ต้องสร้างพื้นฐานคือความพอมี พอกิน พอใช้ ของประชาชนส่วนใหญ่เป็นเบื้องต้นก่อน ใช้วิธีการและอุปกรณ์ที่ประหยัดแต่ถูกต้องตามหลักวิชา เมื่อได้พื้นฐานที่มั่นคงพร้อมพอสมควรสามารถปฏิบัติได้แล้วจึงค่อยสร้างเสริมความเจริญและฐานะเศรษฐกิจขั้นที่สูงขึ้นโดยลำดับต่อไป”

5. ภูมิสังคมภูมิศาสตร์สังคมศาสตร์ การพัฒนาใดต้องคำนึงถึงสภาพภูมิประเทศของบริเวณนั้น และสังคมวิทยาเกี่ยวกับลักษณะนิสัยใจคอคนตลอดจนวัฒนธรรมประเพณีในแต่ละท้องถิ่นที่มีความแตกต่างกัน “การพัฒนาจะต้องเป็นไปตามภูมิประเทศทางภูมิศาสตร์และภูมิประเทศทาง

สังคมศาสตร์ ในสังคมวิทยาคือนิสัยใจคอของคนเราจะไปบังคับให้คนอื่นคิดอย่างอื่นไม่ได้เราต้องแนะนำเข้าไปดูว่าเขาต้องการอะไรจริง ๆ แล้วก็อธิบายให้เขาเข้าใจหลักการของการพัฒนานี้ก็จะเกิดประโยชน์อย่างยิ่ง”

6. ทำงานแบบองค์รวม ใช้วิธีคิดเพื่อการทำงานโดยวิธีคิดอย่างองค์รวม คือการมองสิ่งต่าง ๆ ที่เกิดอย่างเป็นระบบครบวงจรทุกสิ่งทุกอย่างมีมิติเชื่อมต่อกันมองสิ่งที่เกิดขึ้นและแนวทางแก้ไขอย่างเชื่อมโยง

7. ไม่ติดตำรา การทำการใดควรทำงานอย่างยืดหยุ่นกับสภาพและสถานการณ์นั้น ๆ ไม่ใช่การยึดติดอยู่กับแคโนตำราวิชาการ เพราะบางทีความรู้ท่วมหัวเอาตัวไม่รอดบางครั้งเรายึดติดทฤษฎีมากจนเกินไปจนทำอะไรไม่ได้เลย สิ่งที่เราทำบางครั้งต้องโอบอ้อมต่อสภาพธรรมชาติสิ่งแวดล้อมสังคมและจิตวิทยาด้วย

8. รู้จักประหยัดเรียบง่ายได้ประโยชน์สูงสุด ในการพัฒนาและช่วยเหลือราษฎรในหลวงรัชกาลที่ 9 ทรงใช้หลักในการแก้ปัญหาด้วยความเรียบง่ายและประหยัด ราษฎรสามารถทำได้เอง ทำได้ในท้องถิ่นและประยุกต์ใช้สิ่งที่มีอยู่ในภูมิกษณนั้นมาแก้ไขปรับปรุงโดยไม่ต้องลงทุนสูงหรือใช้เทคโนโลยีที่ยุ่ยากมากนักดังพระราชดำรัสตอนหนึ่งว่า “ให้ปลูกป่าโดยไม่ต้องปลูกโดยปล่อยให้ขึ้นเองตามธรรมชาติ”

9. ทำให้ง่าย ทรงคิดค้นดัดแปลงปรับปรุงและแก้ไขงานการพัฒนาประเทศตามแนวพระราชดำริไปได้โดยง่ายไม่ยุ่งยากซับซ้อน และที่สำคัญอย่างยิ่งคือสอดคล้องกับสภาพความเป็นอยู่ของประชาชนและระบบนิเวศโดยรวม “ทำให้ง่าย”

10. การมีส่วนร่วม ทรงเป็นนักประชาธิปไตยทรงเปิดโอกาสให้สาธารณชนประชาชนหรือเจ้าหน้าที่ทุกระดับได้มาร่วมแสดงความคิดเห็น “สำคัญที่สุดจะต้องจัดทำใจให้กว้างขวางหนักแน่นรู้จักรับฟังความคิดเห็นแม้กระทั่งความวิพากษ์วิจารณ์จากผู้อื่นอย่างฉลาดนั้นแท้จริงคือการระดมสติปัญญาและประสบการณ์อันไกลมาอำนวยความสะดวกได้บริหารให้ประสบผลสำเร็จที่สมบูรณ์”

11. ต้องมีประโยชน์ส่วนรวมในหลวงรัชกาลที่ 9 ทรงระลึกถึงประโยชน์ของส่วนรวมเป็นสำคัญดังพระราชดำรัสตอนหนึ่งว่า “ใครต่อใครบอกว่าขอให้เสียสละส่วนตัวเพื่อส่วนรวม อันนี้ฟังจนเบื่ออาจรำคาญด้วยซ้ำว่าใครต่อใครมาก็บอกว่าขอให้คิดถึงประโยชน์ส่วนรวม อาจมานึกในใจว่าให้ ๆ อยู่เรื่อยแล้วส่วนตัวจะได้อะไร ขอให้คิดว่าคนที่ให้เป็นเพื่อส่วนรวมนั้นมีได้ให้ส่วนรวมแต่อย่างเดียวเป็นการให้เพื่อตัวเองสามารถที่จะมีส่วนร่วมที่จะอาศัยได้”

12. บริการที่จุดเดียว ทรงมีพระราชดำริมากกว่า 20 ปี แล้วให้บริหารศูนย์ศึกษาการพัฒนาหลายแห่งทั่วประเทศโดยใช้หลักการ “การบริการรวมที่จุดเดียว” “One Stop Service” โดยทรงเน้นเรื่องรู้จักสามัคคีและการร่วมมือร่วมแรงร่วมใจกันด้วยการปรับลดช่องว่างระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

13. ใช้ธรรมชาติช่วยธรรมชาติ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 9 ทรงเข้าใจถึงธรรมชาติและต้องการให้ประชาชนใกล้ชิดกับทรัพยากรธรรมชาติ ทรงมองปัญหาธรรมชาติอย่างละเอียดโดยหากเราต้องการแก้ไขธรรมชาติจะต้องใช้ธรรมชาติเข้าช่วยเหลือเราด้วย

14. ใช้ธรรมะปราบอธรรม ทรงนำความจริงในเรื่องธรรมชาติและกฎเกณฑ์ของธรรมชาติมาเป็นหลักการแนวทางปฏิบัติในการแก้ไขปัญหา และปรับปรุงสภาวะที่ไม่ปกติเข้าสู่ระบบที่ปกติ เช่น การบำบัดน้ำเน่าเสียโดยให้ผักตบชวาซึ่งมีตามธรรมชาติให้ดูดซึมสิ่งสกปรกปนเปื้อนในน้ำ

15. ปลูกป่าในใจคน การจะทำการใดสำเร็จต้องปลูกจิตสำนึกของคนเสียก่อนต้องให้เห็นคุณค่าเห็นประโยชน์กับสิ่งที่จะทำ “เจ้าหน้าที่ป่าไม้ควรจะปลูกต้นไม้ลงในใจคนเสียก่อน แล้วคนเหล่านั้นก็จะพากันปลูกต้นไม้ลงบนแผ่นดินและจะรักษาต้นไม้ด้วยตนเอง”

16. ขาดทุนคือกำไร หลักการในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 9 ที่มีต่อพสกนิกรไทย “การให้” และ “การเสียสละเป็นการกระทำอันมีผลเป็นกำไร คือความอยู่ดีมีสุขของราษฎร”

17. การพึ่งพาตนเอง การพัฒนาตามแนวพระราชดำริเพื่อการแก้ไขปัญหาในเบื้องต้นด้วย การแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้าเพื่อให้ความแข็งแกร่งพอที่จะดำรงชีวิตได้ต่อไปแล้วขั้นต่อไปก็คือการพัฒนาให้ประชาชนสามารถอยู่ในสังคมได้ตามสภาพแวดล้อม และสามารถพึ่งตนเองได้ในที่สุด

18. พออยู่พอกิน ให้ประชาชนสามารถอยู่อย่าง “พออยู่พอกิน” ให้ได้เสียก่อนแล้วจึงค่อยขยายให้มีขีดสมรรถนะที่ก้าวหน้าต่อไป

19. เศรษฐกิจพอเพียง เป็นปรัชญาที่อยู่ในหลวงรัชกาลที่ 9 พระราชทานพระราชดำริชี้แนะแนวทางการดำเนินชีวิตไม่ได้เป็นไปบน “ทางสายกลาง” (Phrasuteerattanarundit, 2017, p. 15) เพื่อให้รอดพ้นและสามารถดำรงอยู่ได้อย่างมั่นคงและยั่งยืนภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์และการเปลี่ยนแปลงซึ่ง ปรัชญานี้สามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้ทั้งระดับบุคคลองค์กรและชุมชน

20. ความซื่อสัตย์สุจริตจริงใจต่อกัน ผู้ที่มีความสุจริตและบริสุทธิ์ใจแม้จะมีความรู้ น้อยก็ย่อมทำประโยชน์ให้แก่ส่วนรวมได้มากกว่าผู้ที่มีความรู้มากแต่ไม่มีความสุจริต ไม่มีความบริสุทธิ์ใจ (PhraBrahmagunabhorn, P.A.Payutto, 2000, p. 20)

21. ทำงานอย่างมีความสุข ทำงานต้องมีความสุขด้วยถ้าเราทำอย่างมีความสุขเราจะแพ้ แต่ถ้าเรามีความสุขเราจะชนะสนุกกับการทำงานเพียงเท่านั้นถือว่าเราชนะแล้วหรือจะทำงานโดยคำนึงถึงความสุขที่เกิดจากการได้ทำประโยชน์ให้กับผู้อื่นก็สามารถทำได้ “ทำงานกับฉันฉันไม่มีอะไรจะให้นอกจากการมีความสุขร่วมกันในการทำประโยชน์ให้กับผู้อื่น”

22. ความเพียร การเริ่มต้นทำงานหรือทำสิ่งใดนั้นอาจจะไม่ได้มีความพร้อม ต้องอาศัยความอดทนและความมุ่งมั่นดังเช่นพระราชนิพนธ์ “พระมหาชนก” กษัตริย์ผู้เพียรพยายาม

แม้จะไม่เห็นฝั่งก็จะว่ายน้ำต่อไป เพราะถ้าไม่เพียรว่ายก็จะตกเป็นอาหารปูปลาและไม่ได้พบกับทเวดาที่ช่วยเหลือมีให้จมน้ำ

23. รู้รักสามัคคี กล่าวคือ รู้เป็นการรู้ปัญหาและรู้วิธีแก้ปัญหานั้น รักเป็นการรู้ถึงปัญหาและวิธีแก้แล้วเราต้องมีความรักที่จะลงมือทำลงมือแก้ไขปัญหานั้นและสามัคคีเป็นการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ไม่สามารถลงมือทำคนเดียวได้ต้องอาศัยความร่วมมือร่วมใจกัน

วิทยาลัยการทัพบก (2562, หน้า 1) ศาสตร์ คือ ความรู้ที่เป็นระบบ เชื่อถือได้ ผ่านการพิสูจน์มาแล้ว ความรู้ของในหลวงรัชกาลที่ 9 เป็นทั้ง วิทยาศาสตร์ธรรมชาติ วิทยาศาสตร์ประยุกต์ วิศวกรรมศาสตร์ สังคมศาสตร์ มนุษยศาสตร์ และอื่น ๆ ในทุกมิติ ซึ่งแต่ละคนก็อาจจะได้เคยเรียนรู้ศาสตร์พระราชานี้ในแง่มุมที่แตกต่างกันออกไป แต่หากได้นำมาปฏิบัติตามก็ล้วนแล้วแต่จะเป็นประโยชน์แก่ตนเอง สังคม และประเทศชาติได้ทั้งสิ้น ดังนั้นศาสตร์แห่งพระราชาก็ไม่ใช่ศาสตร์ที่นิ่งและตายตัว หากแต่เป็นปรัชญาและทฤษฎีที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้และปรับเปลี่ยนไปตามสภาพแวดล้อม สภาพบุคคล และสถานการณ์ มีความทันสมัยเหนือกาลเวลาได้ ตลอดเวลา ดังนั้นสามารถสรุปสาระสำคัญของศาสตร์พระราชาคือ ศาสตร์แห่งการพัฒนาที่ยั่งยืน ศาสตร์ แห่งการครองตนเพื่อเป็นแบบปฏิบัติ และตัวอย่างที่ดี และศาสตร์แห่งการอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างสงบสุข

ศาสตราจารย์กิตติคุณ ดร.วิษณุ เครืองาม (2060, หน้า 15; อ้างถึงใน คณะกรรมการขับเคลื่อนสืบสานศาสตร์พระราชาสภาขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศ, 2560ก, หน้า 7) ได้ให้ความหมายศาสตร์พระราชา ของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช บรมนาถบพิตร ซึ่งสามารถสรุปได้ว่า “องค์ความรู้สำคัญที่ทรงศึกษา สังสม พัฒนา เพื่อการพัฒนาประเทศให้ประชาชนอยู่ดีกินดี มีความสงบสุข ตั้งอยู่บนพื้นฐานของกิจที่ทรงทำคำที่ทรงแนะ/สอนจากพระราชประสงค์ 3 มิติ คือ มิติที่ 1 ศาสตร์แห่งการพัฒนา มิติที่ 2 ศาสตร์แห่งความประพฤติ การครองตนในสังคมอย่างสงบสุข มิติที่ 3 ศาสตร์แห่งการอยู่ร่วมกัน ประองตองและสงบสุข ซึ่งมีพื้นฐานมาจาก 3 ป. ได้แก่ ปฏิบัติ ปรียติ และปฏิเวธ

ประยุทธ์ จันทร์โอชา (2559, หน้า 16; อ้างถึงใน คณะกรรมการขับเคลื่อนสืบสานศาสตร์พระราชาสภาขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศ, 2560ข, หน้า 6) กล่าวในรายการ “ศาสตร์พระราชาสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน” เมื่อวันที่ 21 ตุลาคม พ.ศ. 2559 โดยรัฐบาลได้น้อมนำศาสตร์พระราชามาบริหารประเทศเพื่อสร้างการพัฒนาที่ยั่งยืน โดยประชาชนทุกคนร่วมมือกันสานต่อพระราชปณิธานขับเคลื่อนประเทศไทยสู่ความมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืนว่า “ศาสตร์พระราชาของพระองค์ ได้แก่ พระราชดำริ คือ แนวคิดปรัชญา และพระราชดำรัส คือ คำสอน ตักเตือน ให้สติ พระราชกรณียกิจ คือ หลักการทรงงาน รวมทั้งพระราชจริยาวัตรของพระองค์ คือ การประพฤติตนเป็นแบบอย่างที่ดีแก่ปวงพสกนิกรชาวไทย ซึ่งจะยังคงอยู่คู่แผ่นดินไทยตลอดไป สามารถน้อมนำไปประยุกต์ใช้ได้ในทุก

ระดับ ตั้งแต่การประกอบกิจวัตรประจำวัน และสัมมาชีพของแต่ละบุคคล ไปจนถึงการบริหารราชการแผ่นดิน เพื่อสร้างการพัฒนาที่ยั่งยืน ซึ่งเป็นแนวทางให้กับรัฐบาลและข้าราชการทุกคน”

อานนท์ ศักดิ์วรวิชญ์ (อินเทอร์เน็ต, 2562) ศาสตร์พระราชาสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน ประกอบด้วยหลักสำคัญ คือ

1. จากปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในฐานะหลักการนำทาง ประกอบด้วย สามห่วง สองฐาน คือความพอประมาณ ความมีเหตุผล การมีภูมิคุ้มกันในตัว มีฐานความรู้ และ ฐานคุณธรรม

2. วิธีการของศาสตร์พระราชาคือ เข้าใจ เข้าถึง พัฒนา โดยต้องเข้าใจ เข้าถึง พัฒนา คน วัตถุ สังคม สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรม

เข้าใจ หมายถึง การใช้ข้อมูลที่มีอยู่แล้ว การใช้และแสวงหาข้อมูลเชิงประจักษ์ การวิเคราะห์และการวิจัย การทดลองใช้จนได้ผลจริงก่อน

เข้าถึง หมายถึง การระเบิดจากข้างใน เข้าใจกลุ่มเป้าหมายในการพัฒนา และสร้างปัญญาสังคม

พัฒนา หมายถึง การพัฒนาที่ประชาชนเริ่มต้นด้วยตนเอง พึ่งพาตนเองได้ และมีต้นแบบในการเผยแพร่ความรู้ให้ประชาชนได้เรียนรู้และนำไปประยุกต์ใช้

3. การประยุกต์แห่งศาสตร์พระราชา ต้องทำไปด้วยความรัก ความปรารถนาและด้วยใจต้องประยุกต์ใช้อย่างยั่งยืน ไม่ยึดติดตำรา ปรับตามบุคคล ภูมิสังคม สภาพพื้นที่และสถานการณ์

ตัวอย่างของการประยุกต์แห่งศาสตร์พระราชา ได้แก่ โครงการพระราชดำริกว่า 4,000 โครงการ เกษตรทฤษฎีใหม่ แก่ล้งดิน แก้มลิง ฝนหลวง กังหันน้ำชัยพัฒนา หล้าแฝก เชื้อนป่าสักชลสิทธิ์ ทางด่วนลอยฟ้าถนนบรมราชชนนี สะพานพระราม 8 ฟอนท์ไทยจิตรลดา และเสาอากาศสุธี เป็นต้น

4. ผลลัพธ์ ของศาสตร์พระราชา คือแผ่นดินโดยธรรมและประโยชน์สุขแห่งมหาชนชาวสยามตามพระปฐมบรมราชโองการ พออยู่พอกิน และ รู้รักสามัคคี อันเป็นการพัฒนาที่ยั่งยืน

จากความหมายดังกล่าว ผู้วิจัยสรุปได้ว่า ศาสตร์พระราชา หมายถึง องค์ความรู้ของพระราชา ที่แนะนำให้ประชาชนได้นำไปใช้ เป็นปรัชญาที่ยิ่งใหญ่เป็นองค์ความรู้สำคัญมีหลักวิชาต่าง ๆ เป็นศาสตร์ที่นำไปสู่ความมั่นคง และยั่งยืน เป็นศาสตร์ที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้ในทุกระดับ ตั้งแต่การประกอบกิจวัตรประจำวัน และสร้างอาชีพของแต่ละบุคคล และศาสตร์แห่งการอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างสงบสุข

2.1.2 ความหมายของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

วิชุดา ชูศรีवास (2559, หน้า 4) เศรษฐกิจพอเพียง หมายถึง แนวพระราชดำริที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชฯ ได้ทรงพระราชทานแก่ปวงชนชาวไทย ซึ่งมีหลักการสำคัญ คือ ความพอประมาณ ความมีเหตุผล รวมถึงความจำเป็นที่จะต้องมี ระบบภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี พอสมควรต่อการมีผลกระทบใด ๆ อันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงทั้งภายนอกและภายใน ทั้งนี้จะต้องอาศัยความรอบรู้ ความรอบคอบ และความระมัดระวังอย่างยิ่งในการนำวิชาการต่าง ๆ มาใช้ในการ

วางแผนและการดำเนินการทุกขั้นตอน และขณะเดียวกันจะต้องเสริมสร้างพื้นฐานจิตใจของคนให้มีสำนึกในคุณธรรม ความซื่อสัตย์สุจริต และให้มีความรอบรู้ที่เหมาะสม ดำเนินชีวิตด้วยความอดทน ความเพียร มีสติ ปัญญา

สุเมธ ตันติเวชกุล (2544, หน้า284-291; อ้างถึงใน กานดา เตชะขันทมาก, 2556ก, หน้า 7) กล่าวว่า เศรษฐกิจพอเพียงหมายถึง เศรษฐกิจที่สามารถอุ้มชูตนเองอยู่ได้โดยไม่ต้องเดือดร้อน โดยต้องสร้างพื้นฐานเศรษฐกิจของตนเองให้ดีเสียก่อน คือ ตั้งตัวให้มีความพอมีพอใช้ ไม่ใช่มุ่งหวังแต่จะทุ่มเทสร้างความเจริญ ยกเศรษฐกิจให้รวดเร็วแต่เพียงอย่างเดียว เพราะผู้มีโอกาสและฐานะเพียงพอที่จะพึ่งตนเอง ย่อมสามารถสร้างความเจริญก้าวหน้าและฐานะทางเศรษฐกิจขั้นที่สูงขึ้นไปตามลำดับต่อไป โดยสรุปคือการหันกลับมายึดทางสายกลางในการดำรงชีวิตโดยใช้หลักการพึ่งตนเองได้แก่ พึ่งตนเองทางจิตใจ คนที่สมบูรณ์พร้อมต้องมีจิตใจที่เข้มแข็ง มีจิตสำนึกว่าตนนั้นสามารถพึ่งตนเองได้ ดังนั้นจึงควรที่จะสร้างพลังผลักดันให้มีภาวะจิตใจอีกเข็มต่อสู่ชีวิตด้วยความสุจริต แม้อาจจะไม่ประสบผลสำเร็จบ้างก็ตาม ไม่ควรท้อแท้ ให้พยายามต่อไป

1) พึ่งตนเองทางสังคม ควรเสริมสร้างให้แต่ละชุมชนในท้องถิ่นได้ร่วมมือช่วยเหลือเกื้อกูล นำความรู้ที่ได้รับมาถ่ายทอดและเผยแพร่ให้ได้รับประโยชน์ซึ่งกันและกัน

2) พึ่งตนเองได้ทางทรัพยากรธรรมชาติ คือการส่งเสริมให้มีการนำเอาศักยภาพของผู้คนในท้องถิ่นแสวงหาทรัพยากรธรรมชาติหรือวัสดุในท้องถิ่นที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์สูงสุด ซึ่งส่งผลให้เกิดการพัฒนาประเทศได้อย่างดียิ่ง สิ่งดีคือการประยุกต์ใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น ซึ่งมีมากมายในประเทศ

3) พึ่งตนเองได้ทางเทคโนโลยี ควรส่งเสริมให้มีการศึกษา ทดลอง ทดสอบเพื่อให้ได้มาซึ่งเทคโนโลยีใหม่ ๆ ที่สอดคล้องกับสภาพภูมิประเทศและสังคมไทย และสิ่งสำคัญสามารถนำไปใช้ปฏิบัติได้อย่างเหมาะสม

4) พึ่งตนเองได้ในทางเศรษฐกิจ หมายถึง สามารถอยู่ได้ด้วยตนเองในระดับเบื้องต้น กล่าวคือ แม้ไม่มีเงินก็ยังมีข้าว ปลา ผัก ผลไม้ ในท้องถิ่นของตนเอง เพื่อยังชีพ และสามารถนำไปสู่การพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศในระดับมหภาคต่อไปได้

กานดา เตชะขันทมาก (2556ข, หน้า 10) กล่าวว่า หลักเศรษฐกิจพอเพียง คือ หลักปรัชญาในการดำเนินชีวิตที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้พระราชทานแก่พสกนิกรชาวไทย ซึ่งตั้งอยู่บนพื้นฐานของทางสายกลางและความไม่ประมาท โดยคำนึงถึงความพอประมาณ ความมีเหตุผล การสร้างภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว ตลอดจนใช้ความรู้ ความรอบคอบและคุณธรรม ประกอบการวางแผน การตัดสินใจและการกระทำ เพื่อพร้อมรับต่อการเปลี่ยนแปลงจากโลกภายนอก รวมทั้งทำให้เกิดการพัฒนาอย่างสมดุลและยั่งยืน

เสนห์ จามริก (2546, หน้า 6; อ้างถึงใน รองศาสตราจารย์ ดร.ขวัญกมล ดอนขวา, 2557, หน้า 8) กล่าวว่า เศรษฐกิจพอเพียงเป็นหลักการ อุดมการณ์ ปรัชญาที่เกิดจากการเรียนรู้ถึงเหตุปัจจัยของสังคมไทยที่ต้องเผชิญกับกระแสโลกาภิวัตน์ มีสาระสำคัญคือ การกลับฟื้นคืนจิตวิญญาณของมนุษย์สู่ชีวิตเศรษฐกิจที่แท้จริง ไม่ใช่เป็นเพียงเศรษฐกิจเงินตรา แต่เป็นเศรษฐกิจที่ประกอบไปด้วยมนุษย์กับธรรมชาติเป็นแกนสาร ทั้งยังเป็นการให้มองและเข้าใจมนุษย์ในความหมายของความเป็นมนุษยชาติโดยรวม และเป็นส่วนหนึ่งของธรรมชาติตามสัจธรรมความจริง ซึ่งไม่ได้จำกัดอยู่แค่การแก้ไขปัญหาความยากจน แต่เกี่ยวเนื่องกับความหลากหลายทางชีวภาพ ภูมิปัญญาพื้นบ้าน และการสร้างฐานต้นทุนทางสังคมและภูมิคุ้มกันสำหรับอนาคตของประเทศชาติโดยรวม

ปรียานุช ธรรมปิยา (2555, หน้า 55; อ้างถึงใน นิสร ใจชื่อ, 2557ก, หน้า 14) ได้สรุปความหมายเศรษฐกิจพอเพียงเป็นปรัชญาที่เป็นทั้งแนวคิดหลักการและแนวทางปฏิบัติตนของแต่ละบุคคลและองค์กรโดยคำนึงถึงความพอประมาณกับศักยภาพของตนเองและสภาวะแวดล้อมความมีเหตุมีผลที่ถูกต้องตามความเป็นจริงและการมีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัวเองคือไม่ประมาทในการดำเนินชีวิตโดยใช้ความรู้ต่าง ๆ อย่างถูกหลักวิชาการด้วยความรอบคอบและระมัดระวังควบคู่ไปกับการมีคุณธรรมรู้จักแยกแยะผิดชอบชั่วดีมีการแบ่งปันช่วยเหลือเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่

นิสร ใจชื่อ (2557ข, หน้า 15) ความหมายของหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงหมายถึงเป็นปรัชญาที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงมีพระราชดำรัสชี้ถึงแนวทางการดำรงอยู่และปฏิบัติตนของประชาชนในทุกระดับเป็นแนวทางในการพัฒนาและบริหารประเทศให้ดำเนินไปในทางสายกลางประกอบด้วยคุณลักษณะที่สำคัญคือความพอประมาณหมายถึงความพอดีต่อความจำเป็นและเหมาะสมกับฐานะของตนเองไม่มากเกินไปไม่น้อยเกินไปและต้องไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่นความมีเหตุผลหมายถึงการตัดสินใจดำเนินการเรื่องต่าง ๆ อย่างมีเหตุผลตามหลักวิชาการหลักศีลธรรมจริยธรรมและวัฒนธรรมโดยมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดีหมายถึงการเตรียมตัวให้พร้อมรับผลกระทบการเปลี่ยนแปลงในด้านเศรษฐกิจสังคมสิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรมโดยอาศัยเงื่อนไขความรู้ประกอบด้วยความรู้รอบรู้เกี่ยวกับวิชาการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องอย่างรอบด้าน เงื่อนไขคุณธรรมประกอบด้วยความตระหนักในคุณธรรมมีความซื่อสัตย์สุจริต

จากความหมายดังกล่าว ผู้วิจัยสรุปได้ว่า ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง หมายถึง การมีความพอประมาณ ความมีเหตุผล รวมถึงความจำเป็นที่จะต้องมีระบบภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี สามารถการเตรียมตัวให้พร้อมรับผลกระทบการเปลี่ยนแปลงในด้านเศรษฐกิจสังคมสิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรมและการใช้ชีวิตบนพื้นฐานของทางสายกลางและความไม่ประมาท

2.1.3 ความสำคัญของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

บุญชู ศรีเคลือบ (2550, หน้า 11; อ้างถึงใน บุญเอื้อ หงส์วิชา, 2554ก, หน้า 14) ได้สรุปความสำคัญของเศรษฐกิจพอเพียง ดังนี้

1. เป็นแนวคิดที่มุ่งให้เกิดการพึ่งพาตนเองเป็นหลัก เป็นการใช้ศักยภาพของคนเสาะแสวงหาทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่ เพื่อนามาใช้ให้เกิดประโยชน์มากที่สุด เพื่อให้ชีวิตตนเอง ครอบครัว และชุมชนอยู่รอด
2. ทำให้เกิดความเข้มแข็งในจิตใจ โดยยึดหลักพึ่งตนเอง (อัตตา หิ อัตตโน นาโถ) ทางพระพุทธศาสนา เพื่อพึ่งตนเองได้แล้ว ก็ทำให้จิตใจสงบ (สมาธิ) เข้มแข็งไม่วิตกกังวล
3. เกิดความร่วมมือ ร่วมใจ สมัคสมานสามัคคีในชุมชนเดียวกัน ก็จะมีความสุข (สุขา สังขัสสะสามัคคี)
4. แก้ปัญหาเศรษฐกิจได้ระดับหนึ่ง กล่าวคือ ถ้าพอมีพอกินแล้ว ก็จะทำให้ลดปัญหาความยากจน

ศาสตราจารย์เสน่ห์ จามริก (2550, หน้า 2; อ้างถึงใน บุญเอื้อ หงส์วิชา, 2554, หน้า 14) ได้สรุปนัยสำคัญของเศรษฐกิจพอเพียงไว้ในหนังสือสังเคราะห์องค์ความรู้ เศรษฐกิจพอเพียง คือ “การกลับฟื้นจิตวิญญาณมนุษย์สู่ชีวิตเศรษฐกิจที่แท้จริงอันประกอบไปด้วยมนุษย์กับธรรมชาติเป็นแกนสาร”ในความหมายกระบวนการพัฒนาเศรษฐกิจพอเพียงมีฐานอยู่ที่เกษตรกรรมที่พออยู่พอกินพร้อมด้วยกระบวนการเรียนรู้ระดับสู่เกษตรยั่งยืน โดยมีไร่ราระดับครัวเรือนเป็นหน่วยพื้นฐานที่กระจายออกไปเป็นเครือข่ายกว้างขวางยิ่งขึ้นตามลำดับและพัฒนาให้มีบทบาทรอบด้านมากขึ้นเป็นช่องทางส่งเสริมให้พัฒนาตนเองเป็นอิสระจากกลไกตลาดภายใต้อำนาจกำกับและควบคุมจากภายนอกเศรษฐกิจพอเพียงจึงไม่ใช่ระบบที่แปลกแยกหรือสวนกระแสสังคมแห่งความจริง หากแต่เป็นส่วนหนึ่งของความพยายามถ่วงดุลอำนาจตลาด ปลดปล่อยทางจิตสำนึกและกระบวนการทัศน์ ฟื้นฟูวัฒนธรรมการเรียนรู้เปลี่ยนแนวคิดและทิศทางการพัฒนาไปสู่การพึ่งตนเองและพัฒนาตนเองของคนในชาติ

รัชดา ทองสุข (2552, หน้า 41; อ้างถึงใน สุจิรา เรียนทับ, 2556, หน้า 25-26) สรุปความหมายของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงว่า เศรษฐกิจที่สามารถอุ้มชูตัวเองได้ ให้มีความพอเพียงกับตัวเองอยู่ได้โดยไม่ต้องเดือดร้อนซึ่งต้องสร้างพื้นฐานทางด้านเศรษฐกิจของตนเองให้ดีเสียก่อน คือสามารถให้ตัวเองอยู่ได้อย่างพออยู่พอกินได้มุ่งที่จะสร้างความเจริญ ยกเศรษฐกิจให้เจริญแต่เพียงอย่างเดียวเพราะผู้มีอาชีพ และฐานะที่พอพึ่งตนเองได้ ก็ย่อมจะสร้างความเจริญก้าวหน้าและฐานะทางเศรษฐกิจขั้นที่สูงขึ้นไปตามลำดับอย่างมั่นคงถาวรตลอดไป คนเราจะพึ่งตนได้ ก็โดยอาศัยการฝึกหัดพัฒนาตามหลักว่าด้วยการสร้างที่พึ่งแก่ตน (นาถกรณธรรม) ซึ่งมี 10 ประการ คือ

1. ประพฤติดีมีวินัย คือดำเนินชีวิตโดยสุจริต ทั้งทางกาย ทางวาจา มีวินัย และประกอบสัมมาอาชีพ (ศีล)

2. ได้ศึกษาศดับมาก คือศึกษาเล่าเรียนสดับตรัสฟังมาก อันได้เป็นสายวิชาของตน หรือตนศึกษาศิลปวิทยาได้ ก็ศึกษาให้ชำรุดมีความเข้าใจกว้างขวางลึกซึ้ง รู้จักชัดเจนและใช้ได้จริง (พาหุสัจจะ)

3. เพื่อสัมพันธ์ เกี่ยวข้องและถ้อยเยี่ยงอย่างสิ่งแวดล้อมทางสังคมที่ดี ซึ่งจะทำให้ชีวิตเจริญอกงาม (กัลยาณมิตรตา)

4. เป็นคนที่พูดกันง่าย คือไม่ต้องรู้กันกระด้าง รู้จักรับฟังเหตุผลและข้อเท็จจริง พร้อมทั้งจะแก้ไขปรับปรุงตนเอง (โสวจัสสตา)

5. ขวนขวายกิจของหมู่ คือ เอาใจใส่ช่วยเหลือธุระ และกิจการชุมชนร่วมหมู่คณะ ญาติ เพื่อน พ้องและของชุมชน รู้จักใช้ปัญญาไตร่ตรอง หาวิธีดำเนินการที่เหมาะสม ทำได้ จัดได้ ให้สำเร็จเรียบร้อยด้วยดี (กิงกรณียสุ ทักขตา)

6. เป็นผู้ใคร่ทำ คือ รักธรรม ชอบศึกษา ค้นคว้า สอบถาม หาความรู้ หาความจริง รู้จักพูด รู้จักรับฟัง สร้างความรู้สึกสนิทสนมสบายใจ ชวนให้ผู้อื่นอยากเข้ามาปรึกษา และร่วมสนทนา (ธรรมกามตา)

7. มีความเพียรขยัน คือ ขยันมั่นเพียร พยายามหลีกเลี่ยงความชั่ว ประกอบความดี บากบั่น ก้าวหน้า ไม่ย่อท้อ ไม่ละเลยทอดทิ้งธุระหน้าที่ (วิริยารัมภะ)

8. มีสันโดษรู้พอดี คือ ยินดีพึงพอใจแต่ในลาภผล ผลงานและผลสำเร็จต่าง ๆ ที่ตนสร้าง หรือแสวงหามาได้ด้วยเรี่ยวแรงความเพียรพยายามของตนเองด้วยความชอบธรรม และไม่มัวเมา เห็นแก่ความสุขทางวัตถุ (สันตุณฐี)

9. มีสติมั่นคง คือ รู้จักกำหนดจดจำ ระลึกการที่ทำ คำที่พูดจิตที่ทำแล้ว และที่จะต้องทำต่อไปได้ จะทำอะไรก็รอบคอบ รู้จักยับยั้งใจ ไม่ผลีผลาม ไม่เลินเล่อ ไม่เลื่อนลอย ไม่ประมาท ไม่ยอมถลำลงในทางผิดพลาด ไม่ปล่อยปละละเลยทิ้งโอกาสสำหรับความดีงาม (สติ)

10. มีปัญญาเหนืออารมณ์ คือ มีปัญญาหยั่งรู้เหตุผล รู้ดีรู้ชั่ว คุณโทษ ประโยชน์ มองสิ่งทั้งหลายตามความเป็นจริง รู้จักพิจารณาวินิจฉัยด้วยใจเป็นอิสระ ทำการต่าง ๆ ด้วยความคิดและมีวิจารณ์ญาณ (อุดมพร อมรธรรม, 2549, หน้า 85-87)

พระครูโกศลสถิตกิจ (2553, หน้า 32) เศรษฐกิจพอเพียงที่แท้ก็คือ เศรษฐกิจพอเพียงของชาวพุทธนั่นเอง เพราะเศรษฐกิจพอเพียงก็คือ เศรษฐกิจระบบมัชฌิมาปฏิปทาในพระพุทธศาสนานั่นเอง วัฒนธรรมชาวพุทธที่ท่านพุทธทาสภิกขุ ได้เสนอให้คนไทยนำมาปฏิบัติกัน เพื่อความอยู่รอดบนโลกใบนี้ เหมาะแก่ระบบเศรษฐกิจพอเพียงอย่างที่สุด มี 10 ประการด้วยกัน คือ

1. ความขยันขันแข็ง
2. ความสุภาพอ่อนโยน
3. ความกตัญญู

4. ความมีศีลมีสัจย์
5. ความประหยัด
6. เมตตา ใจกว้าง ใจบุญ
7. ความอดกลั้น
8. การยอมได้
9. ความไม่ตามใจกิเลส
10. ความมีแบบฉบับเป็นของตนเอง

ประยุทธ์ ปยุตโต (2541, หน้า 31-32) หลักการสำคัญแห่งเศรษฐกิจแนวพุทธอยู่ที่ความมีเหตุผลในการดำเนินชีวิตของคนในสังคมด้วยการอาศัยวัตถุที่มีปริมาณน้อย แต่นำไปสู่ผลอันน่าพอใจเป็นอย่างมาก เศรษฐกิจแนวพุทธเน้นการกระทำเพื่อให้เกิดการอยู่ดีกินดีด้วยการบริโภคให้น้อยที่สุด โดยจุดมุ่งหมายของการบริโภค การผลิต การแลกเปลี่ยนซื้อขาย ตลอดจนการจัดสรรผลผลิต มุ่งให้มนุษย์เกิดความพอใจสูงสุดโดยการมีรูปแบบการบริโภคที่ดีที่สุด และเป็นปัจจัยให้สังคมพัฒนาไปอย่างยั่งยืน ตลอดจนถึงการนำเอาค่าทางศีลธรรมมาเป็นรากฐานของความคิดทางเศรษฐกิจ จุดเด่นของเศรษฐกิจแนวพุทธอยู่ที่การเสนอทางเลือกใหม่ สำหรับการสร้างระบบเศรษฐกิจแบบใหม่ที่มีค่านิยมและหลักการที่แตกต่างจากระบบทุนนิยมหรือบริโภคนิยม โดยสิ้นเชิง กล่าวได้ว่าเศรษฐกิจแนวพุทธยึดหลักการที่สำคัญต่อไปนี้เป็นแนวปฏิบัติ

1. ไม่ทำลายฐานคือที่มั่นทางสังคมและวัฒนธรรม เช่น ภูมิปัญญาชาวบ้านในสังคมหรือชุมชนนั้น ๆ

2. ไม่ทำลายฐานทางสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ

3. ไม่ทำลายฐานทางจิตวิญญาณด้วยความเชื่อและต้องการซึ่งเป็นเหตุนำไปสู่การผลิต การบริโภคและการเปลี่ยนแปลงซื้อขาย รวมถึงการจัดผลผลิตต่าง ๆ

พระพุทธศาสนาได้แยกความต้องการของมนุษย์ออกเป็น 2 ประเภท คือ

1. ความต้องการสิ่งเสพบริโภคเพื่อบำรุงปรนเปรอตนเอง เป็นความต้องการที่ไม่จำกัดเรียกว่า ตัณหา เป็นอกุศลธรรม คือ ธรรมะฝ่ายร้าย

2. ความต้องการที่เป็นไปเพื่อคุณภาพแห่งชีวิต เป็นความต้องการที่มีขอบเขตจำกัด เรียกว่า ฉันทะ เป็นกุศลธรรม คือ ธรรมะฝ่ายดี

พระพุทธศาสนามีหลักการสอน คือสอนให้มนุษย์ดำเนินชีวิต เพื่อบรรลุประโยชน์ เพื่อเป็นจุดมุ่งหมายของการมีชีวิตที่เรียกว่า อรรถะ หรือ อรรถ อันหมายถึง ประโยชน์ หรือจุดหมาย 3 ประการ คือ

1. ประโยชน์ในปัจจุบัน ที่เรียกว่า ทิฏฐธัมมิกัตถะ
2. ประโยชน์ในเบื้องหน้า ที่เรียกว่า สัมปรายิกัตถะ

3. ประโยชน์สูงสุด ที่เรียกว่า ปรมัตถะ

ประโยชน์ทั้ง 3 ประการข้างต้น พระธรรมปิฎก ได้อธิบายไว้ ดังนี้

1. ทิฐฐัมมิกัตถะ จุดหมายขั้นตาเห็น หรือประโยชน์ปัจจุบันที่สำคัญ คือ

- มีสุขภาพดี ร่างกายแข็งแรง ไม่มีโรคภัยเบียดเบียน งามสง่า อายุยืนยาว
- มีเงิน มีงาน มีทรัพย์ที่เกิดขึ้นจากการประกอบอาชีพที่สุจริตพึ่งตนเองได้
- มีสถานภาพดี ทรงยศ เกียรติ ไม้ตรี เป็นที่ยอมรับในสังคม
- มีครอบครัวที่ผาสุก ทำวงศ์ตระกูลให้เป็นที่น่าถือ

2. สัมปรายิกัตถะ จุดหมายขั้นเลาเห็น หรือประโยชน์เบื้องหน้า ได้แก่สิ่งที่เป็นคุณค่าของชีวิต ซึ่งทำให้เกิดความสุขล้าลึกภายใน โดยเฉพาะคือ

- ความอบอุ่นซาบซึ้งใจด้วยศรัทธา มีหลักใจ
- ความภูมิใจในชีวิตสะอาดที่ได้ประพฤติดแต่ความดีงาม สุจริต
- ความอิมใจในชีวิต มีคุณค่าที่ได้เสียสละบำเพ็ญประโยชน์
- ความแก้้วกล้ามันใจ มีปัญญาที่จะแก้ปัญหานำพาชีวิตให้ดำเนินต่อไป
- ความโปรงโล่งมันใจว่าได้ทำกรรมดี มีหลักประกันวิถีสู่ภพใหม่

3. ปรมัตถะ จุดหมายสูงสุดหรือประโยชน์อย่างอิม คือการมีปัญญารู้เท่าทันความเป็นจริงเข้าถึงธรรมชาติของโลกและชีวิตอันทำให้จิตใจเป็นอิสระ โดยเฉพาะคือ

- ไม่หวั่นไหวหรือถูกครอบงำด้วยความผันผวนปรวนแปรต่าง ๆ
- ไม่ผิดหวังโศกเศร้าบิคับจิตใจ เพราะความยึดติดถือมันในสิ่งต่าง ๆ
- ปลอดโปรง สงบ ผ่องใส สดชื่น เบิกบานใจตลอดเวลา
- เป็นอยู่และทำางานด้วยปัญญาซึ่งมองที่เหตุและปัจจัย

ประโยชน์ทั้ง 3 ข้างต้นนั้น สามารถสรุปจัดแบ่งเป็น 3 ด้าน ดังนี้

1. อัตตัตถะ ได้แก่ จุดหมายเพื่อตน หรือประโยชน์ตน
2. ปรัตถะ ได้แก่ จุดหมายเพื่อผู้อื่น หรือประโยชน์ผู้อื่น
3. อุภยัตถะ ได้แก่ จุดหมายร่วมกัน หรือประโยชน์ทั้ง 2 ฝ่าย

พระครูโกศลสตุกิจ (2553, หน้า 35) เศรษฐกิจพอเพียงตามหลักธรรมพระพุทธศาสนา คือการดำรงชีวิตที่เรียบง่าย ประหยัดไม่ฟุ้งเฟ้อพุ่มเฟือย ยึดทางสายกลาง รู้จักพอ พอดี พอประมาณ และพอใจ มีความเมตตา เอื้อเฟื้อ อาทรต่อกัน ไม่เบียดเบียนไม่เอารัดเอาเปรียบกัน ไม่มุ่งร้ายทำลายกัน ประกอบสัมมาชีพด้วยความขยันหมั่นเพียร สามารถพึ่งตนเองได้ไม่เดือดร้อน ไม่ตกเป็นทาสอบายมุข วัตถุนิยม และบริโภคนิยม ดำเนินชีวิตในความพอดีมีชีวิตใหม่ คือ หวนกลับมาใช้วิถีชีวิตไทยเป็นการสร้างรากฐาน หรือพื้นฐานของระบบเศรษฐกิจทั้งหมด

จากความหมายดังกล่าว ผู้วิจัยจึงสรุปได้ว่า เศรษฐกิจพอเพียง หมายถึง การดำเนินชีวิตหรือวิถีชีวิตของบุคคลให้อยู่อย่างพอประมาณตนเดินทางสายกลางมีความพอดีและพอเพียงกับตนเอง ครอบครัว และชุมชน โดยไม่ต้องพึ่งพาปัจจัยภายนอกต่าง ๆ ที่เราไม่ได้เป็นเจ้าของ สิ่งสำคัญต้องรู้จักการพึ่งพาตนเองโดยไม่ทำให้ผู้อื่นเดือดร้อน และรู้จักการนำทรัพยากรที่เรามีอยู่มาใช้ให้เกิดประโยชน์ในการดำเนินชีวิตประจำวัน เช่น การรู้จักการนำปัจจัยพื้นฐานมาใช้ในการดำเนินชีวิตอย่างมีความสุข ความสบายและพอเพียงกับตนเอง

2.2 กรอบแนวคิดเกี่ยวกับหลักศาสตร์พระราช (หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง)

องค์ประกอบหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

สามห่วง สองเงื่อนไข มีที่มาจากพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวประกอบด้วย สามห่วง ได้แก่ ความพอประมาณ ความมีเหตุผล การมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี สองเงื่อนไข ได้แก่ ความรู้ และคุณธรรม

แผนภูมิที่ 1 องค์ประกอบปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

(ที่มา : กรมที่ดิน, อินเทอร์เน็ต, 2563)

มานิต กิตติจุงจิต (2556ก, หน้า 36-37) สามห่วง สองเงื่อนไข มีที่มาจากพระราชดำรัสตอนหนึ่งของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว โดยสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ได้ประมวลและกลั่นกรองกระแสพระราชดำรัส โดยได้รับพระราชทานพระบรมราชานุญาตให้นำไปเผยแพร่ เมื่อวันที่ 21 พฤศจิกายน พ.ศ. 2542 สรุปให้กระชับได้เป็น สามห่วง สองเงื่อนไข ประกอบด้วย สามห่วง ได้แก่ ความพอประมาณ มีเหตุผล มีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี และสองเงื่อนไข ได้แก่ ความรู้และคุณธรรม

สมศักดิ์ อมรสิริพงศ์ (2551ข, หน้า 56-57) เศรษฐกิจพอเพียงตามแนวพระราชดำรินั้นมีหลักพิจารณาเริ่มแรกเป็นกรอบแนวคิดเป็นปรัชญาที่แนวทางการดำรงอยู่และปฏิบัติตนในทางที่ควรจะเป็น โดยมีพื้นฐานมาจากวิถีดั้งเดิมของสังคมไทยสามารถนำมาประยุกต์ใช้ได้ตลอดเวลาและเป็นการ

มองโลกเชิงระบบ ที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา มุ่งเน้นการรอดพ้นจากภัยและวิกฤต เพื่อความมั่นคงคุณลักษณะและความยั่งยืนในการพัฒนาทั้งนี้ คุณลักษณะเศรษฐกิจพอเพียงสามารถนำมาประยุกต์ใช้กับการปฏิบัติตนได้ทุกระดับโดยเน้นการปฏิบัติบนทางสายกลางและการพัฒนาอย่างเป็นขั้นตอนความพอเพียงนั้นประกอบด้วย 5 คุณลักษณะ ดังนี้

1. ความพอประมาณ หมายถึง ความพอดีที่ไม่มากเกินไปไม่น้อยเกินไป โดยไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น เช่น การผลิตและการบริโภค ที่อยู่ในระดับพอประมาณ
2. ความมีเหตุผล หมายถึง การตัดสินใจเกี่ยวกับระดับความพอเพียงนั้นจะต้องเป็นไปอย่างมีเหตุผลโดยพิจารณาเหตุ ปัจจัยที่เกี่ยวข้องตลอดจนคำนึงถึงผลที่คาดว่าจะเกิดขึ้นจากการกระทำนั้น ๆ
3. การมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี หมายถึง การเตรียมตัวให้พร้อมรับผลกระทบ และการที่จะเปลี่ยนแปลงด้านต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นโดยคำนึงถึงความเป็นไปได้ของสถานการณ์ต่าง ๆ ที่คาดว่าจะเกิดขึ้นในอนาคตทั้งใกล้และไกล การจะตัดสินใจหรือดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ให้อยู่ระดับความพอเพียงนั้นต้องอาศัยทั้งความรู้และคุณธรรมเป็นพื้นฐาน
4. เงื่อนไขความรู้ ประกอบด้วย ความรอบรู้เกี่ยวกับวิชาการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องอย่างรอบด้าน ความรอบคอบที่จะนำความรู้เหล่านั้นมาพิจารณาให้เชื่อมโยงกัน เพื่อประกอบการวางแผนและความระมัดระวังในขั้นปฏิบัติ
5. เงื่อนไขคุณธรรม ที่จะต้องเสริมสร้าง ประกอบด้วย มีความตระหนักในคุณธรรม มีความซื่อสัตย์สุจริต มีความอดทน มีความเพียร และใช้สติปัญญาในการดำเนินชีวิต

อภิชัย พันธเสนและคณะ (2549, หน้า 123) ความพอเพียง หมายถึง ความพอประมาณ ความมีเหตุผล รวมถึงความจำเป็นที่ต้องมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดีพอสมควรต่อการมีผลกระทบใด ๆ อันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงทั้งภายในและภายนอก ทั้งนี้ ต้องอาศัยความรอบรู้ ความรอบคอบ และความระมัดระวัง อย่างยิ่งในการนำวิชาการต่าง ๆ มาใช้ในการวางแผน และดำเนินการทุกขั้นตอน ให้มีจิตสำนึกในคุณธรรม ความซื่อสัตย์สุจริต

บุญเอื้อ หงส์วิชา (2554ค, หน้า 18) เศรษฐกิจพอเพียงเป็นปรัชญาที่ชี้แนวทางการดำรงอยู่ และปฏิบัติตนของประชาชนในทุกระดับตั้งแต่ระดับครอบครัว ระดับชุมชน จนถึงระดับรัฐ ทั้งในการพัฒนาและการบริหารประเทศให้ดำเนินไปในทางสายกลาง โดยเฉพาะการพัฒนาเศรษฐกิจเพื่อให้ก้าวทันต่อโลกยุคโลกาภิวัตน์ ความพอเพียง หมายถึง ความพอประมาณ ความมีเหตุผล รวมถึงความจำเป็นที่จะต้องมีระบบภูมิคุ้มกันในตัวที่ดีพอสมควรต่อการมีผลกระทบใด ๆ อันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงทั้งภายนอกและภายในทั้งนี้ต้องอาศัยทั้งความรอบรู้ ความรอบคอบ และความระมัดระวังอย่างยิ่งในการนำวิชาการต่าง ๆ มาใช้ในการวางแผน และการดำเนินการทุกขั้นตอนและขณะเดียวกันต้องเสริมสร้างพื้นฐานจิตใจของคนในชาติโดยเฉพาะเจ้าหน้าที่ของรัฐ นักทฤษฎีและนัก

ธุรกิจในทุกระดับให้มีสำนึกในคุณธรรมความซื่อสัตย์และให้มีความรอบรู้ที่เหมาะสม ดำเนินชีวิตด้วยความอดทน ความเพียร มีสติ ปัญญา และความรอบคอบเพื่อให้สมดุล และพร้อมต่อการรองรับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและกว้างขวางด้านวัตถุสังคมสิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรมจากโลกภายนอกได้เป็นอย่างดี จากผลการวิเคราะห์ของคณะอนุกรรมการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง มีข้อสรุปที่สำคัญ 2 ประการ คือ

1. ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง (Sufficiency Economy) หรือระบบเศรษฐกิจพอเพียง มีความคิดหลักคือทางสายกลางและมีองค์ประกอบของค่านิยมที่สำคัญ 3 ประการ ได้แก่ ความพอประมาณ ความมีเหตุผล และการมีภูมิคุ้มกันในตัว และมีเงื่อนไข 2 ประการ คือ ความรู้และคุณธรรมเป็นกรอบชี้นำทางปฏิบัติ

2. ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมีความเชื่อมโยงกับทฤษฎีทางเศรษฐศาสตร์ที่สำคัญหลายทฤษฎี มีทั้งในแง่สอดคล้องกับงานทฤษฎี และแง่ที่แตกต่างออกไป เพราะปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงชี้ถึงสิ่งที่มีความซับซ้อนและลึกซึ้งมากกว่าที่จะอธิบายได้ตามทฤษฎีเศรษฐศาสตร์ที่มีอยู่ขณะนี้

1) ความพอประมาณ หมายถึง ความพอใจที่สิ่งสมควรในปริมาณที่พอเหมาะไม่น้อยเกินไปจนก่อให้เกิดความขัดสนแล้วไม่มากเกินไปจนฟุ่มเฟือยจนเกินกำลังของตน และก่อให้เกิดความเดือดร้อนต่อผู้อื่น ซึ่งมีแนวคิดเรื่องความพอประมาณใน 2 แนวทางหลัก คือ ความพอประมาณโดยเปรียบเทียบกับเกณฑ์ทางสังคมที่ถูกกำหนด และความพอประมาณโดยเปรียบกับศักยภาพของตน ซึ่งแนวคิดดังกล่าวมีความหมายครอบคลุมกระบวนการ Optimization ภายใต้ข้อจำกัดต่าง ๆ หรือใกล้เคียงกับแนวคิดเรื่อง Bounded Rationality นอกจากนี้ยังแสดงให้เห็นว่าความพอประมาณสามารถนำมาสร้างให้เกิดประสิทธิภาพในเชิงพลวัต

2) ความมีเหตุผล ในบริบทของเศรษฐกิจพอเพียงเน้นให้คำนึงผลที่คาดว่าจะเกิดขึ้นจากการกระทำและวิธีการต่าง ๆ แล้วมุ่งให้เลือกกระทำในสิ่งที่ก่อให้เกิดผลที่ถูกต้องบนพื้นฐานของความรู้และคุณธรรม โดยความถูกต้องในที่นี้อธิบายได้โดยผลที่พอประมาณและสร้างภูมิคุ้มกันที่ดีในตัวให้เกิดขึ้นซึ่งแนวคิด Rationality หรือ Rational Expectation หรือ Common Knowledge ไม่สามารถอธิบายความมีเหตุผลในบริบทนี้ได้อย่างสมบูรณ์

3) ระบบภูมิคุ้มกันในตัว ของเศรษฐกิจพอเพียงและทฤษฎีเศรษฐศาสตร์ นับว่ามีลักษณะคล้ายคลึงกันโดยรวมกล่าวคือ มีลักษณะในการบริหารความเสี่ยง กระจายความเสี่ยง การลดความเสี่ยง การสร้างกลไกที่ก่อให้เกิดเสถียรภาพทางเศรษฐกิจ แต่เมื่อพิจารณาในรายละเอียดพบว่ามีข้อแตกต่างในด้านของหลักการตัดสินใจซึ่งทางสายกลางเป็นทางเลือกหนึ่งที่บุคคลตลอดจนองค์กรสามารถใช้เป็นแนวทางในการตัดสินใจได้แทนหลัก (Optimization) และอาจเหมาะสมกว่าภายใต้ข้อจำกัดจากอนาคตที่มีความไม่แน่นอน

องค์ประกอบทั้งสามมีความสัมพันธ์ระหว่างกันอย่างเป็นระบบโดยความมีเหตุผลถือได้ว่าเป็นกระบวนการเสริมสร้างความพอใจให้เป็นไปแต่โดยพอประมาณ ระดับของความพอประมาณจำเป็นต้องพอเพียงในเชิงการสร้างภูมิคุ้มกันในตัว อีกทั้งการมีภูมิคุ้มกันในตัว ก็เป็นปัจจัยเสริมสร้างให้การดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ทางเศรษฐกิจเป็นไปอย่างมีเหตุผล ในระยะปานกลางและระยะยาว

4) เงื่อนไขความรู้ ซึ่งจะนำไปสู่การตัดสินใจในการประกอบกิจกรรมเศรษฐกิจที่อยู่ในระดับพอเพียงต้องอาศัยความรู้รอบรู้ คือมีความรู้ในหลักวิชาการต่างๆ อย่างรอบด้าน เพื่อประโยชน์ในการนำไปใช้ในโอกาสต่าง ๆ นอกจากนั้นต้องมีความรอบคอบ คือความสามารถที่จะนำความรู้ตามหลักวิชาการต่าง ๆ มาเชื่อมโยงสัมพันธ์กัน ประกอบการวางแผนก่อนที่จะนำไปประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติและจะต้องมีความระมัดระวัง คือความมีสติในการวางแผนไปสู่การปฏิบัติ เนื่องจากสถานการณ์เปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา การนำความรู้และความรอบคอบไปใช้จะต้องอาศัยความระมัดระวัง ให้รู้เท่าทันเหตุการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไปด้วย

5) เงื่อนไขคุณธรรม ซึ่งแบ่งออกเป็น 2 ด้าน ได้แก่

- ด้านจิตใจ/ปัญญา ต้องตระหนักในคุณธรรม มีความซื่อสัตย์สุจริต

กล่าวคือ มีความรู้คู่คุณธรรม

- ด้านการกระทำ หรือแนวทางการดำเนินชีวิต โดยเน้นความอดทน ความเพียร สติปัญญา และความรอบคอบ (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2546, หน้า 36-45; อ้างถึงใน สุจิรา เรียนทับ, 2556, หน้า 35)

ประเวศ วะสี (2542, หน้า 4-6; อ้างถึงใน บุญเอื้อ หงส์วิชา, 2554, หน้า 24-25) นักวิชาการที่ได้ศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับการดำรงชีวิตแบบเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งก็ได้เสนอแนวคิดหลักของเศรษฐกิจพอเพียง ดังนี้

“เศรษฐกิจพอเพียง” ไม่ได้หมายถึง ไม่เกี่ยวข้องกับใครไม่ค้าขาย ไม่ผลิต ไม่เกี่ยวข้องในเชิงพาณิชย์ แต่หมายถึงความพอเพียงในอย่างน้อย 7 ประการด้วยกัน คือ

1. พอเพียงสำหรับทุกคน ทุกครอบครัว ไม่ทอดทิ้งกัน
2. จิตใจพอเพียงสามารถที่จะเอื้ออาทรต่อผู้อื่นได้
3. สิ่งแวดล้อมพอเพียง ได้แก่ การรู้จักอนุรักษ์และเพิ่มพูนสิ่งแวดล้อมรอบ ๆ ตัวเพื่อให้เอื้อประโยชน์ต่อการยังชีพและทำมาหากินในชีวิตประจำวันได้
4. ชุมชนเข้มแข็งเพียงพอ คือ การที่ชุมชนสามารถรวมตัวกัน มีความสามัคคีต่อกัน เพื่อสร้างความเป็นปึกแผ่นมั่นคง รวมตัวกันเป็นชุมชนที่มีความเข้มแข็ง ซึ่งจะทำให้สามารถแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ง่ายตาย ส่งผลให้มีชีวิตที่ดี
5. ปัญหาพอเพียง มีการเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ ร่วมกัน และสามารถปรับตัวก่อนสภาวะการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นได้อย่างต่อเนื่อง

6. อยู่บนพื้นฐานวัฒนธรรมพอเพียง คือ การที่กลุ่มชนมีวิถีการดำเนินชีวิตที่สัมพันธ์กันกับสิ่งแวดล้อมและรากฐานทางวัฒนธรรมของตน ซึ่งการดำเนินชีวิตภายใต้รูปแบบของการมีวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อมที่เหมาะสมกับตนนั้น จะไม่ก่อให้เกิดผลกระทบใด ๆ ที่ร้ายแรงต่อคุณภาพชีวิตความเป็นอยู่ของตนได้ เนื่องจากสิ่งเหล่านั้นล้วนแต่เอื้อประโยชน์ต่อครองชีวิตของตนทั้งสิ้น

7. มีความมั่นคงในชีวิตพอเพียงไม่ไขว่คว้า เดี่ยวจน เดี่ยวรวย เดี่ยวมี เดี่ยวไม่มี เพราะสิ่งเหล่านี้มีอิทธิพลต่อความมั่นคงทางจิตใจของมนุษย์เราทั้งสิ้น เมื่อใดก็ตามที่มนุษย์เรามีความมั่นคงในชีวิตพอเพียง ก็จะส่งผลให้เป็นบุคคลที่สุขภาพจิตดี สามารถอดทนต่อสภาวะที่เกิดขึ้นและผันผวนได้เป็นอย่างดี

สรุปแนวคิดเกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

2.2.1 ความพอประมาณ

ความพอประมาณ หมายถึง ประมาทตนทางกายหรือการบริโภคพอประมาณ ความพอใจในสิ่งที่เรามีอยู่ ความพอดีที่ไม่น้อยเกินไปและไม่มากเกินไป โดยไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่นและไม่สร้างความเดือดร้อนให้แก่ผู้อื่น และตนเองไม่ใช้จ่ายจนฟุ่มเฟือยจนเกินไปใช้จ่ายด้วยปัญญาพอเหมาะสมแก่ฐานะรายได้ เช่น การผลิตและการบริโภคที่อยู่ในระดับพอประมาณจากพระราชดำรัสด้านความประหยัด ประมาทรู้ว่าสิ่งใดควรจ่ายออกไปและสิ่งใดควรรักษาไว้ โดยใช้การประมาณทั้งประมาณตน และประมาณสถานการณ์ไม่หลงไหลไปตามสื่อโฆษณาชวนเชื่อหรือทำตามแฟชั่นจนเกินฐานะของตน

2.2.2 ความมีเหตุผล

ความมีเหตุผล หมายถึง การตัดสินใจเกี่ยวกับระดับความพอเพียงนั้นจะต้องเป็นไปอย่างมีเหตุผล โดยพิจารณาจากเหตุปัจจัยที่เกี่ยวข้องตลอดจนคำนึงถึงผลที่เกิดขึ้นจากการกระทำนั้น ๆ อย่างรอบคอบ

2.2.3 มีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี

มีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี หมายถึง การมีความรู้และมีการเตรียมตัวให้พร้อมรับผลกระทบและการเปลี่ยนแปลงด้านต่าง ๆ ที่จะเกิดขึ้นโดยคำนึงถึงความเป็นไปได้ของสถานการณ์ต่าง ๆ ที่คาดว่าจะเกิดขึ้นในอนาคตทั้งใกล้และไกล ครอบครัวจะต้องรู้จักการเก็บออมเงินเพื่อใช้ในยามฉุกเฉิน โดยยึดมั่นในความซื่อสัตย์ มีการพูดคุยกันในครอบครัวของตนในเรื่องความขยัน อดทน และการอดออม ต้องหลีกเลี่ยงสิ่งเสพติด การเล่นเกมพนันทุกชนิด และสิ่งเร้าต่าง ๆ

2.2.4 เงื่อนไขความรู้

เงื่อนไขความรู้ หมายถึง การตัดสินใจและการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ต้องอาศัยความรู้เกี่ยวกับวิชาการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องอย่างรอบด้านความรอบคอบที่จะนำความรู้เหล่านั้นมาพิจารณาให้เชื่อมโยงกัน เพื่อประกอบการวางแผนและความระมัดระวังในขั้นตอนปฏิบัติคุณธรรมประกอบด้วย

มีความตระหนักในคุณธรรม มีความซื่อสัตย์สุจริต และมีความอดทน มีความเพียรใช้สติปัญญาในการดำเนินชีวิต

2.2.5 เงื่อนไขคุณธรรม

เงื่อนไขคุณธรรม หมายถึง การตัดสินใจ และการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ จะต้องมีความตระหนักในคุณธรรม มีความซื่อสัตย์สุจริตและมีความอดทน มีความเพียร ใช้สติปัญญาในการดำเนินชีวิต

2.3 การประยุกต์ใช้ศาสตร์พระราชในการดำเนินชีวิต

สุเมธ ตันติเวชกุล (2549, หน้า 117-128; อ้างถึงใน บุญเอื้อ หงส์วิชา, 2554จ, หน้า 25-26) การที่จะนำเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ให้ได้ผลในการดำเนินชีวิต จำเป็นต้องเริ่มจากความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องว่าเศรษฐกิจพอเพียงหมายถึงอะไร และมีหลักการสำคัญอะไรบ้างที่จะนำไปใช้เป็นแนวทางในการปฏิบัติตลอดจนเห็นถึงประโยชน์จากการที่จะนำเศรษฐกิจพอเพียงไปประยุกต์ใช้จึงจะเกิดความสนใจที่จะทดลองนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในการดำเนินชีวิต ซึ่งสามารถทดลองนำมาประยุกต์ใช้กับตนเองทั้งในชีวิตประจำวัน และการดำเนินชีวิตต่าง ๆ ร่วมกับผู้อื่นโดยคำนึงถึงการพึ่งพาตนเองเป็นเบื้องต้นการทำอะไรที่ไม่สุดโต่งไปข้างใดข้างหนึ่ง การใช้เหตุผลเป็นพื้นฐานการตัดสินใจและการกระทำต่าง ๆ การสร้างภูมิคุ้มกันที่ดีในด้านต่าง ๆ เพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงและไม่ทำอะไรที่เสี่ยงจนเกินไป จนทำให้ตนเองหรือคนรอบข้างเดือดร้อนในภายหลังการเฝ้าระวังอย่างต่อเนื่อง และใช้ความรู้ด้วยความรอบคอบ ระมัดระวัง ซื่อสัตย์ ความไม่โลภ ความรู้จักพอ ความขยันหมั่นเพียร การไม่เบียดเบียน การรู้จักแบ่งปัน และช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ในการที่จะสร้างภาวะความรู้ ความเข้าใจที่ถูกต้องอย่างลึกซึ้งเกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อให้สามารถนำไปประยุกต์ใช้นั้นจำเป็นที่จะต้องผ่านกระบวนการเรียนรู้ด้วยตนเองกับผู้อื่นโดยการเรียนรู้ที่ผ่านกระบวนการใคร่ร่วมกันจะทำให้สามารถตระหนักถึงประโยชน์และความสุขที่จะได้รับ จากการนำหลักเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้แล้วเกิดการปรับเปลี่ยนกระบวนทัศน์ และนำไปใช้ในการดำเนินชีวิต โดยมีจิตสำนึกที่ตระหนักถึงความสุขที่เกิดการปรับเปลี่ยนกระบวนทัศน์ และนำไปใช้ในการดำเนินชีวิต โดยมีจิตสำนึกที่ตระหนักถึงความสุขที่เกิดจากความพอใจในการใช้ชีวิตอย่างพอดี และรู้จักระดับความพอเพียงจนนำไปสู่การประกอบสัมมาชีพเลี้ยงตนเองอย่างถูกต้อง ไม่ให้อดอยาก จนเบียดเบียนตนเองหรือไม่โลกจนเบียดเบียนผู้อื่น แต่มีความพอเพียงของแต่ละคนอาจไม่เท่ากันหรือความพอเพียงของคน ๆ เดียวกัน แต่ต่างเวลาก็ก้อาจเปลี่ยนแปลงไปได้ แล้วเงื่อนไขภายในภายนอกตลอดจนสภาวะแวดล้อมที่มีผลต่อคำว่าความพอเพียง

ประเวศ วะสี (2541, หน้า 20-22; อ้างถึงใน พระครูโกศลสถิตกิจ, 2553ค, หน้า 37) ได้อธิบายถึงเศรษฐกิจพอเพียงเศรษฐกิจพื้นฐานและเศรษฐกิจชุมชนว่า ถ้าสังคมไทยทำความเข้าใจเรื่องเศรษฐกิจพื้นฐานกันอย่างทั่วถึง เราสามารถขจัดความยากจนของคนทั้งประเทศพร้อม ๆ

กับสร้างฐานทางสังคมและธรรมชาติสิ่งแวดล้อมให้ฟื้นฟูบูรณาเพิ่มขึ้นเต็มประเทศ ความเข้มแข็งที่พื้นฐานทั้งทางเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม จะส่งผลให้การพัฒนาเศรษฐกิจในระดับบนมั่นคง และยั่งยืนเศรษฐกิจพื้นฐาน หรือ เศรษฐกิจชุมชนหรือเศรษฐกิจพอเพียงที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ ทรงมีพระราชดำรัสถึงเมื่อวันที่ 5 ธันวาคม พ.ศ. 2540 มีความคล้ายคลึงกันหรือเหมือนกัน กล่าวคือ

เศรษฐกิจพื้นฐาน หมายถึง เศรษฐกิจที่คำนึงการดำเนินงานบำรุงพื้นฐานของตนเองให้เข้มแข็งทั้งทางสังคม วัฒนธรรม สิ่งแวดล้อม และเศรษฐกิจพื้นฐานของสังคมก็คือชุมชน เพราะฉะนั้นเศรษฐกิจพื้นฐานกับเศรษฐกิจชุมชนคืออย่างเดียวกัน

เศรษฐกิจพอเพียง หมายถึง พอเพียงสำหรับทุกคน มีธรรมชาติพอเพียง มีความรักพอเพียง มีปัญญาพอเพียง เมื่อทุกอย่างพอเพียงก็เกิดความสมดุล จะเรียกว่าเศรษฐกิจสมดุลก็ได้เมื่อสมดุลเป็นปกติ สบาย ไม่เจ็บไข้ ไม่วิกฤต เศรษฐกิจพื้นฐานกับเศรษฐกิจชุมชนล้วนมุ่งไปสู่เศรษฐกิจพอเพียงข้อสำคัญ เมื่อพูดถึงเศรษฐกิจพื้นฐานต้องไม่มองเรื่องเศรษฐกิจแบบแยกส่วนแต่เป็นเศรษฐกิจที่อยู่บนความเข้มแข็งของสังคมหรือชุมชน อาศัยการสร้าง ความเข้มแข็งของชุมชนเป็นเครื่องมือพัฒนาเศรษฐกิจเชื่อมโยงกับวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อมอย่างเป็นบูรณาการ

จากข้อความดังกล่าว ผู้วิจัยสรุปได้ว่า การประยุกต์ใช้เศรษฐกิจพอเพียงในการดำเนินชีวิตต้องเริ่มจากการมีความรู้ ความเข้าใจที่ถูกต้อง และต้องพึ่งพาตนเอง ไม่ไปเบียดเบียนผู้อื่นใช้เหตุผลเป็นพื้นฐานในการตัดสินใจกระทำการต่าง ๆ และสร้างภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว เพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงและอย่าทำอะไรที่เกินความสามารถของตนเองจนทำให้ตนเองและผู้อื่นเดือดร้อน เมื่อเข้าใจเศรษฐกิจพอเพียงถูกต้องแล้ว จะนำไปสู่การประกอบสัมมาชีพเลี้ยงตนเองได้อย่างถูกต้อง

2.3.1 ศาสตร์พระราชากับการประยุกต์ใช้ในสังคมแต่ละระดับ

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (2550, หน้า 12-30) การประยุกต์ใช้หลักเศรษฐกิจพอเพียงระดับบุคคลและครอบครัว เริ่มต้นจากการเสริมสร้างคนให้มีการเรียนรู้วิชาการและทักษะต่าง ๆ ที่จำเป็นเพื่อให้สามารถรู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงในด้านต่าง ๆ พร้อมทั้งเสริมสร้างคุณธรรม จนมีความเข้าใจและตระหนักถึงคุณค่าของการอยู่ร่วมกันของคนในสังคม และอยู่ร่วมกับระบบนิเวศอย่างสมดุล เพื่อจะได้ละเว้นการประพฤติดีมิชอบ ไม่ตระหนี่ เป็นผู้ให้ เกื้อกูลแบ่งปัน มีสติยังคิดพิจารณาอย่างรอบคอบก่อนที่จะตัดสินใจหรือกระทำการใด ๆ จนกระทั่งเกิดเป็นภูมิคุ้มกันที่ดีในการดำรงชีวิต โดยสามารถคิดและกระทำบนพื้นฐานของความมีเหตุผล พอเหมาะพอประมาณ กับสถานภาพ บทบาท และหน้าที่ของแต่ละบุคคลในแต่ละสถานการณ์แล้ว เพียรฝึกปฏิบัติเช่นนี้จนสามารถทำตนให้เป็นที่พึ่งของตนเองได้ และเป็นที่พึ่งของผู้อื่นได้ในที่สุด

การประยุกต์ใช้หลักเศรษฐกิจพอเพียงระดับชุมชน ชุมชนพอเพียงประกอบด้วย บุคคลและครอบครัวต่าง ๆ ที่เฝ้าหาความก้าวหน้าบนพื้นฐานของปรัชญาแห่งความพอเพียง คือมีความรู้และ

คุณธรรมเป็นกรอบในการดำเนินชีวิตจนสามารถพึ่งตนเองได้ บุคคลเหล่านี้มารวมกลุ่มกันทำกิจกรรมต่าง ๆ ที่สอดคล้องเหมาะสมกับสภาพ ภูมิสังคมของแต่ละชุมชน โดยพยายามใช้ทรัพยากรต่าง ๆ ที่มีอยู่ในชุมชนให้เกิดประโยชน์สูงสุด ผ่านการร่วมแรง ร่วมใจ ร่วมคิด ร่วมทำ แลกเปลี่ยนเรียนรู้กับบุคคลหลายสถานภาพในสิ่งที่จะสร้างประโยชน์สุขของคนส่วนรวม และความก้าวหน้าของชุมชนอย่างมีเหตุผลโดยอาศัยสติ ปัญญา ความสามารถของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง และบนพื้นฐานของความซื่อสัตย์ สุจริต อดกลั้นต่อการกระทบกระทั่ง ขยันหมั่นเพียร และมีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ช่วยเหลือแบ่งปันกันระหว่างสมาชิกชุมชน จนนำไปสู่ความสามัคคีของคนในชุมชนซึ่งเป็นภูมิคุ้มกันที่ดีของชุมชน จนนำไปสู่การพัฒนาของชุมชนที่สมดุลและพร้อมรับการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ จนกระทั่งสามารถพัฒนานำไปสู่เครือข่ายระหว่างชุมชนต่าง ๆ

การประยุกต์ใช้หลักเศรษฐกิจพอเพียงระดับประเทศ แผนการบริหารจัดการประเทศ ส่งเสริมให้บุคคล/ชุมชนต่าง ๆ มีวิถีปฏิบัติ มีความร่วมมือ และการพัฒนาในสาขาต่าง ๆ ตามแนวทางของปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและดำเนินการตามแผนดังกล่าวอย่างรอบคอบเป็นขั้นตอน เริ่มจากการวางรากฐานของประเทศให้มีความพอเพียง โดยส่งเสริมให้ประชาชนส่วนใหญ่สามารถอยู่อย่างพอมีพอกิน และพึ่งตนเองได้ด้วยมีความรู้และทักษะที่จำเป็นในการดำรงชีวิตอย่างเท่าทันต่อการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ และมีคุณธรรม ซื่อสัตย์สุจริต ขยันหมั่นเพียรเอื้อเฟื้อแบ่งปัน และใช้สติปัญญาในการตัดสินใจและดำเนินชีวิตพร้อมทั้งส่งเสริมการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างกลุ่มคนต่าง ๆ จากหลากหลายภูมิสังคมหลากหลายอาชีพ หลากหลายความคิด ประสบการณ์เพื่อสร้างความเข้าใจ และรู้ความเป็นจริงระหว่างกันของคนในประเทศ จนนำไปสู่ความสามัคคี และจิตสำนึกที่จะร่วมแรงร่วมใจกันพัฒนาประเทศให้เจริญก้าวหน้าไปอย่างสอดคล้องสมดุลกับสภาพความเป็นจริงของคนในประเทศอย่างเป็นขั้นเป็นตอนเป็นลำดับ ๆ ต่อไป

การประยุกต์ใช้หลักเศรษฐกิจพอเพียงในกลุ่มเกษตรกร ได้แก่ เกษตรกรทฤษฎีใหม่ ขั้นตอนที่ 1 เป็นแนวทางการจัดการพื้นที่เกษตรกรรมในระดับครอบครัวที่สอดคล้องสมดุลกับระบบนิเวศเพื่อให้พออยู่ พอกิน สมควรแก่อัตภาพในระดับที่ประหยัดและเลี้ยงตนเอง/ครอบครัวได้ ขั้นตอนที่ 2 การรวมกลุ่มในรูปสหกรณ์ร่วมมือกันในการผลิต จัดการตลาดและพัฒนาสวัสดิการของชุมชนในรูปแบบต่าง ๆ เป็นการสร้างความสามัคคีภายในท้องถิ่น และเตรียมความพร้อมก่อนก้าวสู่โลกภายนอก ขั้นตอนที่ 3 ติดต่อประสานงานกับหน่วยงานภายนอกเพื่อจัดหาทุน วิชาการความรู้ เทคโนโลยีจากธุรกิจเอกชน เช่น ธนาคาร บริษัท ห้างร้าน เอกชน ตลอดจนหน่วยงานภาครัฐ มูลนิธิต่าง ๆ มาช่วยในการลงทุน และพัฒนาคุณภาพชีวิต โดยสรุป แนวพระราชดำริส่งเสริมให้เกษตรกรสามารถพึ่งตนเองได้ และมีการรวมกลุ่มกันและเชื่อมโยงเครือข่ายในด้านต่าง ๆ เพื่อให้เกิดความก้าวหน้าไปอย่างสมดุลกับสภาพแวดล้อมในแต่ละท้องถิ่นที่มีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง และเป็นขั้นตอน โดยประยุกต์ใช้ความรู้ภูมิปัญญาและทรัพยากรด้านต่าง ๆ ที่มีอยู่อย่างเหมาะสมบนพื้นฐาน

ของคุณธรรม ความซื่อสัตย์สุจริต ขยันหมั่นเพียร เอื้อเฟื้อแบ่งปัน และใช้สติปัญญาในการตัดสินใจ และดำเนินชีวิต

การประยุกต์ใช้หลักเศรษฐกิจพอเพียงในกลุ่มนักธุรกิจ นักธุรกิจพอเพียงจะคำนึงถึงความมั่นคงและยั่งยืนของการดำเนินธุรกิจมากกว่าการแสวงหาผลประโยชน์ระยะสั้น ฉะนั้น จึงต้องมีความรอบรู้ในธุรกิจที่ตนดำเนินการอยู่ และมีการศึกษาข้อมูลข่าวสารอยู่ตลอดเวลาเพื่อให้สามารถก้าวทันต่อการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ มีความรอบคอบในการตัดสินใจในแต่ละครั้งเพื่อป้องกันข้อบกพร่องเสียหายต่าง ๆ ไม่ให้เกิดขึ้น และต้องมีคุณธรรม คือมีความซื่อสัตย์สุจริตในการประกอบอาชีพ ไม่ผลิตหรือค้าขายสินค้าที่ก่อโทษหรือสร้างปัญหาให้กับคนในสังคมและสิ่งแวดล้อม มีความขยันหมั่นเพียรอดทนในการพัฒนาธุรกิจไม่ให้ความบกพร่องและก้าวหน้าไปอย่างต่อเนื่อง โดยมีการพัฒนาประสิทธิภาพการผลิต การปรับปรุงสินค้าและคุณภาพให้ทันกับความต้องการของตลาดและการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยี และในขณะเดียวกันต้องมีความรับผิดชอบต่อสังคมและระบบนิเวศในทุกขั้นตอนของการดำเนินธุรกิจโดยการรักษาสสมดุลในการแบ่งปันผลประโยชน์ของธุรกิจในระหว่างผู้มีส่วนได้ส่วนเสียต่าง ๆ อย่างสมเหตุสมผลตั้งแต่ผู้บริโภค พนักงาน บริษัทคู่ค้า ผู้ถือหุ้น และสังคมวงกว้างรวมถึงสิ่งแวดล้อม

การประยุกต์ใช้หลักเศรษฐกิจพอเพียงในกลุ่มนักการเมือง นักการเมืองที่มีหลักคิด และหลักปฏิบัติบนพื้นฐานของเศรษฐกิจพอเพียงจะต้องเป็นตัวอย่างของผู้นำที่มีความเข้มแข็งทางด้านคุณธรรม จริยธรรม มีความละเอียดและเกรงกลัวต่อการกระทำความผิดแม้เพียงเล็กน้อย เนื่องจากการกระทำของผู้นำส่งผลกระทบต่อชุมชน/สังคม และในขณะเดียวกันนักการเมืองในทุกระดับจะต้องรู้จักสังคม ชุมชน ที่แต่ละคนเป็นผู้แทนอย่างถ่องแท้มีความเข้าใจระบบการปกครองและระเบียบปฏิบัติต่าง ๆ ตามกฎหมายและขนบธรรมเนียมประเพณีของสังคม รอบรู้และเท่าทันการเปลี่ยนแปลงในด้านต่าง ๆ ทั้งภายในและภายนอกประเทศ โดยมุ่งที่จะดำเนินวิถีทางการเมืองเพื่อให้ท้องถิ่น/ประเทศชาติ มีความก้าวหน้าไปอย่างสมดุลในทุก ๆ ด้านและคนในท้องถิ่น/ประเทศชาติอยู่อย่างพอเพียงสมัครสมานสามัคคีปรองดองกันการกำหนดนโยบาย การออกกฎหมายและข้อบัญญัติต่าง ๆ ต้องยึดมั่นอยู่บนพื้นฐานของความพอเพียง โดยบำรุงรักษาสิ่งที่ดีที่มีอยู่แล้ว เช่น ค่านิยมองค์ความรู้ สิ่งแวดล้อมที่ดี ให้คงอยู่ พร้อมทั้งปรับปรุง/แก้ไข/ยกเลิก ส่วนที่ไม่ดีที่เป็นเหตุให้เกิดความไม่สมดุล ไม่พอเพียงในสังคม ให้กลับมาสู่แนวทางปฏิบัติที่มุ่งสู่ความสมดุลและสนับสนุนให้เกิดสิ่งที่ดีเป็นประโยชน์ต่อส่วนรวมแต่ยังขาดอยู่ เช่น ความก้าวหน้าด้านเทคโนโลยี การพัฒนาฝีมืออาชีพต่าง ๆ ให้เกิดขึ้นอย่างสมดุลกับศักยภาพและระดับการพัฒนาของท้องถิ่น/ประเทศชาติ เพื่อไปสู่ความสามารถในการพึ่งตนเองได้ของคน/ชุมชนในทุกๆระดับ

การประยุกต์ใช้หลักเศรษฐกิจพอเพียงในกลุ่มเจ้าหน้าที่ของรัฐ เจ้าหน้าที่ของรัฐจะต้องเริ่มต้นสร้างความพอเพียงให้เกิดขึ้นในการดำเนินชีวิตของแต่ละบุคคลก่อน โดยตระหนักถึงบทบาทหน้าที่ของตนในการเป็นผู้ให้บริการแก่สังคม และร่วมเสริมสร้างสภาวะแวดล้อมที่เอื้อต่อการอยู่ร่วมกันของคนในสังคมและอยู่ร่วมกับระบบนิเวศได้อย่างสมดุล มีสำนึกในคุณธรรม ความซื่อสัตย์สุจริต มีสติยั้งคิด ใช้ปัญญาพิจารณาอย่างรอบคอบในการดำเนินชีวิตและปฏิบัติหน้าที่บนพื้นฐานของความรู้ความเข้าใจ ผลพอมานะพาสกับศักยภาพและสถานภาพของแต่ละบุคคลในแต่ละสถานการณ์ และหมั่นเสริมสร้างความรู้ให้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ เพื่อจะได้มีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี การเตรียมนโยบาย แผนงานหรือโครงการต่าง ๆ ต้องสอดคล้องกับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงโดยเน้นการพัฒนาที่สร้างความสมดุลในด้านเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรมให้เกิดขึ้นพร้อม ๆ กับการรู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ โดยมุ่งให้ประชาชน/ชุมชน สามารถพึ่งตนเองและสามารถเป็นที่พึ่งของสังคม/ประเทศชาติได้ในที่สุด เจ้าหน้าที่ของรัฐไม่ควรสั่งการหรือชี้นำประชาชน/ชุมชนมากเกินไป แต่ควรสนับสนุนให้ประชาชน/ชุมชนสามารถช่วยตนเอง กำหนดทิศทางการพัฒนาหรือแผนงาน กิจกรรมที่ยืนอยู่บนขาตนเองพึ่งพาตนเองได้ แล้วให้เจ้าหน้าที่ของรัฐมาช่วยสนับสนุนให้แผนงาน กิจกรรมนี้เป็นจริงขึ้นมา ตามหลักการพัฒนา “ช่วยเหลือประชาชน/ชุมชนเพื่อให้เขาช่วยตัวเองได้”

การประยุกต์ใช้หลักเศรษฐกิจพอเพียงในกลุ่มครูและอาจารย์ ครูและอาจารย์จะต้องทำตนให้เป็นตัวอย่าง แก่นักเรียนและนักศึกษา ในการดำเนินชีวิตอย่างพอเพียงให้ได้ก่อน จึงจะสามารถถ่ายทอด ปลุกฝังอบรม และทำตนให้เป็นตัวอย่างแก่นักเรียนและนักศึกษา ให้เข้าใจเศรษฐกิจพอเพียงอย่างถูกต้องและสามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้ในชีวิตประจำวันของแต่ละคน ผ่านการบูรณาการในสาระการเรียนรู้วิชาต่าง ๆ ตลอดจนสอดแทรกในกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนต่าง ๆ การดำเนินชีวิตอย่างพอเพียง ต้องเริ่มจากการตระหนักถึงความจำเป็นของการอยู่ร่วมกันของคนในสังคม และอยู่ร่วมกับระบบนิเวศได้อย่างสมดุล และเข้าใจหลักเศรษฐกิจพอเพียงอย่างถ่องแท้จนเห็นว่าเป็นหลักคิดและหลักปฏิบัติที่จะเสริมสร้างให้สังคมเกิดสันติสุข มีความเจริญก้าวหน้าและยั่งยืน และคนในสังคมมีความสามัคคีปรองดองกัน แล้วฝึกปฏิบัติตนให้มีสำนึกในคุณธรรม ความซื่อสัตย์สุจริต มีสติยั้งคิด ใช้ปัญญาพิจารณาอย่างรอบคอบ ในการดำเนินชีวิตและปฏิบัติหน้าที่บนพื้นฐานของความรู้ความเข้าใจ ผลพอมานะพาสกับศักยภาพและสถานภาพของแต่ละบุคคล ในแต่ละสถานการณ์และหมั่นเสริมสร้างความรู้ในด้านต่าง ๆ ให้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงเพื่อจะได้มีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดีเนื่องจากความรู้และความมีเหตุมีผลมีความสำคัญยิ่ง ครูและอาจารย์จึงมีบทบาทสำคัญยิ่งในเรื่องนี้ แต่อย่าลืมว่าต้องเป็นความรู้ที่รอบคอบระมัดระวัง และเหมาะสมกับแต่ละภูมิสังคมด้วย

สุเมธ ตันติเวชกุล (2548, หน้า 115-128; อ้างถึงใน ชลธิดา บัวระภา, 2553ก, หน้า 33-34) การกระทำใด ๆ ให้มีความพอเพียง หมายถึง พอประมาณด้วยเหตุและผล การพัฒนาต้องเป็นไปตามลำดับขั้นตอน ต้องสร้างระบบภูมิคุ้มกันในตัว เพื่อสามารถเผชิญและอยู่รอดได้จากผลกระทบที่

เกิดจากการเปลี่ยนแปลงทั้งภายในและภายนอก ต้องมีความรอบรู้ความรอบคอบ และความระมัดระวังในการนำวิชาการต่าง ๆ มาใช้ในการวางแผนและดำเนินการทุก ๆ ขั้นตอน ต้องเสริมสร้างความอดทน ความเพียร มีสติปัญญาและรอบคอบ สร้างความสมดุลและความพร้อมต่อการรองรับการเปลี่ยนแปลงในด้านต่าง ๆ ดังนี้

1. ระดับบุคลากร/ครอบครัว
2. ระดับชุมชน ประกอบด้วยบุคคล/ครอบครัวที่มีความพอเพียงแล้ว
3. ระดับเจ้าหน้าที่ของรัฐ
4. คนทุกวัย ทุกศาสนา

จากการประยุกต์ใช้ในสังคมแต่ละระดับดังกล่าว ผู้วิจัยจึงสรุปได้ว่า การประยุกต์ใช้เพื่อความพอเพียง หมายถึง ตามสังคมต้องมีความรู้ความเข้าใจในเรื่องเศรษฐกิจพอเพียง โดยต้องให้ประชาชนรู้หลักเศรษฐกิจว่ามีความหมาย คือ ความพอประมาณ ความมีเหตุผล และการสร้างภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว สามารถดำรงชีวิตให้สอดคล้องตามสภาวะทางสังคมเศรษฐกิจ มีวิธีการประพฤติและปฏิบัติตนต่อการนำหลักเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวัน ซึ่งเป็นหลักการพึ่งตนเอง รู้จักแบ่งปันและช่วยเหลือซึ่งกันและกัน และใช้เหตุผลเป็นพื้นฐานการตัดสินใจ

2.3.2 การประยุกต์ใช้เพื่อคุณภาพชีวิต

พิน พระคุณ (2543, หน้า 7; อ้างถึงใน ชลธิดา บัวระภา, 2553, หน้า 34) คุณภาพชีวิตเป็นสิ่งสำคัญในการดำเนินชีวิต และเป็นสิ่งที่ทุกคนต้องการรวมทั้งยังเป็นเป้าหมายในการพัฒนาประชากรของประเทศ โดยเชื่อในความคิดที่ว่า ถ้าบุคคลมีคุณภาพชีวิตที่ดี การพัฒนาในด้านต่าง ๆ ก็จะทำให้ดีและรวดเร็วขึ้น

คุณภาพชีวิต หมายถึง “ชีวิตที่มีคุณภาพ มีความสมบูรณ์ทางด้านสุขภาพร่างกายและจิตใจ สามารถดำรงชีวิตให้สอดคล้องตามสภาวะทางสังคมเศรษฐกิจการเมือง และวัฒนธรรมสภาพแวดล้อมในการดำเนินชีวิตและทรัพยากรที่มีอยู่การดำเนินชีวิตที่ประกอบด้วยคุณภาพทางกายภาพร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สติปัญญา นอกจากนี้ยังมีผู้ให้แนวความคิดเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตไว้ว่า คุณภาพชีวิตบางครั้งอาจมองถึงสภาพจิตใจที่รู้สึกมีความสุข บางคนอาจมองถึงบริการของรัฐที่ก่อให้เกิดความสะดวกสบายอย่างเดียว บางคนมองครอบคลุมถึงสภาพร่างกาย จิตใจ อารมณ์ และสังคมที่กลมกลืนกัน แต่บางคนอาจมองเฉพาะสังคมที่มีระเบียบมีความปลอดภัยคุณภาพชีวิต จึงเป็นคำรวมที่กว้างและครอบคลุมตัวแปรต่าง ๆ หลายประเภท เพราะสิ่งที่เกี่ยวข้องถึงคุณภาพชีวิตหรือการดำรงชีวิตที่ดีพอสมควรมาจากปัจจัยทั้งภายใน และภายนอก ปัจจัยภายใน ได้แก่ ความรู้สึกอารมณ์ของคน ส่วนปัจจัยภายนอก ได้แก่ สถานภาพทางกายภาพรอบข้าง เช่น ไฟฟ้า น้ำประปา โทรศัพท์ การคมนาคม และอากาศ เป็นต้น”

กฤษณา พันธุ์วานิช (2550, หน้า 6; อ้างถึงใน ชลธิดา บัวระภา, 2553ค, หน้า 34) คนมีคุณภาพ หมายถึง “เป็นคนดีคนที่มีความรู้และประพฤติไม่เบียดเบียนตนเอง และผู้อื่นในสังคมและมีเมตตากรุณาตนเองและผู้อื่น เป็นคนใฝ่รู้อยู่เสมอ รู้จักตนเอง เสียสละเพื่อส่วนรวม มองการณ์ไกลไม่ประมาทและมีศีลธรรม”

สำหรับต่างประเทศได้ให้ความหมายคุณภาพชีวิต หมายถึง ชีวิตที่มีคุณค่า และชีวิตที่มีความหมายโดยเน้นถึงคุณภาพชีวิตเป็นพิเศษที่มีความสุข มีความพึงพอใจในการดำเนินชีวิต การมีสัมพันธภาพกับบุคคลอื่น การมีกิจกรรมทางสังคมมีพัฒนาตนเองและมีความรู้สึกอิ่มเอมในการพักผ่อนหย่อนใจหรือนันทนาการ ซึ่งเป็นเรื่องที่สำคัญที่สุดต่อชีวิตของบุคคลและเป็นความต้องการพื้นฐานของบุคคลที่ควรได้รับการตอบสนอง

จากการประยุกต์ใช้เพื่อคุณภาพชีวิตดังกล่าว ผู้วิจัยจึงสรุปได้ว่า คุณภาพชีวิต หมายถึง ชีวิตที่มีความสมบูรณ์ทางด้านสุขภาพร่างกาย และจิตใจ การดำเนินชีวิตที่ประกอบด้วย คุณภาพทางกาย อารมณ์ จิตใจ สติปัญญาเป็นสิ่งสำคัญในการดำเนินชีวิตและเป็นสิ่งที่ทุกคนต้องการ รวมทั้งยังเป็นเป้าหมายในการพัฒนาประชากรของประเทศ โดยเชื่อในแนวความคิด ความรู้ ความเข้าใจกับคุณภาพชีวิตเพราะสิ่งที่เกี่ยวข้องถึงคุณภาพชีวิตหรือการดำรงชีวิตดี พอสมควรมาจากปัจจัยทั้งภายในและภายนอก ปัจจัยภายใน ได้แก่ ความรู้สึก อารมณ์ของตนเอง ส่วนปัจจัยภายนอก ได้แก่ สถานภาพทางกายภาพรอบข้าง

2.3.3 ศาสตร์พระราชากับการดำเนินชีวิต

อภิชา ทิรัล (2556, หน้า 93; อ้างถึงใน สมยศ ไชยภักดี, 2554, หน้า 8) มนุษย์ทุกคนล้วนแต่ต้องการความสุขในการดำเนินชีวิต ซึ่งความสุขมีลักษณะเป็นนามธรรม ไม่สามารถวัดค่าออกมาเป็นตัวเลขได้ และความสุขของบุคคลแต่ละคนย่อมมีความเหมือนกันหรือแตกต่างกันออกไป ความสุขแบ่งได้เป็นความสุขทางกาย และความสุขทางใจ ความสุขชั่วคราว และความสุขถาวรซึ่งมีความยั่งยืน

ในความเป็นจริงแล้ว กายและใจมีความสัมพันธ์กันอย่างลึกซึ้งจนแยกไม่ออก บางครั้งเมื่อมีความสุขทางกายก็ส่งผลทำให้มีความสุขทางใจตามไปด้วย ในทางกลับกันหากมีความสุขทางใจก็ส่งผลทำให้มีความสุขทางกายตามไปด้วย แต่ในบางกรณีแม้มีความสุขทางกายก็ไม่อาจส่งผลให้มีความสุขทางใจได้ และสิ่งที่มนุษย์ต้องการคือ ความสุขทั้งทางกายและทางใจ

ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เป็นปรัชญาที่มีลักษณะอภิปรัชญา คือ ไม่เลือกกาล ไม่เลือกสมัย คือสามารถใช้ได้ตลอดเวลาและทุกสถานที่ เพราะเป็นหลักแห่งความจริงเสมอ โดยมุ่งเน้นพัฒนาไปสู่ความยั่งยืน ของทุกมิติของสังคม

บุญเอื้อ หงส์วิชา (2554ช, หน้า 25) การจะนำเศรษฐกิจพอเพียงไปประยุกต์ใช้ให้ได้ผลในการดำเนินชีวิต จำเป็นต้องเริ่มจากการพัฒนาทางจิตใจ คือให้มีความเข้าใจถึงหลักเศรษฐกิจพอเพียง และเชื่อว่าเมื่อนำไปใช้แล้วจะทำให้เกิดประโยชน์ และความสุข ทั้งในปัจจุบันและอนาคต แล้วจึงจะมี

ความมั่นใจที่จะนำไปทดลองใช้ปฏิบัติหลังจากที่มีความเข้าใจที่ถูกต้องแล้ว ก็จำเป็นต้องทดลองมาประยุกต์ใช้กับตนเองทั้งในชีวิตประจำวันและการดำเนินชีวิตร่วมกับผู้อื่น โดยคำนึงถึงความปลอดภัยในการดำรงชีวิตในด้านต่าง ๆ ทั้งด้านการบริโภค การกินอยู่หลับนอน การเข้าสังคม การใช้เวลาและทรัพยากรต่าง ๆ ที่มีอยู่โดยเน้นการพึ่งตนเองเป็นเบื้องต้น การทำอะไรที่ไม่สุดโต่งไปข้างใดข้างหนึ่ง การใช้เหตุผลเป็นพื้นฐานในการตัดสินใจและการกระทำต่าง ๆ การสร้างภูมิคุ้มกันที่ดีเพื่อพร้อมรับการเปลี่ยนแปลงและไม่ทำอะไรที่เสี่ยงจนเกินไป จนทำให้ตัวเองหรือคนรอบข้างเดือดร้อนในภายหลัง การใฝ่รู้อย่างต่อเนื่องและใช้ความรู้ด้วยความรู้รอบคอบ และระมัดระวังความซื่อสัตย์ ความไม่โลภ ความรู้จักพอ ความขยันหมั่นเพียร การไม่เบียดเบียนกัน การรู้จักแบ่งปัน และช่วยเหลือเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ซึ่งกันและกัน การดำเนินชีวิตแบบเศรษฐกิจพอเพียงหรือเศรษฐกิจสายกลาง ทำให้มองเห็นโดยภาพรวมได้ว่าการดำเนินชีวิตแบบเศรษฐกิจพอเพียงนั้น สำคัญอยู่ที่ความพึงพอใจในสิ่งที่ตนเป็น พอใจในสิ่งที่ตนมีอยู่ ไม่ยึดติดกับวัตถุนิยมใด ๆ สิ่งเหล่านี้ล้วนแต่เป็นแนวทางที่เอื้อประโยชน์ และเหมาะสมต่อการดำเนินชีวิตของประชาชนชาวไทย ซึ่งส่งผลให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีและยืนยาวมั่นคงได้

จากข้อความดังกล่าว ผู้วิจัยสรุปได้ว่า การดำเนินชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง คือ การดำรงชีวิตในความพอประมาณ มีเหตุผล และภูมิคุ้มกัน ซึ่งจะช่วยให้ชาติบ้านเมืองและตัวเราหลุดพ้นจากความทุกข์ และมีความสุขในที่สุด ดังนั้น นักศึกษาในมหาวิทยาลัยจึงต้องมีความรู้เกี่ยวกับหลักเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อที่จะได้นำมาใช้ในการดำเนินชีวิตต่อไป

2.4 พื้นที่ที่ศึกษา

2.4.1 ประวัติความเป็นมามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน

เมื่อวันที่ 18 ธันวาคม พ.ศ. 2533 สภาการศึกษามหามกุฏราชวิทยาลัย ได้อนุมัติให้สถาปนาวิทยาเขตแห่งแรกในภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่จังหวัดขอนแก่น ต่อมาในปีพุทธศักราช 2540 พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช มีพระราชโองการโปรดเกล้าฯ ว่าโดยที่เป็นการสมควรจัดตั้งมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัยเป็นนิติบุคคลมีสถานะเป็นมหาวิทยาลัยของรัฐในกำกับของกระทรวงศึกษาธิการ โดยมีชื่อใหม่ว่า มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน และได้ย้ายจากวัดศรีจันทร์ไปอยู่ที่บ้านโนนชัย ถนนราชวิถีครึ่ง ตำบลในเมือง อำเภอเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น บนเนื้อที่ 37 ไร่ 3 งาน โดยมีวัตถุประสงค์ในการสถาปนา ดังนี้ คือ

1. เพื่อเป็นสถานศึกษาด้านพระพุทธศาสนา
2. เพื่อเป็นสถานศึกษาวิทยาการอันเป็นของชาติภูมิ และต่างประเทศ
3. เพื่อให้ศาสนาทางยาทได้เป็นกำลัง ในการจรรโลงพระพุทธศาสนา และเป็นศาสนาทางยาทที่เหมาะสมกับกาลสมัย

4. เพื่อให้เป็นศูนย์กลางของการศึกษา ค้นคว้า วิจัยทางพระพุทธศาสนา และทำนุบำรุง ศิลปวัฒนธรรม ประติมากรรมทางพระพุทธศาสนาทั้งนี้ ภายใต้การบริหารของคณะกรรมการคณะ หนึ่ง เรียกว่า คณะกรรมการประจำวิทยาเขตอีสาน โดยมี พระครูสุธีจริยวัฒน์,ดร. (พระมหาสาร ชิตงกโร) รองอธิการบดี เป็นประธานกรรมการมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน ได้ แบ่งส่วนการบริหารงานออกเป็น 3 ส่วนงาน คือ

1. สำนักงานวิทยาเขตอีสาน
2. ศูนย์บริการวิชาการอีสาน
3. วิทยาลัยศาสนศาสตร์อีสาน

2.4.2 สถานที่ตั้ง

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน,(คู่มือระเบียบการนักศึกษา ระดับ ปริญญาตรี, 2559, หน้า 9) ตั้งอยู่ที่ 9/37 หมู่ที่ 12 ถนนราษฎร์คณิง บ้านโนนชัย ตำบลในเมือง อำเภอเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น 40000 โทรศัพท์ (043) 241488 โทรสาร (043) 241502

2.4.3 การจัดการศึกษา

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน เปิดรับสมัครพระภิกษุ-สามเณร และ บุคคลทั่วไปเพื่อศึกษาต่อในระดับปริญญาตรี ทั้งภาคปกติและภาคนอกเวลาราชการ เป็นการศึกษาใน ระบบทวิภาค ในหนึ่งปีการศึกษาแบ่งออกเป็น 2 ภาคการศึกษา โดยมีเวลาเรียนภาคการศึกษาละไม่ น้อยกว่า 15 สัปดาห์ และปัจจุบันได้เปิดการศึกษาในระดับปริญญาโทและปริญญาเอก ภาคนอกเวลา ราชการด้วย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน ได้ดำเนินการปรับปรุงหลักสูตร ศาสนศาสตรบัณฑิตในสาขาวิชาต่าง ๆ ให้มีโครงสร้างหลักสูตรและเนื้อหาวิชาสอดคล้องกับ วิทยาการของสังคมสมัยใหม่มีความหลากหลายและเป็นสากลยิ่งขึ้น ทั้งนี้ยังคงรักษาเอกลักษณ์ของ มหาวิทยาลัยให้มีกลุ่มนักวิชาการพระพุทธศาสนา จำนวน 30 หน่วยกิต ไว้ทุกสาขาที่เปิดสอน ดังนี้

ระดับปริญญาตรี

1. คณะมนุษยศาสตร์ เปิดสอนสาขาวิชา ดังต่อไปนี้

- 1.1 สาขาวิชาภาษาอังกฤษ

2. คณะศึกษาศาสตร์ เปิดสอนสาขาวิชา ดังต่อไปนี้

- 2.1 การสอนภาษาอังกฤษ

- 2.2 การสอนภาษาไทย

- 2.3 การสอนสังคมศึกษา

- 2.4 การสอนพระพุทธศาสนา

2.5 การศึกษาปฐมวัย

3. คณะสังคมศาสตร์ เปิดสอนสาขาวิชา ดังต่อไปนี้

3.1 การปกครอง

3.2 สังคมสงเคราะห์ศาสตร์

3.3 รัฐประศาสนศาสตร์

ระดับปริญญาโท

1. คณะศาสนาและปรัชญา

1.1 สาขาวิชาพุทธศาสนาและปรัชญา

2. คณะสังคมศาสตร์

2.2 สาขาวิชาการปกครองท้องถิ่นตามแนวพุทธศาสตร์

ระดับปริญญาเอก

1. คณะศึกษาศาสตร์

1.1 สาขาวิชาการบริหารการศึกษา

2. คณะศาสนาและปรัชญา

2.1 วิจัยพุทธศาสตร์และปรัชญา

2.4.4 ปรัชญาปณิธาน วิสัยทัศน์ พันธกิจ และวัตถุประสงค์

ปรัชญา ความเป็นเลิศทางวิชาการตามแนวพระพุทธรศาสนา

ปณิธาน มุ่งมั่นผลิตบัณฑิตทางพระพุทธรศาสนาให้มีความรู้คู่คุณธรรมมีความสามารถในการคิดเป็น พูดเป็น ทำเป็น และคิดดี พูดดี ทำดีตามแนวทางแห่งพระพุทธรศาสนา

วิสัยทัศน์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน เป็นสถาบันที่ผลิตบัณฑิตให้มีความรู้ดี มีความประพฤติดี ดำรงชีพในสังคมด้วยพรหมวิหารธรรม เป็นแหล่งรวมของความรู้และผู้เชี่ยวชาญวิชาการด้านพระพุทธรศาสนา ที่สามารถชี้นำสังคมและยุติข้อขัดแย้งด้านวิชาการพระพุทธรศาสนาได้ เป็นสถาบันที่มีระบบบริหารและระบบจัดการได้มาตรฐานสากล

พันธกิจ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน มีพันธกิจที่จะต้องดำเนินการให้สอดคล้องกับวิสัยทัศน์ ดังนี้

1. ผลิตบัณฑิตทางด้านพระพุทธรศาสนา ให้มีคุณสมบัติตามปรัชญาของมหาวิทยาลัยและกระจายโอกาสให้พระภิกษุสงฆ์สามเณร คฤหัสถ์ และผู้สนใจมีโอกาสศึกษามากขึ้น

2. วิจัยและพัฒนางานด้านวิชาการ เพื่อสร้างองค์ความรู้ทางด้านวิชาการ พระพุทธรศาสนาใหม่ ๆ ให้สอดคล้องกับสภาพเศรษฐกิจ และสังคมของประเทศ และเผยแพร่องค์ความรู้ในระบบเครือข่ายการเรียนรู้ที่ทันสมัย

3. สร้างเสริมให้บริการวิชาการแก่สังคม ชุมชนและท้องถิ่น โดยเฉพาะวิชาการทางพระพุทธศาสนา เพื่อนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน และสร้างสันติสุขให้เกิดในสังคม ชุมชน และท้องถิ่น สามารถขึ้นนำสังคมและยุติข้อขัดแย้งในหลักวิชาการพระพุทธศาสนา และจริยธรรม

4. รวบรวมและจัดเก็บข้อมูลด้านศาสนาและศิลปวัฒนธรรม เพื่อให้มหาวิทยาลัยเป็นแหล่งค้นคว้า ทำนุบำรุงรักษาภูมิปัญญาไทยและท้องถิ่น รวมทั้งสร้างชุมชนที่เข้มแข็งเพื่อให้มีภูมิคุ้มกันวัฒนธรรมที่เหมาะสม

5. ปรับปรุงระบบบริหารจัดการมหาวิทยาลัยให้ได้มาตรฐานสากล

วัตถุประสงค์

1. ผลิตบัตินิตให้มึคณภาพท้งทางด้านความรู้และความประพฤดิ

2. สร้างสังคมให้เป็นสังคมที่มีภูมิคุ้มกัน

3. สร้างสังคมไทยให้เป็นสังคมแห่งภูมิปัญญาและการเรียนรู้

4. สร้างสังคมไทยให้เป็นสังคมแห่งสมานฉันท์และเอื้ออาทรต่อกัน

5. สร้างระบบการบริหารองค์การให้เป็นองค์การที่มีมาตรฐานสากล

นโยบาย

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน มีนโยบายในด้านการดำเนินงานให้สอดคล้องกับวิสัยทัศน์และพันธกิจ ดังนี้

1. ผลิตบัตินิตทางพระพุทธศาสนาที่มีคณภาพและมีมาตรฐานท้งด้านความรู้ ความประพฤดิ มีพรหมวิหารธรรม

2. แสวงหาองค์ความรู้ใหม่ ๆ ด้านวิชาการพระพุทธศาสนา สังคม และด้านศิลปวัฒนธรรม

3. บริการวิชาการพระพุทธศาสนาแก่ชุมชนอย่างกว้างขวาง เป็นศูนย์กลางของการแสวงหาความรู้วิชาการพระพุทธศาสนา

4. ทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมของชาติ สร้างภูมิคุ้มกันวัฒนธรรมที่ไม่เหมาะสม ดำรงความเป็นชาติไทยตามวิถีประเพณี และวัฒนธรรมทางพระพุทธศาสนา

5. บริหารจัดการมหาวิทยาลัยให้ทันสมัย มีความโปร่งใสเป็นธรรม เน้นประสิทธิผล มีระบบสวัสดิการที่ดี สอดคล้องกับการเรียนรู้ตามอัธยาศัย

2.5 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

กชกร ชำนาญกิตติชัย และคณะ (2554, หน้า 53-55) ได้วิจัยเรื่อง การนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตของนักศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต ผลการศึกษาพบว่า การนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตของ

นักศึกษาประกอบด้วย 3 ห่วง 2 เงื่อนไข ได้แก่ ความพอประมาณ ความมีเหตุผล การมีภูมิคุ้มกันและเงื่อนไขความรู้และคุณธรรม ผลการวิเคราะห์พอสรุปได้ดังนี้ ในภาพรวมของการนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านทุกด้านอยู่ในระดับมากเรียงตามลำดับดังนี้ ลำดับที่ 1 ด้านคุณธรรมในการดำเนินชีวิต ลำดับที่ 2 ด้านความรู้ในการดำเนินชีวิต ลำดับที่ 3 มี 2 ด้านที่เท่ากัน ได้แก่ ด้านมีเหตุผลในการดำเนินชีวิต และด้านระบบภูมิคุ้มกันในการดำเนินชีวิต และลำดับที่ 4 ด้านความพอประมาณในการดำเนินชีวิต เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อของแต่ละด้าน พบว่า ด้านความพอประมาณในการดำเนินชีวิต พบว่า นักศึกษานำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตอยู่ ลำดับที่ 1 คือ รู้จักประมาณตนในการใช้จ่ายเงินอย่างประหยัดตามฐานะตนเอง ลำดับที่ 2 ปฏิบัติด้วยการใช้จ่ายพอประมาณ ไม่ฟุ้งเฟ้อ ฟุ่มเฟือยไปตามกระแสโฆษณา ลำดับที่ 3 สามารถเก็บเงินซื้อสิ่งของตามที่ต้องการได้ ลำดับที่ 4 จัดสรรค่าใช้จ่ายในแต่ละเดือน และลำดับที่ 5 มีการออมทรัพย์แต่ละเดือน ด้านความมีเหตุผลในการดำเนินชีวิต พบว่า นักศึกษานำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตลำดับที่ 1 คือ ในการพัฒนาให้ชีวิตก้าวหน้าได้นั้น นักศึกษาตั้งอยู่บนหลักการพึ่งตนเอง เช่น จะต้องเป็นผู้มีจิตใจเข้มแข็งอดทน พร้อมทั้งต่อสู้กับอุปสรรค ลำดับที่ 2 ในการตัดสินใจซื้อสินค้า นักศึกษาคำนึงถึงเหตุผลความจำเป็นที่เพียงพอ ลำดับที่ 3 ในการตัดสินใจซื้อสินค้า/บริการ นักศึกษาคำนึงถึงประโยชน์หรือความคุ้มค่ามากกว่าคำนึงถึงความพอใจ ความหรรษาชื่อเสียงของสินค้า/บริการ ลำดับที่ 4 เมื่อนักศึกษาดำเนินกิจกรรมใด ๆ นักศึกษามักวางแผนก่อนเสมอ และลำดับที่ 5 สามารถจัดสรรเงินที่ได้เพื่อเก็บไว้ใช้ในครอบครัวด้านการมีภูมิคุ้มกันในการดำเนินชีวิต พบว่า นักศึกษานำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตลำดับที่ 1 คือ มีกิจกรรมสร้างความสัมพันธ์ในครอบครัว เช่นการรับประทานอาหารร่วมกัน การออกกำลังกาย การไปเยี่ยมญาติในโอกาสสำคัญเพื่อให้เกิดความอบอุ่นภายในครอบครัว ลำดับที่ 2 เน้นการพึ่งพาตนเองมากกว่าการพึ่งพาทายนอก ลำดับที่ 3 ทำอะไรแล้วมักอยู่บนความไม่ประมาท พร้อมทั้งจะรับสถานการณ์และผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นได้ ลำดับที่ 4 ส่วนการนำมาใช้ที่อยู่ในระดับปานกลาง ได้แก่ ให้คำปรึกษาแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับเพื่อนของนักศึกษาในเรื่องต่าง ๆ เช่น การใช้จ่ายเงิน การรู้จักประหยัด อดออม และลำดับที่ 5 มีการออมเงินมากน้อยเพียงใดเมื่อเทียบกับรายได้ด้านเงื่อนไขความรู้ในการดำเนินชีวิต พบว่า นักศึกษานำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตลำดับที่ 1 คือ เข้าใจความหมายของคำว่าพึ่งพาตนเอง และนำมาใช้ในการดำเนินชีวิต ลำดับที่ 2 ความรู้เป็นสิ่งที่สามารถเกิดขึ้นได้จากการแสวงหาการศึกษา การเรียนรู้ จากประสบการณ์ผู้อื่น การอ่าน และอื่น ๆ นักศึกษาปฏิบัติเป็นประจำและเป็นหลักการดำเนินชีวิตของนักศึกษา ลำดับที่ 3 นำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาดำรงชีวิตการเรียนและการใช้ชีวิตร่วมกันในสังคม ลำดับที่ 4 ให้ความสนใจและศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียง และลำดับที่ 5 นำเอาเนื้อหาสาระของเศรษฐกิจพอเพียงไปเผยแพร่ด้านคุณธรรม

ในการดำเนินชีวิต พบว่า นักศึกษานำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิต ลำดับที่ 1 คือ ให้ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่และมีน้ำใจให้กับเพื่อน ลำดับที่ 2 มีความอดทนในการทำงานร่วมกับเพื่อน ลำดับที่ 3 ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมีส่วนช่วยให้นักศึกษามีสติปัญญาในการดำเนินชีวิต ลำดับที่ 4 นักศึกษายึดถือคุณธรรมเป็นหลักในการดำเนินชีวิตและเป็นสิ่งยึดเหนี่ยวในการกระทำสิ่งต่าง ๆ ด้วยความถูกต้องและเหมาะสม และลำดับที่ 5 ได้นำหลักศาสนาใช้ในการดำเนินชีวิตอยู่ในสังคม เช่น ประพฤติดี ละเว้นความชั่ว ยึดมั่นในศีลห้า

รัฐพงศ์ บุญญานุวัตร (2554ค, บทคัดย่อ) ศึกษาวิจัยเรื่องการนำแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการดำเนินชีวิตของประชาชน ในชุมชนเขตดุสิต กรุงเทพมหานคร ผลการศึกษาว่า 1. ประชาชนกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็น เพศหญิง มีอายุอยู่ในช่วง 18-28 ปี ระดับการศึกษาปริญญาตรีขึ้นไป ประกอบอาชีพรับจ้างเป็นส่วนใหญ่ มีรายได้อยู่ในช่วง 6,001 – 9,000 บาท และระยะเวลาที่อาศัยในชุมชน 10 ปีขึ้นไป 2. การนำแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการดำเนินชีวิตของประชาชนในชุมชนเขตดุสิต กรุงเทพมหานคร พบว่า ระดับการปฏิบัติของประชาชนทั้งโดยภาพรวม และรายด้านอยู่ในระดับมาก เรียงตามลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย ได้แก่ ด้านเงื่อนไขคุณธรรม ด้านการมีเหตุผล ด้านความพอประมาณ ด้านเงื่อนไขความรู้ และ ด้านการมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี ตามลำดับ 3. ปัจจัยที่มีผลต่อการนำแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในการดำเนินชีวิตของประชาชนเขตดุสิต กรุงเทพมหานคร ได้แก่ ปัจจัยด้านอายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้ ต่อเดือน ส่วนปัจจัยที่ไม่มีผล ได้แก่ เพศ และระยะเวลาที่อาศัยในชุมชน

กันยสินี ปัญญาอภิวังค์ และนรินทร์ สังข์รักษา (2556, หน้า 138) ได้วิจัยเรื่อง ทักษะชีวิต เพื่อการจัดการตนเองตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของนักศึกษามหาวิทยาลัยศิลปากร ผลการศึกษาพบว่า ระดับทักษะชีวิตเพื่อการจัดการตนเองตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของกลุ่มตัวอย่างโดยรวมอยู่ในระดับมาก การเปรียบเทียบระดับทักษะชีวิตเพื่อการจัดการตนเองตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง พบว่า เพศ ระดับชั้นปี กลุ่มการเรียน และเกรดเฉลี่ยที่แตกต่างกัน ไม่มีผลต่อระดับทักษะชีวิตเพื่อการจัดการตนเองตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ปัจจัยที่มีผลต่อทักษะชีวิตโดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้านโดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อยได้ดังนี้ ด้านการมีส่วนร่วมทางสังคม ด้านความภาคภูมิใจในตนเอง ด้านการเชื่ออำนาจควบคุมตนเอง และด้านการสนับสนุนทางสังคม และแนวทางการพัฒนาทักษะชีวิตเพื่อการจัดการตนเองตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง พบว่า นักศึกษาควรมีการเรียนรู้อย่างสม่ำเสมอ ครอบคลุมต้องหมั่นดูแลและเอาใจใส่ในตัวนักศึกษา สถาบันการศึกษาควรจัดกิจกรรมเสริมสร้างทักษะชีวิตในด้านต่าง ๆ และชุมชนควรจัดโครงการที่เป็นประโยชน์เพื่อสร้างความสามัคคีภายในชุมชน

เนตรชนก จ่านุกูล (2559, หน้า 49) ศึกษาวิจัย เรื่องการประยุกต์ใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของประชาชน ตำบลหนองสาหร่าย อำเภอพนมทวน จังหวัดกาญจนบุรี ผลการวิจัย

พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็น เพศหญิง มีอายุระหว่าง 41-50 ปี มีการศึกษาใน ระดับประถมศึกษา ประกอบอาชีพเกษตรกร มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนอยู่ระหว่าง 10,001-15,000 บาท กลุ่มตัวอย่างมีการ ประยุกต์ใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในการดำรงชีวิตและการทำงาน ด้านความพอประมาณ ด้าน ความมีเหตุผล ด้านการมีภูมิคุ้มกัน ด้านเงื่อนไขความรู้ และด้านเงื่อนไขคุณธรรม อยู่ในระดับมากที่สุด เปรียบเทียบปัจจัยส่วนบุคคลกับการประยุกต์ใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในการดำรงชีวิต และการทำงาน พบว่า เพศ อายุ ระดับการศึกษา ที่แตกต่างกัน มีผลต่อการประยุกต์ใช้ปรัชญา เศรษฐกิจพอเพียงในการดำรงชีวิตและการทำงานแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ศรวิชัย สุระชาติ (2561, บทคัดย่อ) ศึกษาวิจัยเรื่อง “การนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง มาประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตอย่างยั่งยืนของชุมชนบ้านจิว ผลการวิจัยพบว่า 1. กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็น เพศหญิง มีอายุตั้งแต่ 51 ปี ขึ้นไป มีสถานภาพสมรส มีการศึกษาระดับมัธยมศึกษา ประกอบอาชีพรับจ้างทั่วไป ความรับผิดชอบในครอบครัวส่วนใหญ่เป็นผู้อยู่อาศัย มีรายได้เฉลี่ยต่อ เดือน 5,000-10,000 บาท และส่วนใหญ่อาศัยอยู่ในชุมชนตั้งแต่ 16 ปี ขึ้นไป 2. ประชาชนชุมชน บ้านจิวได้นำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตอย่างยั่งยืน โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก แต่เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านเงื่อนไขคุณธรรม ด้านความมีเหตุผล ด้านความพอประมาณ ด้านเงื่อนไขความรู้ และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ด้านการมีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว ตามลำดับ 3. ผลการทดสอบสมมติฐาน พบว่า ประชาชนชุมชนบ้านจิวที่มีปัจจัยส่วนบุคคลด้านเพศ ระดับการศึกษา และระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชนต่างกันมีการนำหลัก ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตอย่างยั่งยืนไม่แตกต่างกัน ส่วนด้านอายุ สถานภาพสมรส อาชีพ รายได้เฉลี่ยต่อเดือน และความรับผิดชอบในครอบครัวต่างกันมีการนำหลัก ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตอย่างยั่งยืนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทาง สถิติที่ระดับ 0.05

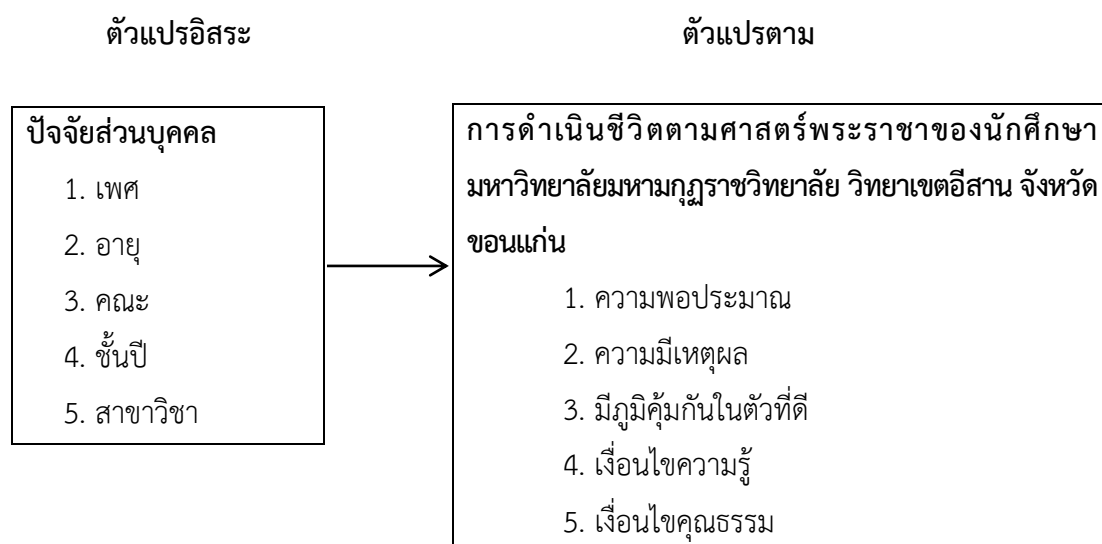
สุธาสนี คงล่อม (2557, บทคัดย่อ) ศึกษาวิจัยเรื่อง การประยุกต์ใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจ พอเพียงของสมาชิกกลุ่มอาชีพองค์การบริหารส่วนตำบลดงละคร อำเภอเมือง จังหวัดนครนายก ผลการศึกษาว่า 1) สมาชิกกลุ่มอาชีพ องค์การบริหารส่วนตำบลดงละคร อำเภอเมือง จังหวัด นครนายก มีการประยุกต์ใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.88$, $S.D. = .38$) และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า มี 4 ด้าน อยู่ในระดับมาก โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านเงื่อนไขความรู้ รองลงมา คือ ความมีเหตุผล การมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี เงื่อนไขคุณธรรม ตามลำดับ และมีเพียงด้านเดียวที่อยู่ในระดับปานกลาง โดยมีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ความพอประมาณ 2) สมาชิกกลุ่มอาชีพ องค์การบริหารส่วนตำบลดงละคร อำเภอเมือง จังหวัดนครนายก ที่มีเพศ อายุ ระดับการศึกษา จำนวนสมาชิกในครอบครัว และรายได้เฉลี่ยต่อเดือนแตกต่างกันมีการประยุกต์ใช้ ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไม่แตกต่างกัน การเข้าร่วมกลุ่มอาชีพในโครงการเศรษฐกิจชุมชน

แตกต่างกัน มีการประยุกต์ใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากงานวิจัยที่เกี่ยวข้องดังกล่าว ผู้วิจัยจึงสรุปได้ว่า จากผลการศึกษาเกี่ยวกับความรู้ความเข้าใจของนักศึกษาเกี่ยวกับหลักเศรษฐกิจพอเพียงนี้ จากข้อความที่กล่าวมาข้างต้น นักศึกษามีความรู้ความเข้าใจอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากในปัจจุบันทั้งภาครัฐและภาคเอกชนมีการรณรงค์การใช้ชีวิตอย่างพอเพียง มีการประชาสัมพันธ์ในสื่อต่าง ๆ อีกทั้งนักศึกษาได้มีการเรียนเกี่ยวกับเนื้อหาเศรษฐกิจพอเพียงในชั้นเรียนมาบ้างแล้ว จึงทำให้นักศึกษามีความรู้เกี่ยวกับหลักเศรษฐกิจพอเพียงทั้งในประเด็นความพอประมาณ ความมีเหตุผล และการมีภูมิคุ้มกันที่ดี เงื่อนไขความรู้ และเงื่อนไขคุณธรรม อยู่ในระดับมาก ซึ่งคณะผู้วิจัยจะนำไปเป็นประโยชน์ในการวิเคราะห์อภิปรายผลต่อไป

2.6 กรอบแนวคิดที่ใช้ในการวิจัย

จากการศึกษาค้นคว้าพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชฯ เกี่ยวกับหลักเศรษฐกิจพอเพียงครั้งนี้ ผู้วิจัยจึงคัดเลือกตัวแปร และกำหนดความสัมพันธ์ของตัวแปรในรูปแบบจากแนวคิด การประยุกต์ใช้หลักเศรษฐกิจพอเพียง (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2548, หน้า 4-5) โดยสามารถเขียนเป็นแผนภูมิกรอบแนวคิดของการวิจัยได้ดังนี้

แผนภูมิที่ 2 กรอบแนวคิดที่ใช้ในการวิจัย

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่องนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการดำเนินชีวิตตามศาสตร์พระราชาและข้อเสนอแนะของนักศึกษา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน จังหวัดขอนแก่น เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) มีขั้นตอนและวิธีดำเนินการวิจัยดังต่อไปนี้

- 3.1 ประชากร
- 3.2 กลุ่มตัวอย่าง
- 3.3 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
- 3.4 การสร้างและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ
- 3.5 การเก็บรวบรวมข้อมูล
- 3.6 การวิเคราะห์ข้อมูลและประมวลผล
- 3.7 การวัดค่าตัวแปร
- 3.8 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

3.1 ประชากร

ประชากรที่ทำการศึกษาในครั้งนี้ คือ นักศึกษาระดับปริญญาตรี ภาคปกติ (คฤหัสถ์) มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน จังหวัดขอนแก่น ทุกสาขาวิชา ชั้นปีที่ 1-4 ซึ่งมีประชากรรวมทั้งสิ้น จำนวน 583 คน (งานทะเบียนและวัดผล มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน, 2563, หน้า 17)

ตารางที่ 1 จำนวนประชากรที่ศึกษาแยกตามสาขาวิชา

ชั้นปี	สาขาวิชา	จำนวนประชากรนักศึกษา/คน
ชั้นปีที่ 1	สาขาวิชาภาษาอังกฤษ	25
ชั้นปีที่ 1	สาขาวิชาการปกครอง	17
ชั้นปีที่ 1	สาขาวิชาสังคมสงเคราะห์ศาสตร์	30
ชั้นปีที่ 1	สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์	18
ชั้นปีที่ 1	สาขาวิชาการสอนภาษาอังกฤษ	44
ชั้นปีที่ 1	สาขาวิชาการสอนภาษาไทย	64
ชั้นปีที่ 1	สาขาวิชาการสอนสังคมศึกษา	53

ชั้นปีที่ 1	สาขาวิชาการสอนพระพุทธศาสนา	2
ชั้นปีที่ 2	สาขาวิชาภาษาอังกฤษ	7
ชั้นปีที่ 2	สาขาวิชาการปกครอง	11
ชั้นปีที่ 2	สาขาวิชาสังคมสงเคราะห์ศาสตร์	12
ชั้นปีที่ 2	สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์	8
ชั้นปีที่ 2	สาขาวิชาการสอนภาษาอังกฤษ	31
ชั้นปีที่ 2	สาขาวิชาการศึกษาปฐมวัย	35
ชั้นปีที่ 2	สาขาวิชาการสอนภาษาไทย	41
ชั้นปีที่ 2	สาขาวิชาการสอนสังคมศึกษา	24
ชั้นปีที่ 2	สาขาวิชาการสอนพระพุทธศาสนา	2
ชั้นปีที่ 3	สาขาวิชาภาษาอังกฤษ	7
ชั้นปีที่ 3	สาขาวิชาการสอนภาษาอังกฤษ	38
ชั้นปีที่ 3	สาขาวิชาสังคมสงเคราะห์ศาสตร์	24
ชั้นปีที่ 3	สาขาวิชาการปกครอง	21
ชั้นปีที่ 4	สาขาวิชาภาษาอังกฤษ	7
ชั้นปีที่ 4	สาขาวิชาการสอนภาษาอังกฤษ	38
ชั้นปีที่ 4	สาขาวิชาสังคมสงเคราะห์ศาสตร์	14
ชั้นปีที่ 4	สาขาวิชาการปกครอง	10
	รวม	583 คน

งานทะเบียนและวัดผล มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน 2563, หน้า 17

3.2 กลุ่มตัวอย่าง

ผู้วิจัยใช้การสุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน (Multi-Stage Sampling) ประกอบด้วยการสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้น และด้วยวิธีการสุ่มอย่างง่าย ซึ่งกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้วิธีการหาขนาดกลุ่มตัวอย่างแบบทราบจำนวนประชากรที่ชัดเจนแน่นอน โดยการแทนค่าในสูตรของ ทาโร ยามาเน่ (Taro Yamane, 1967) ดังนี้

$$n = \frac{N}{1 + N(e^2)}$$

เมื่อ n = ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง

N = ขนาดของประชากรที่ใช้ในการวิจัย

e = ค่าเปอร์เซ็นต์ความคลาดเคลื่อนจากการสุ่มตัวอย่าง ซึ่งในงานวิจัย

กำหนดให้มีความคลาดเคลื่อนได้ ร้อยละ 5 หรือ 0.05

$$\begin{aligned} \text{ดังนั้น ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง} \quad (n) &= \frac{583}{1 + 583 (0.05)^2} \\ &= 237 \text{ คน} \end{aligned}$$

จากการใช้สูตรคำนวณของ ทาโร ยามาเน่ (Taro Yamane) โดยมีประชากร จำนวน 583 คน จึงได้ขนาดของกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด จำนวน 237 คน จากนั้นจึงใช้การเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบบังเอิญ (Accidental Sampling) เพื่อสุ่มตัวอย่างนักศึกษาภาคปกติ (คฤหัสถ์) มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน จังหวัดขอนแก่น ทั้ง 3 คณะ ได้แก่ คณะศึกษาศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์ และสังคมศาสตร์ จำนวน 583 คน ในแต่ละชั้นปีตามขนาดของกลุ่มตัวอย่างที่ได้จากการคำนวณโดยใช้สูตรดังกล่าวมีรายละเอียดดังนี้

ตารางที่ 2 จำนวนกลุ่มตัวอย่างที่ศึกษาแยกตามสาขาวิชา

ชั้นปี	สาขาวิชา	จำนวนกลุ่มตัวอย่างนักศึกษา/คน
ชั้นปีที่ 1	สาขาวิชาภาษาอังกฤษ	$25 \times 237 / 583 = 10$
ชั้นปีที่ 1	สาขาวิชาการปกครอง	$17 \times 237 / 583 = 7$
ชั้นปีที่ 1	สาขาวิชาสังคมสงเคราะห์ศาสตร์	$30 \times 237 / 583 = 12$
ชั้นปีที่ 1	สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์	$18 \times 237 / 583 = 7$
ชั้นปีที่ 1	สาขาวิชาการสอนภาษาอังกฤษ	$44 \times 237 / 583 = 18$
ชั้นปีที่ 1	สาขาวิชาการสอนภาษาไทย	$64 \times 237 / 583 = 26$
ชั้นปีที่ 1	สาขาวิชาการสอนสังคมศึกษา	$53 \times 237 / 583 = 22$
ชั้นปีที่ 1	สาขาวิชาการสอนพระพุทธศาสนา	$2 \times 237 / 583 = 1$
ชั้นปีที่ 2	สาขาวิชาภาษาอังกฤษ	$7 \times 237 / 583 = 3$
ชั้นปีที่ 2	สาขาวิชาการปกครอง	$11 \times 237 / 583 = 4$
ชั้นปีที่ 2	สาขาวิชาสังคมสงเคราะห์ศาสตร์	$12 \times 237 / 583 = 5$
ชั้นปีที่ 2	สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์	$8 \times 237 / 583 = 3$
ชั้นปีที่ 2	สาขาวิชาการสอนภาษาอังกฤษ	$31 \times 237 / 583 = 13$
ชั้นปีที่ 2	สาขาวิชาการศึกษาปฐมวัย	$35 \times 237 / 583 = 14$
ชั้นปีที่ 2	สาขาวิชาการสอนภาษาไทย	$41 \times 237 / 583 = 17$
ชั้นปีที่ 2	สาขาวิชาการสอนสังคมศึกษา	$24 \times 237 / 583 = 10$
ชั้นปีที่ 2	สาขาวิชาการสอนพระพุทธศาสนา	$2 \times 237 / 583 = 1$

ชั้นปีที่ 3	สาขาวิชาภาษาอังกฤษ	$7*237/583 = 3$
ชั้นปีที่ 3	สาขาวิชาการสอนภาษาอังกฤษ	$38*237/583 = 15$
ชั้นปีที่ 3	สาขาวิชาสังคมสงเคราะห์ศาสตร์	$24*237/583 = 10$
ชั้นปีที่ 3	สาขาวิชาการปกครอง	$21*237/583 = 8$
ชั้นปีที่ 4	สาขาวิชาภาษาอังกฤษ	$7*237/583 = 3$
ชั้นปีที่ 4	สาขาวิชาการสอนภาษาอังกฤษ	$38*237/583 = 15$
ชั้นปีที่ 4	สาขาวิชาสังคมสงเคราะห์ศาสตร์	$14*237/583 = 6$
ชั้นปีที่ 4	สาขาวิชาการปกครอง	$10*237/583 = 4$
รวม		237 คน

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน, งานทะเบียนและวัดผล 2563, หน้า 17

3.3 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ เป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น ลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบผสมผสานระหว่างแบบตรวจสอบรายการ (Checklist) กับแบบมาตราส่วนประมาณค่า (RatingScale) ซึ่งการสร้างเครื่องมือได้ประยุกต์ใช้หลักการและวิธีการสร้างเครื่องมือของลิเคิร์ต (Likert) และคำแสงทะลึงสี่ (2546, หน้า 12-13; อ้างถึงใน วรเทพ เวียงแก, 2559, หน้า 19 – 20 (อรรถาธิบาย) แบบสอบถามประกอบด้วย 3 ตอน คือ

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม มี 5 ข้อประกอบไปด้วย

- 1.1 เพศ
- 1.2 อายุ
- 1.3 คณะ
- 1.4 ชั้นปี
- 1.5 สาขาวิชา

ตอนที่ 2 แบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่าการดำเนินชีวิตตามศาสตร์พระราชานองนักศึกษา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน จังหวัดขอนแก่น

1. ด้านความพอประมาณ
2. ด้านความมีเหตุผล
3. ด้านการมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี
4. ด้านเงื่อนไขความรู้

5. ด้านเงื่อนไขคุณธรรม

ตอนที่ 3 แบบสอบถามปลายเปิด (Open - Ended Question) เกี่ยวกับแนวทางการดำเนินชีวิตตามศาสตร์พระราชานักศึกษา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน จังหวัดขอนแก่น

3.4 การสร้างและการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือวิจัย

การวิจัยเรื่องการดำเนินชีวิตตามศาสตร์พระราชและข้อเสนอแนะของนักศึกษา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน จังหวัดขอนแก่น มีขั้นตอนการสร้างและพัฒนาเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินงานโดยมีรายละเอียดดังนี้

1. การศึกษาค้นคว้าเอกสาร ตรวจสอบเอกสาร หนังสือ บทความ ตำรา งานวิจัยที่เกี่ยวข้องและวิเคราะห์ลักษณะของข้อมูลที่ต้องการ
2. ประมวลความรู้ที่ศึกษาเป็นแนวความคิด กำหนดขอบเขตและกำหนดเครื่องมือเพื่อใช้ในการศึกษา
3. สร้างแบบสอบถามฉบับร่าง โดยสร้างเครื่องมือลักษณะตรวจสอบรายการและประเมิน 5 ระดับ สอบถามการดำเนินชีวิตตามศาสตร์พระราชและข้อเสนอแนะของนักศึกษา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน จังหวัดขอนแก่น
4. นำแบบสอบถามที่สร้างเสร็จแล้ว นำไปปรึกษาที่ปรึกษา เพื่อขอคำแนะนำมาปรับปรุงแก้ไข
5. นำแบบสอบถามไปให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน เพื่อพิจารณาตรวจสอบความตรงและครอบคลุมเชิงเนื้อหาของแบบสอบถาม แล้วนำผลการวิเคราะห์รายชื่อเพื่อหาคุณภาพของเครื่องมือ โดยหาค่าดัชนีความสอดคล้อง IOC (Index of Item Objective Congruency) และนำมาปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญข้อที่มีค่า IOC ตั้งแต่ 0.5 ขึ้นไป ข้อนั้นใช้ได้
6. นำแบบสอบถามและคำถามปลายเปิดไปทดลองใช้ (Try - Out) กับกลุ่มประชาชนที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักศึกษาที่กำลังศึกษาในมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีล้านช้าง จังหวัดเลย จำนวน 30 ชุด เพื่อหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา คือ (Coefficient Alpha) ของครอนบาค ซึ่งได้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค = 0.95

7. นำแบบสอบถามที่ผ่านการทดลองใช้และหาความเชื่อมั่นแล้วนำไปใช้กับกลุ่มตัวอย่าง คือ นักศึกษาระดับปริญญาตรี ภาคปกติ (คฤหัสถ์) ที่กำลังศึกษาในมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน จังหวัดขอนแก่น จำนวน 237 คน

3.5 วิธีเก็บรวบรวมข้อมูล

การศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลตามขั้นตอน ดังนี้

เก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถาม

1. ทำหนังสือเพื่อขออนุญาต รองอธิการบดี มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน จังหวัดขอนแก่น เพื่อแจกแบบสอบถาม
2. ผู้วิจัยทำการซักซ้อมความเข้าใจแบบสอบถามก่อนที่จะไปแจกแบบสอบถามเพื่อแจ้งวัตถุประสงค์ของการวิจัย พร้อมกับอธิบายแบบสอบถามโดยละเอียดเพื่อช่วยให้มีความเข้าใจที่ถูกต้องและตรงกัน
3. ผู้วิจัยได้ขอความร่วมมือจากนักศึกษาระดับปริญญาตรี ภาคปกติ (คฤหัสถ์) ที่กำลังศึกษาในมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน จังหวัดขอนแก่น จำนวน 237 คน ในการตอบแบบสอบถาม
4. ในกรณีที่ผู้ตอบแบบสอบถามไม่สะดวกในการตอบแบบสอบถาม คณะผู้วิจัยจะใช้วิธีส่งแบบสอบถามออนไลน์ ทางระบบ QR Code ให้นักศึกษาตอบแบบสอบถามให้เพื่อเป็นการอำนวยความสะดวกให้กับผู้ตอบแบบสอบถาม
5. ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลจนครบตามจำนวนที่กำหนด
6. นำแบบสอบถามที่ได้รับคืนมาตรวจสอบความถูกต้องสมบูรณ์ จำนวน 237 ชุด เพื่อมาทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยวิธีการทางสถิติต่อไป

3.6 การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยคอมพิวเตอร์โปรแกรมสำเร็จรูป

ลำดับขั้นตอนการวิเคราะห์มีดังนี้

1. ตรวจสอบความสมบูรณ์ของข้อมูลในเครื่องมือที่ได้รับคืนมา
2. แจกแจงแบบสอบถามตามข้อ 1 และตรวจให้คะแนนแต่ละฉบับเป็นรายชื่อตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้

3. นำผลการแจกแจงและคะแนนมาหาค่าทางสถิติ ดังนี้

3.1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามวิเคราะห์หาจำนวนและร้อยละ (Percentage)

3.2 ระดับการดำเนินชีวิตตามศาสตร์พระราชาของนักศึกษา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน จังหวัดขอนแก่น วิเคราะห์หาค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

3.7 การวัดค่าตัวแปร

3.7.1 ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

1. เพศ

1) ชาย	2) หญิง

2. อายุ

1) 18 ปี	2) 19 ปี
3) 20 ปี	4) 21 ปีขึ้นไป

3. คณะ

1) สังคมศาสตร์	2) ศึกษาศาสตร์
3) มนุษยศาสตร์	

4. ชั้นปี

1) ชั้นปีที่ 1	2) ชั้นปีที่ 2
3) ชั้นปีที่ 3	4) ชั้นปีที่ 4

5. สาขาวิชา

1) ภาษาอังกฤษ	2) การสอนภาษาอังกฤษ
3) การสอนภาษาไทย	4) การสอนสังคมศึกษา
5) การสอนพระพุทธศาสนา	6) การศึกษาปฐมวัย
7) การปกครอง	8) สังคมสงเคราะห์ศาสตร์
9) รัฐประศาสนศาสตร์	

3.7.2 ตอนที่ 2 การดำเนินชีวิตตามศาสตร์พระราชาของนักศึกษา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน จังหวัดขอนแก่น 1) ด้านความพอประมาณ 2) ด้านความมีเหตุผล 3) ด้านการมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี 4) ด้านเงื่อนไขความรู้ 5) ด้านเงื่อนไขคุณธรรม โดยคำถามเป็นแบบประมาณค่า (Rating Scale) การสร้างคำถามตามแนวของลิเคิร์ต (Likert) มีคำตอบให้เลือก 5 ระดับ และมีเกณฑ์การให้ค่า ดังนี้

มากที่สุด	ให้น้ำหนักคะแนน 5
มาก	ให้น้ำหนักคะแนน 4
ปานกลาง	ให้น้ำหนักคะแนน 3
น้อย	ให้น้ำหนักคะแนน 2
น้อยที่สุด	ให้น้ำหนักคะแนน 1

โดยใช้เกณฑ์เฉลี่ยในการแปลผลดังนี้

$$\text{ขนาดชั้น} = \frac{\text{คะแนนสูงสุด} - \text{คะแนนต่ำสุด}}{\text{จำนวนชั้น}}$$

$$\text{ขนาดชั้น} = \frac{5 - 1}{5} = 0.80$$

(ขีดจำกัดบนของชั้นแรก = ขีดจำกัดล่างของชั้นแรก + ขนาดชั้น - 0.01)

ค่าเฉลี่ย	แปลผล
4.20 – 5.00	หมายถึง มากที่สุด
3.40 – 4.19	หมายถึง มาก
2.60 – 3.39	หมายถึง ปานกลาง
1.80 – 2.59	หมายถึง น้อย
1.00 – 1.79	หมายถึง น้อยที่สุด

(สำเร็จ จันทรสุวรรณและสุวรรณ บัวทวน, 2547, หน้า 243)

3.8 สถิติที่ใช้ในการวิจัย

ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการดำเนินชีวิตตามศาสตร์พระราชาของนักศึกษา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน จังหวัดขอนแก่น เครื่องมือที่ใช้ คือแบบสอบถาม ในการเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนาม จากกลุ่มตัวอย่างจำนวน 237 คน แล้วนำแบบสอบถามมา ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลและประมวลด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป เพื่อคำนวณหาค่าสถิติ สำหรับตอบวัตถุประสงค์ของการวิจัย พร้อมนำเสนอผลการวิจัยเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 ระดับการดำเนินชีวิตตามศาสตร์พระราชาของนักศึกษา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน จังหวัดขอนแก่น

ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการดำเนินชีวิตตามศาสตร์พระราชาของนักศึกษา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน จังหวัดขอนแก่น

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตารางที่ 3 จำนวน ร้อยละ เพศของผู้ตอบแบบสอบถาม

เพศ	จำนวน	ร้อยละ
ชาย	93	39.20
หญิง	144	60.80
รวม	237	100.00

จากตารางที่ 3 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถาม ทั้งหมด จำนวน 237 คน เป็นเพศหญิง ร้อยละ 60.80 และเป็นเพศชาย ร้อยละ 39.20

ตารางที่ 4 จำนวน ร้อยละ อายุของผู้ตอบแบบสอบถาม

อายุ	จำนวน	ร้อยละ
18 ปี	49	20.70
19 ปี	80	33.80
20 ปี	69	29.10
21 ปี ขึ้นไป	39	16.50
รวม	237	100.00

จากตารางที่ 4 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามทั้งหมด จำนวน 237 คน มีอายุ 19 ปี ร้อยละ 33.80 อายุ 20 ปี ร้อยละ 29.10 อายุ 18 ปี ร้อยละ 20.70 และอายุ 21 ปี ขึ้นไป ร้อยละ 16.50

ตารางที่ 5 จำนวน ร้อยละ ชั้นปีของผู้ตอบแบบสอบถาม

ชั้นปี	จำนวน	ร้อยละ
ชั้นปีที่ 1	103	43.50
ชั้นปีที่ 2	56	23.60
ชั้นปีที่ 3	50	21.10
ชั้นปีที่ 4	28	11.80
รวม	237	100.00

จากตารางที่ 5 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถาม ทั้งหมด จำนวน 237 คน เป็นชั้นปีที่ 1 ร้อยละ 43.50 ชั้นปีที่ 2 ร้อยละ 23.60 ชั้นปีที่ 3 ร้อยละ 21.10 และชั้นปีที่ 4 ร้อยละ 11.80

ตารางที่ 6 จำนวน ร้อยละ คณะของผู้ตอบแบบสอบถาม

คณะ	จำนวน	ร้อยละ
คณะสังคมศาสตร์	66	27.80
คณะศึกษาศาสตร์	153	64.60
คณะมนุษยศาสตร์	18	7.60
รวม	237	100.00

จากตารางที่ 6 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถาม ทั้งหมด จำนวน 237 คน เป็นคณะศึกษาศาสตร์ ร้อยละ 64.60 คณะสังคมศาสตร์ ร้อยละ 27.80 และคณะมนุษยศาสตร์ ร้อยละ 7.60

ตารางที่ 7 จำนวน ร้อยละ สาขาวิชาของผู้ตอบแบบสอบถาม

สาขาวิชา	จำนวน	ร้อยละ
ภาษาอังกฤษ	19	8.00
การสอนภาษาอังกฤษ	61	25.70
การสอนภาษาไทย	43	18.10
การสอนสังคมศึกษา	32	13.50
การสอนพระพุทธศาสนา	2	0.80
การศึกษาปฐมวัย	14	5.90

การปกครอง	23	9.70
สังคมสงเคราะห์ศาสตร์	33	13.90
รัฐประศาสนศาสตร์	10	4.20
รวม	237	100.00

จากตารางที่ 7 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถาม ทั้งหมด จำนวน 237 คน เป็นสาขาวิชาการสอนภาษาอังกฤษ ร้อยละ 25.70 สาขาวิชาการสอนภาษาไทย ร้อยละ 18.10 สาขาวิชาสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ ร้อยละ 13.90 สาขาวิชาการสอนสังคมศึกษา ร้อยละ 13.50 สาขาวิชาการปกครอง ร้อยละ 9.70 สาขาวิชาภาษาอังกฤษ ร้อยละ 8.00 สาขาวิชาการศึกษาปฐมวัย ร้อยละ 5.90 สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ ร้อยละ 4.20 และสาขาวิชาการสอนพระพุทธศาสนา ร้อยละ 0.80

ตอนที่ 2 ระดับการดำเนินชีวิตตามศาสตร์พระราชานักศึกษา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน จังหวัดขอนแก่น

ตารางที่ 8 แสดงค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) การดำเนินชีวิตตามศาสตร์พระราชานักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน จังหวัดขอนแก่น

ที่	ข้อความ	ระดับการดำเนินชีวิตตามศาสตร์พระราช		แปลผล
		$\bar{X}$	S.D.	
1	ด้านความพอประมาณ	3.77	0.64	มาก
2	ด้านความมีเหตุผล	3.46	0.80	มาก
3	ด้านการมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี	3.63	0.61	มาก
4	ด้านเงื่อนไขความรู้	3.81	0.64	มาก
5	ด้านเงื่อนไขคุณธรรม	3.83	0.57	มาก
รวม		3.70	0.54	มาก

จากตารางที่ 8 พบว่า การดำเนินชีวิตตามศาสตร์พระราชานักศึกษา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน จังหวัดขอนแก่น โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากซึ่งมีค่าเฉลี่ย 3.70 และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.54 เรียงลำดับจากมากไปหาน้อย คือ ด้านเงื่อนไขคุณธรรม ด้านเงื่อนไขความรู้ ด้านความพอประมาณ ด้านการมีภูมิคุ้มกันในตัว และด้านความมีเหตุผล

ตารางที่ 9 แสดงค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ด้านความพอประมาณรายข้อ

ที่	ข้อความ	ระดับการดำเนินชีวิต ตามศาสตร์พระราช ฯ		แปลผล
		$\bar{X}$	S.D.	
1	ท่านมีการบริโภคสิ่งของต่าง ๆ อย่างพอประมาณ เช่น เสื้อผ้า โทรศัพท์มือถือ	3.77	0.91	มาก
2	ท่านมีความยินดีและพอใจกับสิ่งที่ท่านมีอยู่ในปัจจุบัน เช่น ที่อยู่อาศัย, สิ่งของเครื่องใช้ต่าง ๆ	3.76	0.91	มาก
3	ท่านคิดว่าการดำเนินชีวิตของท่านไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น	3.93	0.92	มาก
4	ท่านคิดว่ารายได้ที่ได้รับหากใช้จ่ายอย่างประหยัดจะทำให้ชีวิตมีความสุขได้	3.74	0.95	มาก
5	ท่านมีการปฏิบัติตนไม่ให้ฟุ่มเฟือยไปตามแฟชั่นจนเกินฐานะของตนเอง	3.66	0.88	มาก
รวม		3.77	0.64	มาก

จากตารางที่ 9 พบว่า การดำเนินชีวิตตามศาสตร์พระราชของนักศึกษา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน จังหวัดขอนแก่น ด้านความพอประมาณ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ซึ่งมีค่าเฉลี่ย 3.77 และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.64

เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ทุกข้ออยู่ในระดับมาก ซึ่งมีค่าเฉลี่ย 3.40 - 4.19 เรียงลำดับจากมากไปหาน้อย คือ ท่านคิดว่าการดำเนินชีวิตของท่านไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น ท่านมีการบริโภคสิ่งของต่าง ๆ อย่างพอประมาณ เช่น เสื้อผ้า โทรศัพท์มือถือ ท่านมีความยินดีและพอใจกับสิ่งที่ท่านมีอยู่ในปัจจุบัน เช่น ที่อยู่อาศัย, สิ่งของเครื่องใช้ต่าง ๆ ท่านคิดว่ารายได้ที่ได้รับหากใช้จ่ายอย่างประหยัดจะทำให้ชีวิตมีความสุขได้ และท่านมีการปฏิบัติตนไม่ให้ฟุ่มเฟือยไปตามแฟชั่นจนเกินฐานะของตนเอง

ตารางที่ 10 แสดงค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ด้านความมีเหตุผล รายข้อ

ที่	ข้อความ	ระดับการดำเนินชีวิต ตามศาสตร์พระราช ฯ		แปลผล
		$\bar{X}$	S.D.	
1	การใช้จ่ายในแต่ละครั้งของท่านมีการพิจารณาถึงความจำเป็นอย่างเหมาะสมละเอียดรอบคอบทุกครั้ง	3.56	1.01	มาก
2	เมื่อมีปัญหาและอุปสรรคต่าง ๆ ท่านสามารถแก้ปัญหาได้อย่างมีเหตุผล	3.56	0.85	มาก
3	ท่านมีการวางแผนการใช้จ่ายของท่านเป็นประจำล่วงหน้าทุกเดือน	3.13	1.09	ปานกลาง
4	การใช้จ่ายแต่ละครั้งจะพิจารณาถึงความจำเป็น เป็นอันดับแรก และพยายามลดรายจ่ายที่ไม่จำเป็นลง	3.52	0.97	มาก
5	เมื่อจำเป็นต้องตัดสินใจใช้จ่าย ท่านจะใช้เหตุผลและพิจารณาอย่างรอบคอบ	3.51	0.90	มาก
รวม		3.46	0.80	มาก

จากตารางที่ 10 พบว่า การดำเนินชีวิตตามศาสตร์พระราชของนักศึกษา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน จังหวัดขอนแก่น ด้านความมีเหตุผล โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ซึ่งมีค่าเฉลี่ย 3.46 และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.80

เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ส่วนใหญ่อยู่ในระดับมาก ซึ่งมีค่าเฉลี่ย 3.40 - 4.19 เรียงลำดับจากมากไปหาน้อย คือ การใช้จ่ายแต่ละครั้งจะพิจารณาถึงความจำเป็น เป็นอันดับแรก และพยายามลดรายจ่ายที่ไม่จำเป็นลง เมื่อจำเป็นต้องตัดสินใจใช้จ่าย ท่านจะใช้เหตุผลและพิจารณาอย่างรอบคอบ เมื่อมีปัญหาและอุปสรรคต่าง ๆ ท่านสามารถแก้ปัญหาได้อย่างมีเหตุผล การใช้จ่ายในแต่ละครั้งของท่านมีการพิจารณาถึงความจำเป็นอย่างเหมาะสมละเอียดรอบคอบทุกครั้ง และท่านมีการวางแผนการใช้จ่ายของท่านเป็นประจำล่วงหน้าทุกเดือน

ตารางที่ 11 แสดงค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ด้านการมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี รายข้อ

ที่	ข้อความ	ระดับการดำเนินชีวิต ตามศาสตร์พระราช า		แปลผล
		$\bar{X}$	S.D.	
1	ท่านมีการเตรียมตัวพร้อมรับผลกระทบและการเปลี่ยนแปลงด้านต่าง ๆ ที่จะเกิดขึ้นได้ เช่น ค่าครองชีพที่เพิ่มขึ้น	3.45	0.83	มาก
2	การดำเนินชีวิตตามหลักศาสตร์พระราชจะสามารถนำพาท่านและครอบครัวผ่านพ้นปัญหาและอุปสรรคได้	3.66	0.83	มาก
3	ท่านมีการเก็บออมเงินเพื่อใช้ในยามฉุกเฉิน	3.16	1.10	ปานกลาง
4	ท่านพยายามหลีกเลี่ยงการพนันทุกชนิด	4.08	0.88	มาก
5	ท่านได้มีการพูดคุยกันเรื่อง ความขยัน อดทน และอดออม กับสมาชิกในครอบครัว	3.82	0.83	มาก
รวม		3.63	0.61	มาก

จากตารางที่ 11 พบว่า การดำเนินชีวิตตามศาสตร์พระราชของนักศึกษา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน จังหวัดขอนแก่น ด้านการมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ซึ่งมีค่าเฉลี่ย 3.63 และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.61

เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ส่วนใหญ่อยู่ในระดับมาก ซึ่งมีค่าเฉลี่ย 3.40 - 4.19 เรียงลำดับจากมากไปหาน้อย คือ ท่านพยายามหลีกเลี่ยงการพนันทุกชนิด ท่านได้มีการพูดคุยกันเรื่องความขยัน อดทน และอดออม กับสมาชิกในครอบครัว การดำเนินชีวิตตามหลักศาสตร์พระราชจะสามารถนำพาท่านและครอบครัวผ่านพ้นปัญหาและอุปสรรคได้ ท่านมีการเตรียมตัวพร้อมรับผลกระทบและการเปลี่ยนแปลงด้านต่าง ๆ ที่จะเกิดขึ้นได้ เช่น ค่าครองชีพที่เพิ่มขึ้น และท่านมีการเก็บออมเงินเพื่อใช้ในยามฉุกเฉิน

ตารางที่ 12 แสดงค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ด้านเงื่อนไขความรู้ รายข้อ

ที่	ข้อความ	ระดับการดำเนินชีวิต ตามศาสตร์พระราช ฯ		แปลผล
		$\bar{X}$	S.D.	
1	ท่านศึกษาข้อมูล คติวิเคราะห์อย่างละเอียดรอบคอบ ทุกครั้งก่อนตัดสินใจลงทุน	3.70	0.84	มาก
2	ท่านมีการวางแผนการใช้ชีวิตและดำเนินการอย่าง ระมัดระวัง	3.78	0.83	มาก
3	ท่านมีการนำหลักธรรมทางศาสนามาประกอบการ ปฏิบัติ เช่น หลักธรรมเรื่องทางสายกลาง (มัชฌิมาปฏิปทา) หรือ ความดี	3.71	0.81	มาก
4	มีความซื่อสัตย์สุจริตและอดทนในการดำเนินชีวิต ต่อสู้กับอุปสรรค	3.94	0.78	มาก
5	ท่านมีความเพียร และใช้สติปัญญาในการดำเนินชีวิต	3.92	0.71	มาก
รวม		3.81	0.64	มาก

จากตารางที่ 12 พบว่า ด้านเงื่อนไขคุณธรรม โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ซึ่งมีค่าเฉลี่ย 3.81 และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.64

เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ทุกข้ออยู่ในระดับมาก ซึ่งมีค่าเฉลี่ย 3.40 - 4.19 เรียงลำดับจากมากไปหาน้อย คือ มีความซื่อสัตย์สุจริตและอดทนในการดำเนินชีวิตต่อสู้กับอุปสรรค ท่านมีความเพียร และใช้สติปัญญาในการดำเนินชีวิต ท่านมีการวางแผนการใช้ชีวิตและดำเนินการอย่างระมัดระวัง ท่านมีการนำหลักธรรมทางศาสนามาประกอบการปฏิบัติ เช่น หลักธรรมเรื่องทางสายกลาง (มัชฌิมาปฏิปทา) หรือ ความดี และท่านศึกษาข้อมูล คติวิเคราะห์อย่างละเอียดรอบคอบทุกครั้งก่อนตัดสินใจลงทุน

ตารางที่ 13 แสดงค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ด้านเงื่อนไขคุณธรรม รายข้อ

ที่	ข้อความ	ระดับการดำเนินชีวิต ตามศาสตร์พระราช า		แปลผล
		$\bar{X}$	S.D.	
1	ท่านตัดสินใจและดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ โดยตระหนัก ในเรื่องคุณธรรม	3.88	0.69	มาก
2	ท่านใช้หลักคำสอนทางศาสนาในการดำเนินชีวิต	3.77	0.68	มาก
3	ท่านมีความขยันหมั่นเพียร มีความอดทน และไม่ย่อ ท้อต่อปัญหาและอุปสรรคใด ๆ	3.79	0.80	มาก
4	แม้มีช่องทางในการเอารัดเอาเปรียบผู้อื่น ท่าน สามารถระงับการกระทำนั้นได้ด้วยตนเอง	3.87	0.78	มาก
5	เมื่อเกิดปัญหาและอุปสรรคท่านสามารถใช้สติปัญญา แก้ไขให้สำเร็จลุล่วงได้ด้วยดี	3.82	0.71	มาก
รวม		3.83	0.57	มาก

จากตารางที่ 13 พบว่า การดำเนินชีวิตตามศาสตร์พระราชานักศึกษา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน จังหวัดขอนแก่น ด้านเงื่อนไขคุณธรรม โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ซึ่งมีค่าเฉลี่ย 3.83 และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.57

เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ทุกข้ออยู่ในระดับมาก ซึ่งมีค่าเฉลี่ย 3.40 - 4.19 เรียงลำดับจากมากไปหาน้อย คือ ท่านตัดสินใจและดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ โดยตระหนักในเรื่องคุณธรรม แม้มีช่องทางในการเอารัดเอาเปรียบผู้อื่น ท่านสามารถระงับการกระทำนั้นได้ด้วยตนเอง เมื่อเกิดปัญหาและอุปสรรคท่านสามารถใช้สติปัญญาแก้ไขให้สำเร็จลุล่วงได้ด้วยดี ท่านมีความขยันหมั่นเพียร มีความอดทน และไม่ย่อท้อต่อปัญหาและอุปสรรคใด ๆ และท่านใช้หลักคำสอนทางศาสนาในการดำเนินชีวิต

ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะอื่น ๆ ต่อการดำเนินชีวิตตามศาสตร์พระราชานักศึกษา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน จังหวัดขอนแก่น

ตารางที่ 14 จำนวน ร้อยละ ข้อเสนอแนะอื่น ๆ ด้านความพอประมาณ

ลำดับ ที่	ข้อเสนอแนะ	จำนวน	ร้อยละ
1	ควรใช้จ่ายอย่างพอประมาณ ไม่ใช้จ่ายฟุ่มเฟือยเกินตัว	6	19.35
2	ควรปรับปรุงเรื่องการจัดอบรมให้นักศึกษารู้จักการเก็บเงิน	15	48.39
3	ควรยึดหลัก พออยู่ พอกิน พอใช้	8	25.81
4	ควรปลูกฝังให้คำนึงถึงคุณค่าและราคาของสิ่งที่คิดว่าฟุ่มเฟือย	2	6.45
รวม		31	100.00

จากตารางที่ 14 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามที่ตอบแบบสอบถามปลายเปิดนี้มี จำนวน 31 คน ได้มีข้อเสนอแนะเป็นลำดับที่ 1 คือ ควรปรับปรุงเรื่องการจัดอบรมให้นักศึกษารู้จักการเก็บเงิน ร้อยละ 48.39 ลำดับที่ 2 คือ ควรยึดหลัก พออยู่ พอกิน พอใช้ ร้อยละ 25.81 ลำดับที่ 3 คือ ควรใช้จ่ายอย่างพอประมาณ ไม่ใช้จ่ายฟุ่มเฟือยเกินตัว ร้อยละ 19.35 และลำดับที่ 4 คือ ควรปลูกฝังให้คำนึงถึงคุณค่าและราคาของสิ่งที่คิดว่าฟุ่มเฟือย ร้อยละ 6.45

ตารางที่ 15 จำนวน ร้อยละ ข้อเสนอแนะอื่น ๆ ด้านความมีเหตุผล

ลำดับ ที่	ข้อเสนอแนะ	จำนวน	ร้อยละ
1.	ควรมีเหตุผลในการใช้จ่ายเงิน ไม่ฟุ่มเฟือยใช้จ่ายอย่างไรประโยชน์	12	46.15
2	ควรปรับปรุงเรื่องการตัดสินใจอย่างรอบครอบ เที่ยงตรง ปราศจากอคติ	5	19.23
3	ควรมีการวางแผนการดำเนินชีวิตอย่างเป็นขั้นตอน	9	34.62
รวม		26	100.00

จากตารางที่ 15 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามที่ตอบแบบสอบถามปลายเปิดนี้มี จำนวน 26 คน ได้มีข้อเสนอแนะเป็นลำดับที่ 1 คือ ควรมีเหตุผลในการใช้จ่ายเงิน ไม่ฟุ่มเฟือยใช้จ่ายอย่างไรประโยชน์

ร้อยละ 46.15 ลำดับที่ 2 คือ ควรมีการวางแผนการดำเนินชีวิตอย่างเป็นขั้นตอน ร้อยละ 34.62 และ ลำดับที่ 3 คือ ควรปรับปรุงเรื่องการตัดสินใจอย่างรอบครอบ เพียงตรง ปราศจากอคติ ร้อยละ 19.23

ตารางที่ 16 จำนวน ร้อยละ ข้อเสนอแนะอื่น ๆ ด้านการมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี

ลำดับ ที่	ข้อเสนอแนะ	จำนวน	ร้อยละ
1	ควรมีการปลูกฝังให้นักศึกษารู้จักออมเงินไว้เป็นทุนสำรองยามฉุกเฉิน และสร้างจิตสำนึกให้กับนักศึกษาให้รู้จักความพอเพียง	5	22.73
2	ควรปรับปรุงเรื่องการรับมือกับความล้มเหลวอันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงได้	17	77.27
รวม		22	100.00

จากตารางที่ 16 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามที่ตอบแบบสอบถามปลายเปิดนี้มี จำนวน 22 คน ได้มีข้อเสนอแนะเป็นลำดับที่ 1 คือ ควรปรับปรุงเรื่องการรับมือกับความล้มเหลวอันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงได้ ร้อยละ 77.27 ลำดับที่ 2 คือ ควรมีการปลูกฝังให้นักศึกษารู้จักออมเงินไว้เป็นทุนสำรองยามฉุกเฉิน และสร้างจิตสำนึกให้กับนักศึกษาให้รู้จักความพอเพียง ร้อยละ 22.73

ตารางที่ 17 จำนวน ร้อยละ ข้อเสนอแนะอื่น ๆ ด้านเงื่อนไขความรู้

ลำดับ ที่	ข้อเสนอแนะ	จำนวน	ร้อยละ
1	ควรปรับปรุงเรื่องการจัดกิจกรรมเพื่อเพิ่มพูนความรู้ให้นักศึกษาสามารถรับมือกับสถานการณ์เปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ได้	7	38.89
2	ควรให้ความรู้เกี่ยวกับหลักเศรษฐกิจพอเพียงให้กับนักศึกษาอยู่เสมอ	2	11.11
3	ควรจัดอบรมให้นักศึกษามีการวางแผน ออมเงินไว้เป็นทุนสำรองยามฉุกเฉินและเป็นหลักประกันของชีวิตในอนาคต	9	50.00
รวม		18	100.00

จากตารางที่ 17 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามที่ตอบแบบสอบถามปลายเปิดนี้มี จำนวน 18 คน ได้มีข้อเสนอแนะเป็นลำดับที่ 1 คือ มีควรจัดอบรมให้นักศึกษามีการวางแผน ออมเงินไว้เป็นทุนสำรองยามฉุกเฉินและเป็นหลักประกันของชีวิตในอนาคต ร้อยละ 50.00 ลำดับที่ 2 คือ ควรปรับปรุงเรื่องการจัดกิจกรรมเพื่อเพิ่มพูนความรู้ให้นักศึกษาสามารถรับมือกับสถานการณ์เปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ได้ ร้อยละ 38.89 และลำดับที่ 3 คือ ให้ความรู้เกี่ยวกับหลักเศรษฐกิจพอเพียงให้กับนักศึกษาอยู่เสมอ ร้อยละ 11.11

ตารางที่ 18 จำนวน ร้อยละ ข้อเสนอแนะอื่น ๆ ด้านเงื่อนไขคุณธรรม

ลำดับ ที่	ข้อเสนอแนะ	จำนวน	ร้อยละ
1	ควรปรับปรุงเรื่องของการยึดหลักสายกลางในการดำเนินชีวิต	2	33.33
2	มีควรยึดหลักความซื่อสัตย์สุจริตในการดำเนินชีวิต และใช้สติปัญญาในการดำเนินชีวิตไม่โลภมาก	4	66.67
รวม		6	100.00

จากตารางที่ 18 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามที่ตอบแบบสอบถามปลายเปิดนี้มี จำนวน 6 คน ได้มีข้อเสนอแนะเป็นลำดับที่ 1 คือ มีควรยึดหลักความซื่อสัตย์สุจริตในการดำเนินชีวิต และใช้สติปัญญาในการดำเนินชีวิตไม่โลภมาก ร้อยละ 66.67 และลำดับที่ 2 ควรปรับปรุงเรื่องของการยึดหลักสายกลางในการดำเนินชีวิต ร้อยละ 33.33

บทที่ 5

สรุปอภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การศึกษาการดำเนินชีวิตตามศาสตร์พระราชานักศึกษา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน จังหวัดขอนแก่น เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) ผู้วิจัยได้ตั้งวัตถุประสงค์ไว้เพื่อศึกษาการดำเนินชีวิตตามศาสตร์พระราชและข้อเสนอแนะ ของนักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน จังหวัดขอนแก่น ซึ่งสามารถสรุปผลการวิจัยได้ดังต่อไปนี้

5.1 สรุปผลการวิจัย

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

1.1 ผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 237 คน เป็นเพศหญิง ร้อยละ 60.80 และเป็นเพศชาย ร้อยละ 39.20 มีอายุ 19 ปี ร้อยละ 33.80 อายุ 20 ปี ร้อยละ 29.10 อายุ 18 ปี ร้อยละ 20.70 และอายุ 21 ปี ขึ้นไป ร้อยละ 16.50 เป็นชั้นปีที่ 1 ร้อยละ 43.50 ชั้นปีที่ 2 ร้อยละ 23.60 ชั้นปีที่ 3 ร้อยละ 21.10 และชั้นปีที่ 4 ร้อยละ 11.80 เป็นคณะศึกษาศาสตร์ ร้อยละ 64.60 คณะสังคมศาสตร์ ร้อยละ 27.80 และคณะมนุษยศาสตร์ ร้อยละ 7.60 เป็นสาขาวิชาการสอนภาษาอังกฤษ ร้อยละ 25.70 สาขาวิชาการสอนภาษาไทย ร้อยละ 18.10 สาขาวิชาสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ ร้อยละ 13.90 สาขาวิชาการสอนสังคมศึกษา ร้อยละ 13.50 สาขาวิชาการปกครอง ร้อยละ 9.70 สาขาวิชาภาษาอังกฤษ ร้อยละ 8.00 สาขาวิชาการศึกษาปฐมวัย ร้อยละ 5.90 สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ ร้อยละ 4.20 และสาขาวิชาการสอนพระพุทธศาสนา ร้อยละ 0.80

ตอนที่ 2 ระดับการดำเนินชีวิตตามศาสตร์พระราชานักศึกษา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน จังหวัดขอนแก่น

2.1 การดำเนินชีวิตตามศาสตร์พระราชานักศึกษา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน จังหวัดขอนแก่น ทุกด้าน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.70$)

2.1.1 ด้านความพอประมาณ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.77$)

2.1.2 ด้านความมีเหตุผล โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.46$)

2.1.3 ด้านการมีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.63$)

2.1.4 ด้านเงื่อนไขความรู้ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.81$)

2.1.5 ด้านเงื่อนไขคุณธรรม โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.83$)

ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะอื่น ๆ ต่อการดำเนินชีวิตตามศาสตร์พระราชานักศึกษา มหาวิทยาลัย
มหาภูมิภุมราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน จังหวัดขอนแก่น

3.1 ข้อเสนอแนะด้านความพอประมาณ

- 1) ใช้จ่ายอย่างพอประมาณ ไม่ใช้จ่ายฟุ่มเฟือยเกินตัว ร้อยละ 48.39
- 2) ยึดหลัก พออยู่ พอกิน พอใช้ ร้อยละ 25.81
- 3) พอใจในสิ่งที่ตนมี ไม่ตามกระแสในทุก ๆ ด้านจนเกินไป ร้อยละ 19.35
- 4) ใช้จ่ายทุกอย่างควรคำนึงถึงความพอประมาณและมีเหตุมีผล ร้อยละ 6.45

3.2 ข้อเสนอแนะด้านความมีเหตุผล

- 1) มีเหตุผลในการใช้จ่ายเงิน ไม่ฟุ่มเฟือยใช้จ่ายอย่างไร้ประโยชน์ ร้อยละ 46.15
- 2) คิดก่อนจะทำอะไร ก่อนจะทำอะไร ร้อยละ 34.62
- 3) คิดไตร่ตรองให้รอบคอบ ร้อยละ 19.23

3.3 ข้อเสนอแนะด้านการมีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว

- 1) มีการวางแผนและรับมือกับสถานการณ์ต่าง ๆ ร้อยละ 22.73
- 2) ต้องรู้จักเก็บออมไว้ใช้ในยามจำเป็น ร้อยละ 77.27

3.4 ข้อเสนอแนะด้านเงื่อนไขความรู้

- 1) มีความรอบรู้เกี่ยวกับวิชาการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องอย่างรอบด้าน ร้อยละ 50.00
- 2) รู้จักนำความรู้มาปรับใช้ในการดำเนินชีวิต ร้อยละ 38.89
- 3) หมั่นศึกษาพัฒนาตัวเองตลอดเวลา ร้อยละ 11.11

3.5 ข้อเสนอแนะด้านเงื่อนไขคุณธรรม

- 1) มีความตระหนักในคุณธรรม มีความซื่อสัตย์สุจริตและมีความอดทน มีความเพียร
ใช้สติปัญญาในการดำเนินชีวิต ร้อยละ 66.67
- 2) รู้จักช่วยเหลือ แบ่งปัน ไม่เบียดเบียนผู้อื่น ร้อยละ 33.33

5.2 อภิปรายผลการวิจัย

5.2.1 การดำเนินชีวิตตามศาสตร์พระราชานักศึกษา มหาวิทยาลัยมหาภูมิภุมราชวิทยาลัย
วิทยาเขตอีสาน จังหวัดขอนแก่น

5.2.1.1 ด้านความพอประมาณ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ซึ่งมีค่าเฉลี่ย 3.77
ทั้งนี้อาจจะเป็นเพราะว่า นักศึกษามีความยินดีและพอใจกับสิ่งที่มีอยู่ในปัจจุบัน มีการบริโภคสิ่งของ
ต่าง ๆ อย่างพอประมาณ ไม่เบียดเบียนผู้อื่น ใช้จ่ายอย่างประหยัด และไม่ฟุ่มเฟือย ดังนั้นจึงทำให้นักศึกษา
มีการดำเนินชีวิตอยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับกษกร ชำนาญกิตติชัย และคณะ (2554)
ได้วิจัยเรื่อง การนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตของนักศึกษา
มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต ผลการศึกษาพบว่า การนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้

ในการดำเนินชีวิตของนักศึกษา ด้านความพอประมาณ ผลการวิเคราะห์พอสรุปได้ดังนี้ ในภาพรวมของการนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ในระดับมาก พบว่า นักศึกษานำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตอยู่ ลำดับที่ 1 คือ รู้จักประมาณตนในการใช้จ่ายเงินอย่างประหยัดตามฐานะตนเอง ลำดับที่ 2 ปฏิบัติด้วยการใช้จ่ายพอประมาณ ไม่ฟุ้งเฟ้อฟุ่มเฟือยไปตามกระแสโฆษณา ลำดับที่ 3 สามารถเก็บเงินซื้อสิ่งของตามที่ต้องการได้ ลำดับที่ 4 จัดสรรค่าใช้จ่ายในแต่ละเดือน และลำดับที่ 5 มีการออมทรัพย์แต่ละเดือน จากผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่า การดำเนินชีวิตตามศาสตร์พระราชา ทำให้นักศึกษามีความพอประมาณในการดำเนินชีวิตได้เป็นอย่างดี จึงทำให้นักศึกษามีการดำเนินชีวิตด้านความพอประมาณอยู่ในระดับมาก

5.2.1.2 ด้านความมีเหตุผล โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ซึ่งมีค่าเฉลี่ย 3.46 ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะว่า นักศึกษามีการวางแผนใช้จ่ายในแต่ละครั้งเป็นประจำล่วงหน้าทุกเดือน ในการใช้จ่ายแต่ละครั้งจะพิจารณาถึงความจำเป็นเป็นอันดับแรก ลดค่าใช้จ่ายที่ไม่จำเป็นลง เมื่อมีปัญหาและอุปสรรคต่าง ๆ สามารถแก้ไขปัญหาได้อย่างมีเหตุผล และเมื่อมีความจำเป็นต้องตัดสินใจใช้จ่ายก็จะใช้เหตุผลพิจารณาอย่างรอบคอบ ทำให้นักศึกษาสามารถดำเนินชีวิตตามศาสตร์พระราชาได้เป็นอย่างดี ทำให้นักศึกษามีการดำเนินชีวิตอยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ กรรณิกักร ภิรมย์รัตน์ ได้วิจัยเรื่อง พฤติกรรมการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของนักศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏในเขตกรุงเทพมหานคร ผลการศึกษาพบว่า นักศึกษามีการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงโดยรวมอยู่ในระดับสูง เมื่อพิจารณาตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง พบว่า ด้านความมีเหตุผล นักศึกษามีระดับการดำเนินชีวิตอยู่ในระดับสูง จากผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่า การดำเนินชีวิตตามศาสตร์พระราชา นักศึกษาสามารถใช้เหตุผลในการดำเนินชีวิต ได้เป็นอย่างดี จึงทำให้นักศึกษามีการดำเนินชีวิตด้านการมีเหตุผลอยู่ในระดับมาก

5.2.1.3 ด้านการมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ซึ่งมีค่าเฉลี่ย 3.63 ทั้งนี้ อาจจะเป็นเพราะว่านักศึกษาสามารถพาครอบครัวผ่านพ้นปัญหาและอุปสรรคได้ มีการหลีกเลี่ยงไม่ยุ่งเกี่ยวกับสิ่งเสพติดและอบายมุข เก็บออมเงินเพื่อใช้ในยามฉุกเฉิน มีการเตรียมตัวพร้อมรับผลกระทบในด้านต่าง ๆ และพูดคุยกับสมาชิกในครอบครัวเรื่องของการขยัน อดทน และอดออม ดังนั้นจึงทำให้นักศึกษามีการดำเนินชีวิตอยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของสมศักดิ์ อมรสิริพงศ์ กล่าวว่า การมีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว หมายถึง การเตรียมตัวให้พร้อมรับผลกระทบ และการที่จะเปลี่ยนแปลงด้านต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นโดยคำนึงถึงความเป็นไปได้ของสถานการณ์ต่างๆ ที่คาดว่าจะเกิดขึ้นในอนาคตทั้งใกล้และไกล การจะตัดสินใจหรือดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ให้อยู่ระดับความพอเพียงนั้นต้องอาศัยทั้งความรู้และคุณธรรมเป็นพื้นฐาน และสอดคล้องกับแนวคิดของพิพัฒน์ ยอดพฤติการณ์ การมีระบบภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี หมายถึง การจัดองค์ประกอบของการดำเนินงาน ให้มีสภาพพร้อมรองรับต่อผลกระทบใด ๆ อันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงทั้งภายนอกและภายในเป็นอย่างดี และสอดคล้องกับ

เศรษฐกิจพอเพียงตามแนวพระราชดำริโดยเน้นการปฏิบัติบนทางสายกลาง การมีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว หมายถึง การเตรียมตัวให้พร้อมรับผลกระทบและการเปลี่ยนแปลงด้านต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นโดยคำนึงถึงความเป็นไปได้ของสถานการณ์ต่าง ๆ ที่คาดว่าจะเกิดขึ้นในอนาคตทั้งใกล้และไกล นักศึกษาสามารถมีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัวในการดำเนินชีวิตได้เป็นอย่างดี จึงทำให้นักศึกษามีการดำเนินชีวิตด้านการมีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัวอยู่ในระดับมาก

5.2.1.4 ด้านเงื่อนไขความรู้ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ซึ่งมีค่าเฉลี่ย 3.81 ทั้งนี้ อาจจะเป็นเพราะว่า นักศึกษาคิดวิเคราะห์อย่างละเอียดรอบคอบทุกครั้งก่อนตัดสินใจลงทุน นำหลักธรรมมาประกอบในการดำเนินชีวิต มีการวางแผนการใช้ชีวิตอย่างระมัดระวัง มีความเพียรและใช้สติปัญญาในการดำเนินชีวิต และมีความซื่อสัตย์สุจริต ทำให้นักศึกษาสามารถดำเนินชีวิตตามศาสตร์พระราชชาติได้เป็นอย่างดี ดังนั้นจึงทำให้นักศึกษามีการดำเนินชีวิตอยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของอภิชัย พันธเสน และคณะ (2549) กล่าวว่า ความพอประมาณ ความมีเหตุผล รวมถึงความจำเป็นที่ต้องมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดีพอสมควรต่อการมีผลกระทบใด ๆ อันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงทั้งภายในและภายนอก ทั้งนี้ ต้องอาศัยความรอบรู้ ความรอบคอบ และความระมัดระวัง อย่างยิ่งในการนำวิชาการต่าง ๆ มาใช้ในการวางแผน และดำเนินการทุกขั้นตอน ให้มีจิตสำนึกในคุณธรรม ความซื่อสัตย์สุจริต นักศึกษาสามารถใช้เงื่อนไขความรู้ในการดำเนินชีวิตได้เป็นอย่างดี จึงทำให้นักศึกษามีการดำเนินชีวิตด้านเงื่อนไขความรู้อยู่ในระดับมาก

5.2.1.5 ด้านเงื่อนไขคุณธรรม โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ซึ่งมีค่าเฉลี่ย 3.83 ทั้งนี้ อาจจะเป็นเพราะว่า นักศึกษามีการตัดสินใจและดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ โดยตระหนักในเรื่องของคุณธรรม มีความขยันหมั่นเพียร อดทนไม่ย่อท้อต่ออุปสรรค ไม่เอาเปรียบผู้อื่น และใช้หลักคำสอนทางศาสนาเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิต สามารถใช้สติในการแก้ไขปัญหาให้สำเร็จได้ด้วยดี ทำให้นักศึกษาสามารถดำเนินชีวิตตามศาสตร์พระราชชาติได้เป็นอย่างดี ดังนั้นจึงทำให้นักศึกษามีการดำเนินชีวิตอยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของสมศักดิ์ อมรสิริพงศ์ (2551) กล่าวว่า เงื่อนไขคุณธรรม ที่จะต้องเสริมสร้างประกอบด้วย มีความตระหนักในคุณธรรมมีความซื่อสัตย์สุจริต มีความอดทน มีความเพียรและใช้สติปัญญาในการดำเนินชีวิต และสอดคล้องกับแนวคิดของบุญเอื้อ หงส์วิชา (2554) กล่าวว่า เงื่อนไขคุณธรรม ซึ่งแบ่งออกเป็น 2 ด้าน ได้แก่ ด้านจิตใจ ปัญญา ต้องตระหนักในคุณธรรม มีความซื่อสัตย์สุจริต กล่าวคือ มีความรู้คู่คุณธรรม ด้านการกระทำหรือแนวทางการดำเนินชีวิต โดยเน้นความอดทน ความเพียร สติปัญญา และความรอบคอบ จากผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่าการดำเนินงานชีวิตตามศาสตร์พระราชชาติ นักศึกษามีเงื่อนไขคุณธรรม ในการดำเนินชีวิตได้อย่างมีประสิทธิภาพ จึงทำให้นักศึกษามีการดำเนินชีวิตด้านเงื่อนไขคุณธรรมอยู่ในระดับมาก

5.3 ข้อเสนอแนะที่ได้รับจากการวิจัย

จากการศึกษาการดำเนินชีวิตตามศาสตร์พระราชาของนักศึกษา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน จังหวัดขอนแก่น โดยผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะดังนี้

5.3.1 ควรมีการการรณรงค์การปฏิบัติตนตามศาสตร์พระราชา ด้วยการจัดกิจกรรมที่หลากหลาย เช่น การประชุมสัมมนา การอบรมให้ความรู้ การฝึกปฏิบัติ

5.3.2 มหาวิทยาลัยควรมีนโยบายส่งเสริมและสนับสนุนการจัดกิจกรรมด้านศาสตร์พระราชาให้กับนักศึกษา

5.3.3 มหาวิทยาลัยควรจัดให้มีการเรียนการสอนเกี่ยวกับศาสตร์พระราชาทั้งทางทฤษฎีและทางปฏิบัติ

5.3.4 ควรมีการศึกษารูปแบบการปรับใช้ศาสตร์พระราชาให้เหมาะสมกับกลุ่มบุคคลต่าง ๆ เพื่อจะได้มีแนวทางที่เหมาะสม ชัดเจน และเป็นรูปธรรมที่สามารถนำไปใช้เป็นแบบอย่างในการปฏิบัติได้จริง

5.4 ข้อเสนอแนะสำหรับการทำวิจัยครั้งต่อไป

ผลการศึกษางานวิจัยเรื่อง การดำเนินชีวิตตามศาสตร์พระราชาของนักศึกษา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน จังหวัดขอนแก่น คณะผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป ดังนี้

1. ควรศึกษาการประยุกต์ใช้ศาสตร์พระราชาของนักศึกษา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน จังหวัดขอนแก่น ในสถานการณ์การใช้ชีวิตในรูปแบบ New Normal

2. ควรศึกษาเกี่ยวกับหลักธรรมที่มีความสอดคล้องกับศาสตร์ของพระราชาเพื่อนำมาปรับใช้ในการเรียนการสอนของนักศึกษา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน จังหวัดขอนแก่น

บรรณานุกรม

1. หนังสือ

- งานกิจการนักศึกษา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน. (2563). *คู่มือระเบียบการนักศึกษา ระดับปริญญาตรี* (พิมพ์ครั้งที่ 1). ขอนแก่นการพิมพ์.
- สำนักนโยบายและแผน สำนักงานปลัดกระทรวงมหาดไทย. (2560). *การน้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปสู่การปฏิบัติจนเป็นวิถีชีวิต* (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพมหานคร : แดเน็กซ์อินเตอร์คอร์ปอเรชั่น.
- ประยุทธ์ ประยุตโต. (2541). *พระไตรปิฎก ธรรมานุชีวิต* (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพมหานคร : บริษัท สหธรรมมิก จำกัด.
- มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน. (2563). *งานทะเบียนวัดผล* (พิมพ์ครั้งที่ 2) ขอนแก่นการพิมพ์.
- มานิต กิตติจุจิต. (2555). *ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงวิถีชีวิตแห่งความสมดุล* (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพมหานคร : แสงจันทร์การพิมพ์.
- สมศักดิ์ อมรสิริพงศ์. (2551). *การวิเคราะห์การก่อเกิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ด้วยปฏิธานนิยม และหลังปฏิธานนิยม* (พิมพ์ครั้งที่ 1). มหาวิทยาลัยศิลปากร วิทยาเขตพระราชวังสนามจันทร์ นครปฐม : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- อภิชัย พันธเสน, ปรีชา เปี่ยมพงศ์สานต์, จูติพร ศิริพันธ์, พันธเสน และสุวิจฉรา เปี่ยมญาติ. (2549). *สังเคราะห์ความรู้เกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียง* (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย, 2549.

2. วารสาร

- บุษกร วัฒนบุตร. (2560). *ศาสตร์พระราชากับการพัฒนาคนไทย The King's Philosophy and Thai People Development*. (สันติศึกษาปริทรรศน์ มจร.) ปีที่ 6 ฉบับพิเศษ.

3. วิทยานิพนธ์/สารนิพนธ์

- ชลธิดา บัวระภา. (2553). *การประยุกต์ใช้หลักเศรษฐกิจพอเพียงในการดำเนินชีวิตของประชาชน : ศึกษาเฉพาะกรณี บ้านหลักร้อยหกสิบ อำเภอหนองหิน จังหวัดเลย* (วิทยานิพนธ์ มหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย, นครปฐม.
- บุญเอื้อ หงส์วิชา. (2554). *การประยุกต์ใช้หลักเศรษฐกิจพอเพียงในการดำเนินชีวิตของบุคลากรทางการศึกษาในสังกัดโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา จังหวัดร้อยเอ็ด* (วิทยานิพนธ์ มหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย, นครปฐม.
- พระครูโกศลสตุทิจ. (2553). *การประยุกต์ใช้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในชีวิตประจำวันของ*

ข้าราชการครู อำเภอนาโยง จังหวัดตรัง (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย, นครปฐม.

ศรีวิชัย สุระชาติ. (2561). การนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตอย่างยั่งยืนของชุมชนบ้านจิว (วิทยานิพนธ์). มหาวิทยาลัยศรีสะเกษ, ศรีสะเกษ.

สมยศ ไชยภักดี. (2554). การนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันของประชาชนเขตตำบลชะเมา อำเภอกาบัง จังหวัดนครศรีธรรมราช (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย, นครปฐม.

สุจิรา เรียนทับ. (2556). การนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 30 (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย, นครปฐม.

สุพิมล ศรศักดิ์. (2561). ศาสตร์แห่งพระราชากับการพัฒนาภูมิปัญญาท้องถิ่น (สารนิพนธ์). มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตอุบลราชธานี. อุบลราชธานี.

4. งานวิจัย

กขกร ชำนาญกิตติชัย, ธิติมา ประภากรเกียรติ, เอนก แสงโนรี และจิรเดช สมธิพิพรพรรณ. (2554). การนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตของนักศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต. (รายงานการวิจัย). กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต.

กานดา เต๊ะขันหมาก. (2556). ปัจจัยที่สัมพันธ์กับพฤติกรรมการดำเนินชีวิตตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา. (รายงานการวิจัย). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา.

กันย์สินี ปัญญาอภิวังค์ และนรินทร์ สังข์รักษา. (2556). เอกสารประกอบการสอน วิชา 464462 ภาควิชาพื้นฐานทางการศึกษา. กรุงเทพมหานคร : คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร.

ขวัญกมล ดอนขวา. (2557). แบบจำลองปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และเศรษฐกิจสร้างสรรค์มีผลต่อการ พัฒนาเศรษฐกิจ ของประเทศไทย. (รายงานการวิจัย). นครราชสีมา: มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี.

ณัฐฤติ บำรุงแจ่ม. (2550). ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงกับการดำเนินชีวิตของนักศึกษา คณะเศรษฐศาสตร์ ระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยเชียงใหม่. (รายงานการวิจัย). เชียงใหม่: คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

นิสรา ใจชื่อ. (2557). ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความสำเร็จในการเป็นหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง *Factors Related to the Successful of Sufficiency Economy Village*. (รายงานการวิจัย). กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.

รัฐพงศ์ บุญญานวัตร. (2554). *การนำแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการดำเนินชีวิตของประชาชน ในชุมชนเขตดุสิต กรุงเทพมหานคร. (รายงานการวิจัย). กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา.*

วิชุดา ชูศรีवास. (2559). *การดำเนินงานหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง บ้านหัวอ่าว ตำบลบางช้าง อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม. (รายงานการวิจัย). นนทบุรี: มหาวิทยาลัยราชพฤกษ์.*

สุธาสนี คงล้อม. (2557). *การประยุกต์ใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของสมาชิกกลุ่มอาชีพองค์การบริหารส่วนตำบลดงละคร อำเภอเมือง จังหวัดนครนายก. (รายงานวิจัย). ปทุมธานี: มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์*

5. เอกสารที่ยังไม่ได้ตีพิมพ์เป็นหนังสืออาจจะเป็นเอกสารประกอบการบรรยาย

คณะกรรมการขับเคลื่อนสืบสานศาสตร์พระราชาสถาบันขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศ. *การขับเคลื่อนสืบสานศาสตร์พระราชาสถาบันขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศ. รายงานสำนักกรรมการ 1 สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎรปฏิบัติหน้าที่สำนักงานเลขาธิการสภาขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศ. 2560.*

วรเทพ เวียงแก. *คู่มือการทำวิจัย. มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน. 2559. (อัตสำเนา).*

วิทยาลัยการทัพบก. *ศาสตร์พระราชาสถาบันขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศ. ส่วนการวิจัยและพัฒนาและวิชาการบริหาร. 2562.*

6. บทความจาก Web Site

กรมที่ดิน. (2563). *องค์ประกอบปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง. สืบค้น 24 กรกฎาคม 2563, จาก <http://www.dol.go.th/ethics/Pags>*

คณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2554). *เศรษฐกิจพอเพียง. สืบค้น 15 มีนาคม 2563, จาก <http://www.nesdb.go.th/Portals/0/news/plan/p11/plan11>*

ภัทรารุณ พิทักษ์. (2553). *นักศึกษาชีวิตที่พอเพียง. สืบค้น 29 เมษายน 2563, จาก <http://www.oknation.net/blog/apteconbiz/2010/08/06/entry-1> oknation.net/blog*

อานนท์ ศักดิ์วีระชัย. (2562). *ศาสตร์พระราชาสถาบันพัฒนาอย่างยั่งยืน. สืบค้น 15 ตุลาคม 2562, จาก <http://www.triampreng.ac.th/index.php/2017-10-13-08-55-34/2017-10-20-03-12-47/31-2017-11-15-14-18-20>*

PhraBrahmagunabhorn (P.A. Payutto). *The Buddhist's Discipline*. Bangkok: Pimsuay. 2000.

Phrasuteeruttanabundit. . *Corporate Social Responsibility According to Buddhism*. (2nd ed.). Bangkok: Design Delight. 2017.

Yamane,Taro. *Statistic: An Introductory Analysis*. New York: Harper & row. 1967.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก

รายชื่อผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือวิจัย

รายชื่อผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบแบบสอบถาม

1. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อาทิตย์ ผ่านพูล

การศึกษา	รป.ด. (รัฐประศาสนศาสตร์) มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์ ศน.ม. (รัฐศาสตร์การปกครอง) มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ศศ.ม. (ปรัชญาและศาสนา) มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ศน.บ. (ปรัชญา) มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
ตำแหน่งปัจจุบัน	อาจารย์ประจำหลักสูตรรัฐศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน

2. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ทรงวุฒิ ศรีวิไล

การศึกษา	ศษ.ม. (เทคโนโลยีการศึกษา) มหาวิทยาลัยขอนแก่น ศศ.บ. (รัฐศาสตร์) มหาวิทยาลัยรามคำแหง
ตำแหน่งปัจจุบัน	อาจารย์ประจำหลักสูตรรัฐศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน

3. ดร. อภิชาติ เหม้อยไธสง

การศึกษา	รป.ด. (รัฐประศาสนศาสตร์) มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์ ร.ม. (รัฐศาสตร์) มหาวิทยาลัยรามคำแหง รป.บ. (วิทยาการจัดการ) มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ศน.บ. (รัฐศาสตร์การปกครอง) มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
ตำแหน่งปัจจุบัน	อาจารย์ประจำหลักสูตรรัฐศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน

ภาคผนวก ข

หนังสือขออนุญาตแต่งตั้งผู้เชี่ยวชาญ ตรวจสอบและพิจารณาเนื้อหา
ของเครื่องมือการวิจัย

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน โทร ๐๔๓ ๒๔๒ ๓๘๖

ที่ อว ๗๙๑๔/ว ๐๑๙๒

วันที่ ๒๒ มิถุนายน ๒๕๖๔

เรื่อง ขออนุญาตแต่งตั้งผู้เชี่ยวชาญ ตรวจสอบและพิจารณาเนื้อหาของเครื่องมือการวิจัย

เจริญพร ดร.อภิชาติ เหมือโฮง

เนื่องด้วย นางสาวดาวฤดี ศรีสะเกษ อาจารย์ประจำหลักสูตรรัฐศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการปกครอง ได้ทำการวิจัย เรื่อง การดำเนินชีวิตตามศาสตร์พระราชานักศึกษา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน จังหวัดขอนแก่น ในโครงการวิจัยพัฒนาการเรียนการสอน ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๓ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ในการนี้ จำเป็นต้องมีผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบแบบสอบถามเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยให้ได้รับข้อมูลที่ถูกต้องและเที่ยงตรงที่สุด

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน พิจารณาเห็นว่าท่านเป็นผู้มีความรู้ความสามารถและมีประสบการณ์เป็นอย่างดี จึงใคร่ขอแต่งตั้งท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญเพื่อตรวจสอบและพิจารณาเนื้อหาของเครื่องมือการวิจัยของบุคลากรดังกล่าว หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

จึงเจริญพรมมาเพื่อพิจารณา

(พระครูสุจริยวัฒน์, ผศ.ดร.)

รองอธิการบดี วิทยาเขตอีสาน

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน โทร ๐๔๓ ๒๔๒ ๓๘๖

ที่ อว ๗๙๑๔/ว ๐๑๙๒

วันที่ ๒๒ มิถุนายน ๒๕๖๔

เรื่อง ขออนุญาตแต่งตั้งผู้เชี่ยวชาญ ตรวจสอบและพิจารณาเนื้อหาของเครื่องมือการวิจัย

เจริญพร ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อาทิตย์ ผ่านพูล

เนื่องด้วย นางสาวดาวฤดี ศรีชะเกษ อาจารย์ประจำหลักสูตรรัฐศาสตรบัณฑิต สาขาวิชา การปกครอง ได้ทำการวิจัย เรื่อง การดำเนินชีวิตตามศาสตร์พระราชาของนักศึกษา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน จังหวัดขอนแก่น ในโครงการวิจัยพัฒนาการเรียนการสอน ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๓ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ในกรณี จำเป็นต้องมีผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบแบบสอบถามเพื่อเก็บ รวบรวมข้อมูลในการวิจัยให้ได้รับข้อมูลที่ถูกต้องและเที่ยงตรงที่สุด

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน พิจารณาเห็นว่าท่านเป็นผู้มีความรู้ ความสามารถและมีประสบการณ์เป็นอย่างดี จึงใคร่ขอแต่งตั้งท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญเพื่อตรวจสอบและพิจารณา เนื้อหาของเครื่องมือการวิจัยของบุคลากรดังกล่าว หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

จึงเจริญพรมมาเพื่อพิจารณา

(พระครูสุธีจริยวัฒน์, ผศ.ดร.)

รองอธิการบดี วิทยาเขตอีสาน

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน โทร ๐๔๓ ๒๔๒ ๓๘๖

ที่ อว ๗๔๑๔/ว ๐๑๙๒

วันที่ ๒๒ มิถุนายน ๒๕๖๔

เรื่อง ขออนุญาตแต่งตั้งผู้เชี่ยวชาญ ตรวจสอบและพิจารณาเนื้อหาของเครื่องมือการวิจัย

เจริญพร ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ทรงวุฒิ ศรีวิไล

เนื่องด้วย นางสาวดาวฤดี ศรีสะเกษ อาจารย์ประจำหลักสูตรรัฐศาสตรบัณฑิต สาขาวิชา การปกครอง ได้ทำการวิจัย เรื่อง การดำเนินชีวิตตามศาสตร์พระราชานักศึกษา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราช วิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน จังหวัดขอนแก่น ในโครงการวิจัยพัฒนาการเรียนการสอน ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๓ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ในกรณี จำเป็นต้องมีผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบแบบสอบถามเพื่อเก็บ รวบรวมข้อมูลในการวิจัยให้ได้รับข้อมูลที่ถูกต้องและเที่ยงตรงที่สุด

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน พิจารณาเห็นว่าท่านเป็นผู้มีความรู้ ความสามารถและมีประสบการณ์เป็นอย่างดี จึงใคร่ขอแต่งตั้งท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญเพื่อตรวจสอบและพิจารณา เนื้อหาของเครื่องมือการวิจัยของบุคลากรดังกล่าว หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

จึงเจริญพรามาเพื่อพิจารณา

(พระครูสุธีจริยวัฒน์, ผศ.ดร.)

รองอธิการบดี วิทยาเขตอีสาน

ภาคผนวก ค

หนังสือขออนุญาตแจกและเก็บแบบสอบถามเพื่อทดสอบคุณภาพ
เครื่องมือการวิจัย

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน วิทยาลัยศาสนศาสตร์อีสาน มมร. วิทยาเขตอีสาน โทร ๐๔๓ ๒๔๒ ๓๘๖

ที่ อว ๗๙๑๔(๒)/ ๐๔๔๕

วันที่ ๑๘ สิงหาคม ๒๕๖๓

เรื่อง ขออนุญาตแจกและเก็บแบบสอบถามเพื่อทดสอบคุณภาพเครื่องมือการวิจัย

กราบมัสการ รองอธิการบดี วิทยาเขตศรีล้านช้าง

ด้วยในปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๓ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ได้จัดสรรเงินงบประมาณอุดหนุน ทุนวิจัยพัฒนาการเรียนการสอน ให้บัณฑิตวิทยาลัย คณะ วิทยาเขต และวิทยาลัย ส่วนงานละ ๑๐๐,๐๐๐ บาท (หนึ่งแสนบาทถ้วน) เพื่อให้อาจารย์ประจำหลักสูตรและอาจารย์ผู้สอนในหลักสูตรสาขาวิชาต่าง ๆ ได้มีผลงานวิจัยในสาขาวิชาที่รับผิดชอบและทำการสอน สามารถนำมาเป็นผลงานอ้างอิงในการตรวจประเมินคุณภาพการศึกษาภายใน นั้น

ในการนี้ ดิฉัน นางสาวดาวฤดี ศรีษะเกษ อาจารย์ประจำหลักสูตรรัฐศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการปกครอง ได้ทำการวิจัย เรื่อง การดำเนินชีวิตตามศาสตร์พระราชานักศึกษา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน จังหวัดขอนแก่น

ผู้วิจัยจึงใคร่ขอความอนุเคราะห์จากพระเดชพระคุณท่านเพื่ออนุญาตให้ผู้วิจัยแจกและเก็บแบบสอบถามเพื่อทดสอบคุณภาพเครื่องมือการวิจัยโดยใช้รูปแบบของแบบสอบถามออนไลน์ ผ่านระบบ QR Code จากหน่วยงานของพระเดชพระคุณท่าน และขอความอนุเคราะห์มอบเจ้าหน้าที่ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องดำเนินการแจกแบบสอบถามออนไลน์ ผ่านระบบ QR Code ให้แก่นักศึกษาเพื่อนำข้อมูลที่ได้ไปดำเนินการวิจัยในขั้นตอนต่อไป ดังรายละเอียดตามหลักฐานเอกสารที่แนบมาพร้อมนี้

จึงกราบมัสการมาเพื่อโปรดพิจารณาและขอความอนุเคราะห์

(นางสาวดาวฤดี ศรีษะเกษ)

อาจารย์ประจำหลักสูตรรัฐศาสตรบัณฑิต

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน

วิทยาลัยศาสนศาสตร์อีสาน

ผู้ประสานงาน : นางสาวดาวฤดี ศรีษะเกษ ๐๙๐-๕๘๖๑๕๙๘

QR Code แบบสอบถามออนไลน์

เรื่อง การดำเนินชีวิตตามศาสตร์พระราชานักศึกษา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน
จังหวัดขอนแก่น

กลุ่มตัวอย่าง Try – Out : นักศึกษาระดับปริญญาตรี ภาศปกติ (คฤหัสถ์)
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีล้านช้าง
ทุกสาขาวิชา จำนวน 30 คน

ผู้วิจัย : นางสาวดาวฤดี ศรีชะเกษ
อาจารย์ประจำหลักสูตรรัฐศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการปกครอง
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน

ภาคผนวก ง

หนังสือขออนุญาตใช้หน่วยงานเป็นพื้นที่ในการทำวิจัย
แจกและเก็บแบบสอบถามเพื่อการวิจัย

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน...วิทยาลัยศาสนศาสตร์อีสาน มมร. วิทยาเขตอีสาน โทร. ๐๔๓-๒๔๒-๓๘๖

ที่...อว ๗๔๑๔(๒)/๐๔๕๓

วันที่...๙ กรกฎาคม ๒๕๖๔

เรื่อง...ขออนุญาตใช้หน่วยงานเป็นพื้นที่ในการทำวิจัย แจกและเก็บแบบสอบถามเพื่อการวิจัย

กราบนมัสการ รองอธิการบดี วิทยาเขตอีสาน

ด้วยในปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๓ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ได้จัดสรรเงินงบประมาณอุดหนุน ทุนวิจัยพัฒนาการเรียนการสอน ให้บัณฑิตวิทยาลัย คณะ วิทยาเขต และวิทยาลัย โครงการละ ละ ๒๕,๐๐๐ บาท (สองหมื่นห้าพันบาทถ้วน) เพื่อให้อาจารย์ประจำหลักสูตรและอาจารย์ผู้สอนในหลักสูตรสาขาวิชาต่างๆ ได้มีผลงานวิจัยในสาขาวิชาที่รับผิดชอบและทำการสอนตามที่ คณะกรรมการวิจัยสถาบันวิจัยญาณสังวร มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ในการประชุมคณะกรรมการวิจัยของสถาบันวิจัยญาณสังวร ครั้งที่ ๔/๒๕๖๓ เมื่อวันที่ ๑๒ มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๖๓ ได้มีมติอนุมัติให้ดำเนินการโครงการวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนการสอน เรื่อง “การดำเนินชีวิตตามศาสตร์พระราชานักศึกษา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน จังหวัดขอนแก่น” ประจำปีงบประมาณ ๒๕๖๓ ปรากฏรายละเอียดตามสำเนา มติที่ ๙๓/ ๒๕๖๓ นั้น

ในการนี้ ดิฉัน นางสาวดาวฤดี ศรีษะเกษ อาจารย์ประจำหลักสูตรรัฐศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการปกครอง ได้ทำวิจัยเรื่องดังกล่าว จึงใคร่ขออนุญาตใช้หน่วยงานเป็นพื้นที่ในการทำวิจัย แจกและเก็บแบบสอบถามเพื่อรวบรวมข้อมูลใช้ในการดำเนินงานวิจัยต่อไป รายละเอียดดังเอกสารที่แนบมาพร้อมนี้

จึงกราบนมัสการมาเพื่อทราบและโปรดพิจารณาอนุญาต

(นางสาวดาวฤดี ศรีษะเกษ)

หัวหน้าโครงการวิจัย

ภาคผนวก จ

แบบสอบถามที่ใช้เก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อการวิจัย

เลขที่แบบสอบถาม □□□

แบบสอบถามการวิจัย

เรื่อง การดำเนินชีวิตตามศาสตร์พระราชาของนักศึกษา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
วิทยาเขตอีสาน จังหวัดขอนแก่น

คำชี้แจง

แบบสอบถามชุดนี้จัดทำขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาการดำเนินชีวิตตามศาสตร์พระราชาและข้อเสนอแนะของนักศึกษา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน จังหวัดขอนแก่น ผู้วิจัยจึงขอความร่วมมือจากท่าน กรุณาตอบแบบสอบถามให้ครบทุกข้อตามความเป็นจริง ผู้วิจัยจะเก็บแบบสอบถามไว้เป็นความลับ ไม่มีผลกระทบต่องานหรือแบบสอบถามทั้งสิ้น แต่ในทางตรงกันข้ามข้อมูลที่ท่านตอบจะทำให้ทราบถึงรายละเอียดเกี่ยวกับความเป็นอยู่ของนักศึกษาในการดำเนินชีวิตตามศาสตร์พระราชา และสามารถที่จะให้บุคคลอื่นศึกษาแนวทางในการปฏิบัติต่อไป ดังนั้น ท่านสามารถตอบข้อคำถามได้อย่างอิสระ และสอดคล้องกับความเป็นจริงมากที่สุด

แบบสอบถามชุดนี้ มีจำนวน 6 หน้า ประกอบด้วยข้อคำถาม 3 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับคุณลักษณะส่วนบุคคล

ส่วนที่ 2 เป็นคำถามเกี่ยวกับการดำเนินชีวิตตามศาสตร์พระราชาของนักศึกษา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน จังหวัดขอนแก่น โดยยึดหลักศาสตร์พระราชา (หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง) ได้แก่ 1) ด้านความพอประมาณ 2) ด้านการมีเหตุผล 3) ด้านการมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี 4) ด้านเงื่อนไขความรู้ 5) ด้านเงื่อนไขคุณธรรม

ส่วนที่ 3 ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการดำเนินชีวิตตามศาสตร์พระราชาของนักศึกษา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน จังหวัดขอนแก่น

ผู้วิจัยขอขอบคุณท่านมา ณ โอกาสนี้

นางสาวดาวฤดี ศรีษะเกษ

อาจารย์ประจำหลักสูตรรัฐศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการปกครอง
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน

ส่วนที่ 1 ปัจจัยส่วนบุคคล

คำชี้แจง โปรดใส่เครื่องหมาย ✓ ลงใน ☐ หน้าข้อความที่ตรงกับความเป็นจริงของท่าน

1. เพศ

☐ ชาย ☐ หญิง

2. อายุ

☐ 18 ปี ☐ 19 ปี
☐ 20 ปี ☐ 21 ปีขึ้นไป

3. ชั้นปี

☐ ชั้นปีที่ 1 ☐ ชั้นปีที่ 2
☐ ชั้นปีที่ 3 ☐ ชั้นปีที่ 4

4. คณะ

☐ คณะสังคมศาสตร์
☐ คณะศึกษาศาสตร์
☐ คณะมนุษยศาสตร์

5. สาขาวิชา

☐ ภาษาอังกฤษ
☐ การสอนภาษาอังกฤษ
☐ การสอนภาษาไทย
☐ การสอนสังคมศึกษา
☐ การสอนพระพุทธศาสนา
☐ การศึกษาปฐมวัย
☐ การปกครอง
☐ สังคมสงเคราะห์ศาสตร์
☐ รัฐประศาสนศาสตร์

ส่วนที่ 2 ระดับการดำเนินชีวิตตามศาสตร์พระราชานักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราช

วิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน จังหวัดขอนแก่น

คำชี้แจง โปรดใส่เครื่องหมาย ✓ ลงในช่องว่างที่ตรงกับการดำเนินชีวิตตามศาสตร์พระราชานของท่าน

- 5 หมายถึง ระดับการดำเนินชีวิตตามศาสตร์พระราชามากที่สุด
- 4 หมายถึง ระดับการดำเนินชีวิตตามศาสตร์พระราชามาก
- 3 หมายถึง ระดับการดำเนินชีวิตตามศาสตร์พระราชาน้อย
- 2 หมายถึง ระดับการดำเนินชีวิตตามศาสตร์พระราน้อย
- 1 หมายถึง ระดับการดำเนินชีวิตตามศาสตร์พระราน้อยที่สุด

ข้อ	การดำเนินชีวิตตามศาสตร์พระราชานักศึกษา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขต อีสาน จังหวัดขอนแก่น	ระดับการดำเนินชีวิต ตามศาสตร์พระราชานักศึกษา				
		มาก ที่สุด	มาก	ปาน กลาง	น้อย	น้อย ที่สุด
		5	4	3	2	1
1. ด้านความพอประมาณ						
1.1	ท่านมีการบริโภคสิ่งของต่าง ๆ อย่างพอประมาณ เช่น เสื้อผ้า โทรศัพท์มือถือ					
1.2	ท่านมีความยินดีและพอใจกับสิ่งที่ท่านมีอยู่ใน ปัจจุบัน เช่น ที่อยู่อาศัย, สิ่งของเครื่องใช้ต่าง ๆ					
1.3	ท่านคิดว่าการดำเนินชีวิตของท่านไม่เบียดเบียน ตนเองและผู้อื่น					
1.4	ท่านคิดว่ารายได้ที่ได้รับหากใช้จ่ายอย่างประหยัด จะทำให้ชีวิตมีความสุขได้					
1.5	ท่านมีการปฏิบัติตนไม่ให้พุ่มพวยไปตามแฟชั่นจน เกินฐานะของตนเอง					
2. ด้านการมีเหตุผล						
2.1	การใช้จ่ายในแต่ละครั้งของท่านมีการพิจารณาถึง ความจำเป็นอย่างเหมาะสมละเอียดรอบคอบทุกครั้ง					
2.2	เมื่อมีปัญหาและอุปสรรคต่าง ๆ ท่านสามารถ แก้ปัญหาได้อย่างมีเหตุผล					

ข้อ	การดำเนินชีวิตตามศาสตร์พระราชานักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน จังหวัดขอนแก่น	ระดับการดำเนินชีวิตตามศาสตร์พระราช				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
		5	4	3	2	1
2.3	ท่านมีการวางแผนการใช้จ่ายของท่านเป็นประจำล่วงหน้าทุกเดือน					
2.4	การใช้จ่ายแต่ละครั้งจะพิจารณาถึงความจำเป็น เป็นอันดับแรก และพยายามลดรายจ่ายที่ไม่จำเป็นลง					
2.5	เมื่อจำเป็นต้องตัดสินใจใช้จ่าย ท่านจะใช้เหตุผลและพิจารณาอย่างรอบคอบ					
3. ด้านการมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี						
3.1	ท่านมีการเตรียมตัวพร้อมรับผลกระทบและการเปลี่ยนแปลงด้านต่าง ๆ ที่จะเกิดขึ้นได้ เช่น ค่าครองชีพที่เพิ่มขึ้น					
3.2	การดำเนินชีวิตตามหลักศาสตร์พระราชจะสามารถนำพาท่านและครอบครัวผ่านพ้นปัญหาและอุปสรรคได้					
3.3	ท่านมีการเก็บออมเงินเพื่อใช้ในยามฉุกเฉิน					
3.4	ท่านพยายามหลีกเลี่ยงการพนันทุกชนิด					
3.5	ท่านได้มีการพูดคุยกันเรื่อง ความขยัน อดทน และอดออม กับสมาชิกในครอบครัว					
4. ด้านเงื่อนไขความรู้						
4.1	ท่านศึกษาข้อมูล คติวิเคราะห์อย่างละเอียดรอบคอบทุกครั้งก่อนตัดสินใจลงทุน					
4.2	ท่านมีการวางแผนการใช้ชีวิตและดำเนินการอย่างระมัดระวัง					
4.3	ท่านมีการนำหลักธรรมทางศาสนามาประกอบการปฏิบัติ เช่น หลักธรรมเรื่องทางสายกลาง (มัชฌิมาปฏิปทา) หรือ ความดี					

ข้อ	การดำเนินชีวิตตามศาสตร์พระราชานักศึกษา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขต อีสาน จังหวัดขอนแก่น	ระดับการดำเนินชีวิต ตามศาสตร์พระราชา				
		มาก ที่สุด	มาก	ปาน กลาง	น้อย	น้อย ที่สุด
		5	4	3	2	1
4.4	มีความซื่อสัตย์สุจริตและอดทนในการดำเนินชีวิต ต่อสู้กับอุปสรรค					
4.5	ท่านมีความเพียร และใช้สติปัญญาในการดำเนิน ชีวิต					
5. ด้านเงื่อนไขคุณธรรม						
5.1	ท่านตัดสินใจและดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ โดย ตระหนักในเรื่องคุณธรรม					
5.2	ท่านใช้หลักคำสอนทางศาสนาในการดำเนินชีวิต					
5.3	ท่านมีความขยันหมั่นเพียร มีความอดทน และไม่ย่อ ท้อต่อปัญหาและอุปสรรคใด ๆ					
5.4	แม้มีช่องทางในการเอารัดเอาเปรียบผู้อื่น ท่าน สามารถระงับการกระทำนั้นได้ด้วยตนเอง					
5.5	เมื่อเกิดปัญหาและอุปสรรคท่านสามารถใช้ สติปัญญาแก้ไขให้สำเร็จลุล่วงได้ด้วยดี					

ส่วนที่ 3 ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการดำเนินชีวิตตามศาสตร์พระราชานักศึกษามหาวิทยาลัย
มหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน จังหวัดขอนแก่น

1) ด้านความพอประมาณ

.....

.....

.....

ส่วนที่ 3 ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการดำเนินชีวิตตามศาสตร์พระราชานักศึกษามหาวิทยาลัย
มหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน จังหวัดขอนแก่น (ต่อ)

2) ด้านการมีเหตุผล

.....

.....

.....

3) ด้านการมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี

.....

.....

.....

4) ด้านเงื่อนไขความรู้

.....

.....

.....

5) ด้านเงื่อนไขคุณธรรม

.....

.....

.....

ผู้วิจัยขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้
ดาวฤดี ศรีชะเกษ และคณะ

ภาคผนวก จ

ผลการประเมินค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ของแบบสอบถาม
และการคำนวณหาค่าความเชื่อมั่นของเครื่องมือ

ตารางแสดงผลรวมการประเมินแบบสอบถามของผู้เชี่ยวชาญ

ขั้นตอนและวิธีการคำนวณ

- 1.1 จัดรูปแบบให้สวยงามและนำไปให้ผู้เชี่ยวชาญแสดงความคิดเห็น
- 1.2 ส่งให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 คน
- 1.3 จากนั้นก็นำคะแนนมารวมกันทั้ง 3 คน และคำนวณค่า IOC

$$\text{สูตร } IOC = \frac{\sum R}{N}$$

เมื่อ IOC ได้ความสอดคล้อง

$\sum R$ แทนผลรวมคะแนนความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญในข้อนั้น
N แทนจำนวนผู้เชี่ยวชาญ

โดยที่ +1 หมายถึง มีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์
0 หมายถึง ไม่แน่ใจว่ามีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์
-1 หมายถึง ไม่มีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์

หมายเหตุ : ค่า IOC (หรือข้อความที่มีค่าความสอดคล้อง) ที่สามารถนำไปใช้ได้ คือต้องมีค่าตั้งแต่ 0.5 ขึ้นไป

ส่วนที่ 1 ปัจจัยส่วนบุคคล

คำชี้แจง โปรดใส่เครื่องหมาย ☒ ลงใน ☐ หน้าข้อความที่ตรงกับความเป็นจริงของท่าน

1. เพศ

☐ ชาย ☐ หญิง

2. อายุ

☐ 18 ปี ☐ 19 ปี
☐ 20 ปี ☐ 21 ปีขึ้นไป

3. ชั้นปี

☐ ชั้นปีที่ 1 ☐ ชั้นปีที่ 2
☐ ชั้นปีที่ 3 ☐ ชั้นปีที่ 4

4. คณะ

☐ คณะสังคมศาสตร์
☐ คณะศึกษาศาสตร์
☐ คณะมนุษยศาสตร์

5. สาขาวิชา

- ☐ ภาษาอังกฤษ
☐ การสอนภาษาอังกฤษ
☐ การสอนภาษาไทย
☐ การสอนสังคมศึกษา
☐ การสอนพระพุทธศาสนา
☐ การศึกษาปฐมวัย
☐ การปกครอง
☐ สังคมสงเคราะห์ศาสตร์
☐ รัฐประศาสนศาสตร์

การวิเคราะห์ด้วยดัชนี IOC (Index of Item – Objective Congruence)
 การดำเนินชีวิตตามศาสตร์พระราชานักศึกษา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
 วิทยาเขตอีสาน จังหวัดขอนแก่น
 เกณฑ์การให้คะแนน ดังนี้

+1 หมายถึง เห็นด้วย 0 หมายถึง ไม่แน่ใจ -1 หมายถึง ไม่เห็นด้วย

ข้อคำถาม	ระดับการประเมิน			คะแนน รวม	ค่า IOC	ผล
	+1	0	-1			
1) ด้านความพอประมาณ						
1.1 ท่านมีการบริโภคสิ่งของต่าง ๆ อย่างพอประมาณ เช่น เสื้อผ้า โทรศัพท์มือถือ	3	0	0	3	1	ใช้ได้
1.2 ท่านมีความยินดีและพอใจกับสิ่งที่ท่านมีอยู่ในปัจจุบัน เช่น ที่อยู่อาศัย, สิ่งของเครื่องใช้ต่าง ๆ	3	0	0	3	1	ใช้ได้
1.3 ท่านคิดว่าการดำเนินชีวิตของท่านไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น	3	0	0	3	1	ใช้ได้
1.4 ท่านคิดว่ารายได้ที่ได้รับหากใช้จ่ายอย่างประหยัดจะทำให้ชีวิตมีความสุขได้	3	0	0	3	1	ใช้ได้
1.5 ท่านมีการปฏิบัติตนไม่ให้ฟุ้งเฟ้อไปตามแฟชั่นจนเกินฐานะของตนเอง	3	0	0	3	1	ใช้ได้

ข้อคำถาม	ระดับการประเมิน			คะแนนรวม	ค่า IOC	ผล
	+1	0	-1			
2) ด้านการมีเหตุผล	3	0	0	3	1	ใช้ได้
2.1 การใช้จ่ายในแต่ละครั้งของท่านมีการพิจารณาถึงความจำเป็นอย่างเหมาะสม ละเอียตรอบคอบทุกครั้ง						
2.2 เมื่อมีปัญหาและอุปสรรคต่าง ๆ ท่านสามารถแก้ปัญหาได้อย่างมีเหตุผล	3	0	0	3	1	ใช้ได้
2.3 ท่านมีการวางแผนการใช้จ่ายของท่านเป็นประจำล่วงหน้าทุกเดือน	3	0	0	3	1	ใช้ได้
2.4 การใช้จ่ายแต่ละครั้งจะพิจารณาถึงความจำเป็น เป็นอันดับแรก และพยายามลดรายจ่ายที่ไม่จำเป็นลง	3	0	0	3	1	ใช้ได้
2.5 เมื่อจำเป็นต้องตัดสินใจใช้จ่าย ท่านจะใช้เหตุผลและพิจารณาอย่างรอบคอบ	3	0	0	3	1	ใช้ได้
3) ด้านการมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี						
3.1 ท่านมีการเตรียมตัวพร้อมรับผลกระทบและการเปลี่ยนแปลงด้านต่าง ๆ ที่จะเกิดขึ้นได้ เช่น ค่าครองชีพที่เพิ่มขึ้น	3	0	0	3	1	ใช้ได้
3.2 การดำเนินชีวิตตามหลักศาสตร์ พระราชาจะสามารถนำพาท่านและครอบครัวผ่านพ้นปัญหาและอุปสรรคได้	3	0	0	3	1	ใช้ได้
3.3 ท่านมีการเก็บออมเงินเพื่อใช้ในยามฉุกเฉิน	3	0	0	3	1	ใช้ได้
3.4 ท่านพยายามหลีกเลี่ยงการพนันทุกชนิด	3	0	0	3	1	ใช้ได้
3.5 ท่านได้มีการพูดคุยกันเรื่อง ความขยัน อดทน และอดออม กับสมาชิกในครอบครัว	3	0	0	3	1	ใช้ได้
4) ด้านเงื่อนไขความรู้						
4.1 ท่านศึกษาข้อมูล คิดวิเคราะห์อย่างละเอียดรอบคอบทุกครั้งก่อนตัดสินใจลงทุน	3	0	0	3	1	ใช้ได้

ส่วนที่ 3 ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการดำเนินชีวิตตามศาสตร์พระราชาของนักศึกษามหาวิทยาลัย
มหาภูมิราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน จังหวัดขอนแก่น

ข้อที่	ข้อเสนอแนะ	ระดับการประเมิน			คะแนน รวม	ค่า IOC	ผล
		+1	0	-1			
1	ด้านความพอประมาณ	3	0	0	3	1	ใช้ได้
2	ด้านความมีเหตุผล	3	0	0	3	1	ใช้ได้
3	ด้านการมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี	3	0	0	3	1	ใช้ได้
4	ด้านเงื่อนไขความรู้	3	0	0	3	1	ใช้ได้
5	ด้านเงื่อนไขคุณธรรม	3	0	0	3	1	ใช้ได้

ค่าความเชื่อมั่นของเครื่องมือ

Scale: ALL VARIABLES

Case Processing Summary

		N	%
Cases	Valid	30	100.0
	Excluded ^a	0	.0
	Total	30	100.0

a. Listwise deletion based on all variables in the procedure.

Reliability Statistics

Cronbach's Alpha	N of Items
.954	25

Item-Total Statistics

	Scale Mean if Item Deleted	Scale Variance if Item Deleted	Corrected Item-Total Correlation	Cronbach's Alpha if Item Deleted
ข้อ 1.1	83.3199	16.289	.300	.584
ข้อ 1.2	83.4131	16.778	.212	.595
ข้อ 1.3	83.4307	17.423	.050	.612
ข้อ 1.4	83.3401	16.589	.241	.591
ข้อ 1.5	83.3879	16.379	.291	.585
ข้อ 2.1	83.2343	16.129	.258	.588
ข้อ 2.2	83.3350	16.137	.293	.584
ข้อ 2.3	83.2670	16.929	.124	.605
ข้อ 2.4	83.1788	16.107	.265	.587
ข้อ 2.5	83.2997	16.412	.216	.593
ข้อ 3.1	83.2645	16.225	.274	.586
ข้อ 3.2	83.4257	16.503	.284	.587
ข้อ 3.3	83.4005	17.508	.021	.615
ข้อ 3.4	83.2771	16.933	.126	.605
ข้อ 3.5	83.3854	16.384	.235	.591
ข้อ 4.1	83.4610	17.244	.079	.609
ข้อ 4.2	83.5718	17.538	.040	.611
ข้อ 4.3	83.3804	17.701	-.019	.619
ข้อ 4.4	83.3325	17.172	.098	.607
ข้อ 4.5	83.5416	17.006	.137	.603
ข้อ 5.1	83.3199	16.289	.300	.584
ข้อ 5.2	83.4131	16.778	.212	.595

ข้อ 5.3	83.4232	17.432	.049	.612
ข้อ 5.4	83.3401	16.589	.241	.591
ข้อ 5.5	83.3879	16.299	.310	.583

Scale Statistics

Mean	Variance	Std. Deviation	N of Items
86.8388	17.883	4.22883	25

ภาคผนวก ข

เอกสารรับรองผลการพิจารณาจริยธรรมวิจัยในคน

ที่ จว. ๐๑๗/๒๕๖๔

เอกสารรับรองผลการพิจารณาจริยธรรมการทำวิจัยในคน
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

๑. ชื่อโครงการวิจัย

ชื่อเรื่อง : การดำเนินชีวิตตามศาสตร์พระราชาของนักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน
จังหวัดขอนแก่น

TITLE : WAY OF LIFE THROUGH THE KING'S SCIENCE OF STUDENTS MAHAMAKUT' BUDDHIST
UNIVERSITY ISAN CAMPUS KHON KAEN PROVINCE

๒. ชื่อหัวหน้าโครงการวิจัย

นางสาวดาวฤดี ศรีชะเกษ

๓. ผลการพิจารณาของคณะกรรมการจริยธรรมการทำวิจัยในคน

คณะกรรมการจริยธรรมการทำวิจัยในคน สถาบันวิจัยญาณสังวร มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ในการประชุมครั้งที่ ๓/๒๕๖๔ วันที่ ๒๗ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๖๔ มติที่ ๕/๒๕๖๔ ได้พิจารณาแล้วเห็นว่าโครงการวิจัยดังกล่าวเป็นไปตามหลักการของจริยธรรมการทำวิจัยในคน โดยที่ผู้วิจัยเคารพสิทธิและศักดิ์ศรีในความเป็นมนุษย์ ไม่มีการล่วงละเมิดสิทธิ และไม่ก่อให้เกิดอันตรายแก่ตัวอย่างการวิจัย กลุ่มตัวอย่างและผู้เข้าร่วมในโครงการวิจัย

จึงเห็นสมควรให้ดำเนินการวิจัยในขอบข่ายของโครงการวิจัยที่เสนอได้ ตั้งแต่วันที่ออกเอกสารรับรองผลการพิจารณาการทำวิจัยในคนฉบับนี้ จนถึงวันที่ ๒๗ เดือน กรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๖๕

ออกให้ ณ วันที่ ๒๗ เดือน กรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๖๔

ลงนาม

(พระมหาขวินทร์ ปุริสุตโตโม, ผศ.ดร.)

ประธานคณะกรรมการจริยธรรมการทำวิจัยในคน

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

ประวัตินักวิจัย

1. ชื่อ – นามสกุล

การศึกษา

นางสาวดาวฤดี ศรีษะเกษ
อาจารย์ประจำหลักสูตรรัฐศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการปกครอง
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน
ศน.ม. (รัฐศาสตร์การปกครอง)
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
ศน.บ. (รัฐศาสตร์การปกครอง)
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

2. ชื่อ – ฉายา

การศึกษา

พระมหาวิไลศักดิ์ ปณฺญาวโร, ดร.
อาจารย์ประจำหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรบัณฑิต
สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน
ปร.ด. (ยุทธศาสตร์การพัฒนา)
มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี
รป.ม. (รัฐประศาสนศาสตร์)
มหาวิทยาลัยเจ้าพระยา
ศษ.บ. (มัธยมศึกษา)
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช

3. ชื่อ – นามสกุล

การศึกษา

นางสาวชุลีพร นาห้วนิล
อาจารย์ประจำหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรบัณฑิต
สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์
ศษ.ม. (การศึกษาปฐมวัย)
มหาวิทยาลัยราชธานี
ศน.ม. (รัฐศาสตร์การปกครอง)
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
บธ.บ. (คอมพิวเตอร์ธุรกิจ)
มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

4. ชื่อ – นามสกุล

นายก้องพิพัฒน์ กองคำ

อาจารย์ประจำหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรบัณฑิต

สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์

การศึกษา

รม. (รัฐศาสตรมหาบัณฑิต)

มหาวิทยาลัยรามคำแหง

ศศ.บ. (รัฐประศาสนศาสตร์)

มหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม